

СУЧАСНІ АСПЕКТИ МОДЕРНІЗАЦІЇ НАУКИ В УКРАЇНІ: СТАН, ПРОБЛЕМИ, ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ

у рамках Видавничої групи «Наукові перспективи»

*Матеріали VIII-ої Міжнародної науково-практичної
конференції (07 квітня 2021 р., м. Марсель,
(Франція), дистанційно)*

2021 р.

Central European Education Institute (Братислава, Словаччина)
Національний інститут економічних досліджень (Батумі, Грузія)
Батумський навчальний університет навігації (Батумі, Грузія)
Регіональна Академія Менеджменту (Казахстан)
Громадська організація «Всеукраїнська Асамблея докторів наук з
державного управління» (Київ, Україна)
Громадська організація «Асоціація науковців України» (Київ,
Україна)
у рамках Видавничої групи «Наукові перспективи»

СУЧАСНІ АСПЕКТИ МОДЕРНІЗАЦІЇ НАУКИ В УКРАЇНІ: СТАН, ПРОБЛЕМИ, ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ

*Матеріали VIII-ої Міжнародної
науково-практичної конференції
(07 квітня 2021 р., м. Марсель (Франція), дистанційно)*

2021 р.

Central European Education Institute (Bratislava, Slovakia)
National Institute for Economic Research (Batumi, Georgia)
Batumi Navigation Teaching University (Batumi, Georgia)
Regional Academy of Management (Kazakhstan)
Public Scientific Organization "Ukrainian Assembly of Doctors of
Sciences in Public Administration" (Kyiv, Ukraine)
Public Organization Organization "Association of Scientists of
Ukraine" (Kyiv, Ukraine)
within the Publishing Group "Scientific Perspectives"

MODERN ASPECTS OF MODERNIZATION OF SCIENCE IN UKRAINE: STATUS, PROBLEMS, DEVELOPMENT TRENDS

*Materials of the 8th International Scientific and Practical
Conference
April 7, 2021, Marseille (France), remotely*

Схвалено до друку Президією Громадської організації «Всеукраїнська Асамблея докторів наук з державного управління» (Рішення № 11/21 від 05.04.2021 р.).

Матеріали підготовлені за підтримки Навчально-наукового інституту менеджменту та психології Державного закладу вищої освіти «Університет менеджменту освіти»

Редакційна колегія:

Є.О. Романенко (голова) д-р держ. упр., проф., Заслужений юрист України, *О.М. Непомнящий* (заступник голови) д-р держ. упр., проф., Заслужений будівельник України, *О.І. Дацій* (заступник голови) д-р економ. н., проф., Заслужений працівник освіти України, *В.Л. Федоренко* (заступник голови) д-р юр. н., проф., Заслужений юрист України, *О.М. Макаренко* (заступник голови) д-р мед. н., *І.В. Жукова* (заступник голови) канд. н. держ. упр., доц.

Сучасні аспекти модернізації науки в Україні: стан, проблеми, тенденції розвитку: матеріали VIII Міжнародної науково-практичної конференції, м. Київ; Марсель, 07 квітня 2021 р. / за ред. Є.О. Романенка, І.В. Жукової. Київ; Марсель: ФОП КАНДИБА Т.П., 2021. 210 с.

У матеріалах VIII-ої Міжнародної науково-практичної конференції висвітлені: проблемні аспекти комунікативної взаємодії громадянського суспільства та публічної влади; питання визначення основних аспектів з якісного поліпшення процесу надання адміністративних послуг у нашій країні; дослідження ефективності проведення семінарського заняття, що залежить від методичної тактики дій викладача; перспективні напрями формування та розвитку міжнародного гуманітарного права; особливості дослідження рівня та структури професійної захворюваності у працівників сучасного гірничо-металургійного комплексу тощо.

Матеріали будуть цікаві науковцям, громадсько-політичним діячам, студентам, а, також, усім, хто цікавиться розвитком української держави і світовим досвідом реалізації інноваційних процесів.

Матеріали подані в авторській редакції. Відповідальність за зміст та орфографію матеріалів несуть автори.

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ 1.

ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ, САМОВРЯДУВАННЯ І ДЕРЖАВНА СЛУЖБА

Романенко Є.О., Непомнящий О.М. <i>ЗАРПЛАТА ВИХОДИТЬ З ТІНІ</i>	12
Адаменко О.С. <i>ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ УКЛАДЕННЯ ДОГОВОРІВ В ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВИХ ВІДНОСИНАХ</i>	21
Артеменко А.І. <i>ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ ПЛАНЕТАРНОГО РОЗВИТКУ</i>	25
Вишневський О.В. <i>ДИСКУРСНИЙ АНАЛІЗ ПРОБЛЕМАТИКИ ВПРОВАДЖЕННЯ ЕФЕКТИВНИХ МЕХАНІЗМІВ РЕАЛІЗАЦІЇ КАДРОВОЇ ПОЛІТИКИ ДЕРЖАВИ</i>	28
Ганюк В.М. <i>ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРАВА ГРОМАДЯН НА БЕЗОПЛАТНУ ПРАВОВУ ДОПОМОГУ</i>	33
Гнатенко В.С. <i>ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА В СИСТЕМІ НАЦІОНАЛЬНИХ ІНТЕРЕСІВ ДЕРЖАВИ</i>	37
Голюк Є.Л. <i>ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ОСВІТИ ШКОЛЯРІВ В УКРАЇНІ</i>	41

Єсауленко А.М. <i>ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ В ЕКОЛОГІЧНІЙ СФЕРІ: ПРАВОВИЙ АСПЕКТ</i>	45
Єщенко О.Г. <i>ОСОБЛИВОСТІ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ТРУДОВИХ ВІДНОСИН В УКРАЇНІ</i>	49
Зеленська М.В. <i>РОЛЬ ЗАГАЛЬНООБОВ'ЯЗКОВОГО СТРАХУВАННЯ В ДЕРЖАВНОМУ УПРАВЛІННІ</i>	53
Іванова І.М. <i>ШЛЯХИ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНУ</i>	57
Коломоєць А.В. <i>ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ ВИРІШЕННЯМ КОЛЕКТИВНИХ ТРУДОВИХ СПОРІВ</i>	61
Колосов Є.В. <i>ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ПРИВАТНИХ ЗАКЛАДІВ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я</i>	65
Кошова С.П., Кошовий М.О. <i>МІЖНАРОДНА СПІВПРАЦЯ В КОСМІЧНІЙ ГАЛУЗІ</i>	69
Лактіонова О.О. <i>СВІТОВИЙ ДОСВІД ФОРМУВАННЯ МЕХАНІЗМІВ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ РЕГІОНІВ</i>	73
Лимар Т.А. <i>ПРАВОВІ ЗАСАДИ КАДРОВОЇ ПОЛІТИКИ В ДЕРЖАВНІЙ СЛУЖБІ</i>	78

Липовська О.Г. <i>ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ У СФЕРІ ОХОРОНИ ПРАЦІ В УКРАЇНІ</i>	82
Маменко Б.М. <i>ПЕРЕДУМОВИ, ОЗНАКИ І ШЛЯХИ ФОРМУВАННЯ ПРАВОВОЇ ДЕРЖАВИ</i>	85
Молодцов О.В. <i>ДО ПИТАННЯ ПРО МЕТОДОЛОГІЧНИЙ ЗМІСТ КОНЦЕПТУ «МАТРИЦЯ ПСИХОФУНКЦІОНАЛЬНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІНЦЯ»</i>	89
Мошенець І.О. <i>ВПЛИВ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКИХ ГАЗОВИХ КРИЗ НА ЕНЕРГЕТИЧНУ ПОЛІТИКУ ЄС</i>	92
Непомнящий О.М., Медведчук О.В., Хараїм І.В. <i>ІНЖЕНЕР-КОНСУЛЬТАНТ В УКРАЇНІ: АСПЕКТИ НОРМАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ</i>	97
Октисюк Ж.С. <i>ЗАПОБІГАННЯ КОРУПЦІЇ НА ДЕРЖАВНІЙ СЛУЖБІ: СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПРОБЛЕМИ</i>	102
Пантась О.В. <i>ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ У СФЕРІ ТРАНСПОРТУ</i>	106
Пастушенко М.О. <i>ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ МЕХАНІЗМУ ЗАХИСТУ ПРАВ ДИТИНИ В УКРАЇНІ</i>	109
Прокопенко Т.П. <i>ДИСКУРСНИЙ АНАЛІЗ НАУКОВО-ЛІТЕРАТУРНОЇ БАЗИ МЕХАНІЗМІВ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ ТУРИЗМУ</i>	113

Сазоненко Л.В. <i>ЗАХОДИ АНТИКРИЗОВОГО УПРАВЛІННЯ ЗАКЛАДОМ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я</i>	117
Скобіна І.І. <i>ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ЗАПОБІГАННЯ КОРУПЦІЇ В ДЕРЖАВНОМУ УПРАВЛІННІ</i>	121
Стахова Н.І. <i>РОЛЬ ТА ФУНКЦІЇ УПОВНОВАЖЕНОГО З ПРАВ ЛЮДИНИ В ДЕРЖАВНОМУ УПРАВЛІННІ УКРАЇНИ</i>	125
Хоружий М.Є. <i>СОЦІАЛЬНИЙ ЗАХИСТ ДЕРЖАВНОГО СЛУЖБОВЦЯ</i>	129
Чорна Є.В. <i>ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ СОЦІАЛЬНИМ РОЗВИТКОМ ТА ВПРОВАДЖЕННЯ МІЖНАРОДНИХ СОЦІАЛЬНИХ СТАНДАРТИВ</i>	133

СЕКЦІЯ 2.

ГРОШІ, ФІНАНСИ І КРЕДИТ

Гаркушенко О.М. <i>«ЗЕЛЕНІ» ІКТ ТА ЕКОЛОГІЧНІ ПОДАТКИ: ЗВ'ЯЗОК ТА ВПЛИВ</i>	136
---	-----

СЕКЦІЯ 3.

МІЖНАРОДНА ЕКОНОМІКА

Ліненко Ю.О. <i>ПРОБЛЕМИ АНТИКОРУПЦІЙНОГО ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ</i>	141
--	-----

Середа В.І., Хромяк Г.В.	144
<i>ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ СВІТОВОГО РИНКУ КОНСАЛТИНГОВИХ ПОСЛУГ</i>	

СЕКЦІЯ 4.

ПРАВО

Дзюбак К.М.	149
<i>МІЖНАРОДНЕ НАУКОВЕ СПІВРОБІТНИЦТВО НАУКОВО-ДОСЛІДНИХ УСТАНОВ СУДОВИХ ЕКСПЕРТИЗ УКРАЇНИ</i>	

Комнатний С.О.	154
<i>КЕРІВНІ ПРИНЦИПИ У ФОРМУВАННІ СУЧАСНОЇ ДЕРЖАВНОЇ ЖИТЛОВОЇ ПОЛІТИКИ</i>	

Орлова О.С.	158
<i>КОНКУРЕНТНЕ ПРАВО В ЕКОНОМІЧНІЙ СИСТЕМІ УКРАЇНИ</i>	

Рудик П.А.	162
<i>ОСОБЛИВОСТІ ВНЕСЕННЯ ЗМІН ДО ОСНОВНОГО ЗАКОНУ ФЕДЕРАТИВНОЇ РЕСПУБЛІКИ НІМЕЧЧИНИ</i>	

Стоян А.В.	167
<i>МЕТОДОЛОГІЧНА ОСНОВА ДОСЛІДЖЕННЯ ОЦІНКИ ДОКАЗІВ В АДМІНІСТРАТИВНОМУ ПРОЦЕСІ: МІЖДИСЦИПЛІНАРНИЙ ПІДХІД</i>	

СЕКЦІЯ 5.

ПСИХОЛОГІЯ, ПЕДАГОГІКА, ОСВІТА, ФІЛОСОФІЯ ТА ФІЛОЛОГІЯ

Voloshina O.S. 172
DISTANCE LEARNING: PROBLEMS AND PROSPECTS

Logutina N.V. 176
*DIFFICULTIES AND BARRIERS OF
COMMUNICATION IN BUSINESS*

Гулич М.М. 180
*ТОЛЕРАНТНІСТЬ ЯК КОМПОНЕНТ
ПОЛІКУЛЬТУРНОЇ ОСВІТИ СТУДЕНТІВ
ЗВО*

Дорощук М.Г 183
*МЕТОДИ ФОРМУВАННЯ ПРАВОВОЇ КУЛЬТУРИ
СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ В УМОВАХ
ПАНДЕМІЇ*

Журавльова М.О. 188
*РОЗВИНЕНИЙ ЕМОЦІЙНИЙ ІНТЕЛЕКТ, ЯК
ВИМОГА ДО ОСОБИ, ЩО ОПИТУЄ ДИТИНУ ПІД
ЧАС ЇЇ КОНТАКТУ З ЗАКОНОМ*

Остапчук В.В. 193
*ДЕЯКІ АСПЕКТИ ВИВЧЕННЯ ОСОБЛИВОСТЕЙ
САМОРОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ СТУДЕНТІВ В
УМОВАХ ПОЗАНАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ*

СЕКЦІЯ 6.

РОЗВИТОК ПРОДУКТИВНИХ СИЛ І РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА

- Дребот О.І., Тарнавський В.А.** 195
*ВПЛИВ ФІСКАЛЬНОГО РЕГУЛЮВАННЯ НА
РОЗВИТОК ГРОМАД В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ*

СЕКЦІЯ 7.

СОЦІОЛОГІЯ

- Поляріна Є.С.** 200
*ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД ПОДОЛАННЯ
КРИЗОВИЩ ЯВИЩ ВНУТРІШНЬОГО
ПЕРЕМІЩЕННЯ*

СЕКЦІЯ 8.

ТУРИЗМ

- Єрко І.В., Мельник Н.В., Качаровський Р.Є.,
Павлушенко О.Г.** 205
*РЕКРЕАЦІЙНА АТРАКТИВНІСТЬ ІСТОРИКО-
КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ ЛОКАЧИНСЬКОЇ ТГ
ВОЛИНСЬКОЇ ОБЛАСТІ*

Шановні колеги!

Користуючись нагодою, хочу привітати вас із виходом матеріалів VIII-ої Міжнародної науково-практичної конференції «Сучасні аспекти модернізації науки в Україні: стан, проблеми, тенденції розвитку» (м. Марсель, Франція) та подякувати за продуктивне співробітництво і професійну роботу з впровадження інноваційних ідей у певних галузях науки, або практики.

Приємно відзначити, що матеріали наукових заходів із задоволенням читають наші фахівці, відзначаючи високий професіоналізм редакції у питаннях маркетингових підходів у політиці держави, аудиту, управлінського обліку та правового аналізу.

Конференції, що проводяться у рамках роботи Видавничої групи «Наукові перспективи» є зручною платформою для обміну досвідом між професіоналами. Актуальність тем і якість підготовки матеріалів конференцій підтверджуються списком учасників, їх високоякісними публікаціями та позитивними відгуками вдячних читачів.

Бажаю міцного здоров'я, творчої наснаги, подальших успіхів і реалізації нових цікавих ініціатив у сфері науки. Зі свого боку, буду рада продовженню цікавого і плідного співробітництва.

З повагою,

**Головний редактор,
кандидат наук з державного
управління, доцент**

І.В. Жукова

СЕКЦІЯ 1.

ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ, САМОВРЯДУВАННЯ І ДЕРЖАВНА СЛУЖБА

Романенко Є.О.

доктор наук з державного управління, професор,
Заслужений юрист України, Президент,
*громадська наукова організація «Всеукраїнська
асамблея докторів наук державного управління»
м. Київ, Україна*

Непомнящий О.М.

доктор наук з державного управління, професор,
Заслужений будівельник України,
професор кафедри публічного адміністрування,
*Міжрегіональна академія управління персоналом
м. Київ, Україна*

ЗАРПЛАТА ВИХОДИТЬ З ТІНІ

На сьогодні досить поширеною практикою в сфері оплати праці серед недобросовісних роботодавців є заробітна плата в «конверті», що має негативні наслідки як для найманого працівника, так і для держави в цілому. Основними мотивами, що змушують працівника погоджуватись на неофіційне працевлаштування, є бажання отримати більший розмір заробітної плати, а також зберегти субсидії з метою відшкодування витрат на оплату житлово-комунальних послуг.

Аналіз практики застосування діючого трудового законодавства стосовно визначення факту існування трудових правовідносин свідчить про те, що роботодавець, часто навіть разом із працівником, намагається приховати їх існування та/або цілеспрямовано видає їх за відносини цивільно-правові. Мають місце факти прийняття на роботу працівників взагалі

без юридичного оформлення чи через укладення усного трудового договору, що призводить до неконтрольованого розширення прав роботодавців і значного обмеження трудових прав працівників. Трудові правовідносини були і продовжують залишатись основним засобом, за допомогою яких працівник може отримати відповідні права і пільги у сфері праці та соціального забезпечення.

Зарплату в конвертах в Києві отримує кожен восьмий працівник, а за межами столиці - взагалі кожен п'ятий.[1] Зарплату в конвертах в Києві отримує кожен восьмий працівник, а за межами столиці - взагалі кожен п'ятий. За підрахунками групи економістів Ukraine Economic Outlook, цей показник ще вище. "Він близько 30-40% - не менше. Не може бізнесмен в Україні платити податки на заробітну плату 41,5%. (18% податку, 22% страхового пенсійного внеску і ще півтора військового збору). Коли, за оцінками економістів, реально можуть платити тільки десять, як в Болгарії та Новій Зеландії.[

Згідно з даними статистики, в Україні за останні три роки зарплати росли в середньому на 17% у рік. При цьому інфляція минулого року становила близько 5%. Наперекір номінального зростання заробітних зарплат, кількість бідних українців збільшується. Серед причин: високий рівень безробіття, низькі заробітні плати в бюджетній сфері.[2]

Середня номінальна заробітна плата штатного працівника підприємств, установ та організацій України у січні 2021 зросла на 1610 гривень і склала 12337гривень. Збільшився розмір мінімальної заробітної плати до 6000 гривень, що дозволило збільшити відрахування ЄСВ до Пенсійного фонду. Про це повідомляється на сайті Державної служби статистики. Таким чином, середня зарплата зросла на 15,0% (або на 1 610 гривень) порівняно з січнем минулого року, коли було 10 727 гривень/

За даними статистичного відомства, реальна зарплата (з урахуванням інфляції) у січні 2021 року до січня минулого року виросла на 8,3%. При цьому найвища нарахована зарплата в січні була в Києві – 17 533 гривень, а найнижча – у

Чернівецькій області – 9 696 гривень. Наприклад, у грудні зарплату вище 25 тисяч гривень отримали всього 9,6% працівників в Україні.[3]

В умовах сьогодення явище заробітної плати в «конвертах» найбільшого поширення набуло серед малих та середніх підприємств, котрі в такий спосіб намагаються зменшити або ж уникнути сплати податків, зборів та інших обов'язкових платежів. Схема виплати неофіційної заробітної плати виглядає наступним чином. Роботодавець укладає із працівником трудовий договір із встановленням заробітної плати, рівень якої не може бути меншим від законодавчо гарантованого мінімального її розміру із здійсненням відрахувань у вигляді військового збору, податку на доходи фізичних осіб та єдиного соціального внеску. В подальшому працівник за свою роботу отримує дві частини заробітної плати: перша частина, офіційна, прив'язана до мінімального її рівня, з якої роботодавець сплачує відповідні відрахування і яка є базою для нарахування майбутньої пенсії працівнику; друга частина, неофіційна, виплачується в «конверті» і переважає офіційну частину, проте термін, розмір і порядок її виплати не забезпечені ні законом, ні трудовим договором.

Якщо роботодавець за таких умов завжди опиняється у вигазі, оскільки намагається мінімізувати свої витрати та збільшити прибуток в такий навіть незаконний спосіб, то працівник, добровільно погоджуючись на пропозиції роботодавця працювати за такою схемою, – завжди у програшній ситуації, оскільки не усвідомлено позбавляє себе за період роботи можливості соціального захисту, а по закінченні працездатного віку – отримання достойної пенсії.

Проте працівник не задумується про майбутні наслідки, що стосуються соціального захисту, а тому добровільно себе позбавляє:

- основної і додаткової відпусток;
- допомоги по безробіттю;
- виплати лікарняних;
- достойного пенсійного забезпечення;

банківських кредитів (наприклад, для придбання автомобіля, квартири);

права на дотримання законодавчо встановленої норми тривалості робочого часу;

прав на гарантії, які забезпечені колективним договором.

В загальному підсумку виплата заробітної плати в «конверті» має негативні наслідки як для кожної окремої людини, так і для суспільства в цілому. Перш за все, і це найголовніше, в несприятливому становищі опиняються самі працівники, які за власним вибором позбавляються соціальних гарантій, котрі визначені законодавством в сфері оплати праці. По-друге, держава, як основний гарант прав на оплату праці, втрачає значні фінансові ресурси до державного бюджету та соціальних фондів, оскільки їх наповнення напряму залежить від рівня нарахованої заробітної плати, а це, в свою чергу, нереалізовані можливості в економічній, культурній, соціальній та інших сферах суспільного життя.

Ідея унормування ознак трудових відносин не є новою, ще 2019 року Міністерством соціальної політики було розроблено схожий законопроект.[4] Втім, його так і не було прийнято, зокрема - через критику великих ІТ-асоціацій, що вважали даний проект ударом по їх галузі.

Проте, ті ж критики зауважували на неоднорідність судової практики щодо розмежування цивільно-правових та трудових відносин, а також відсутність чітких критеріїв для інспекторів Державної служби з питань праці для визначення трудових відносин.

Не секрет, що більшість ІТ-працівників працюють саме за цивільно-правовими договорами та оформлені як фізичні особи-підприємці, аби претендувати на спрощену систему оподаткування. “Робота ФОПом” загалом поширене явище в сфері послуг, коли особи реєструються підприємцями лише заради роботи в конкретній організації.

Втім, принципово робота як ІТ-спеціалістів, так і багатьох інших осіб є саме трудовими відносинами, які маскуються під “виконанням послуг незалежним підрядником”, що

оформлюється через ФОП, або ж як у компаніях-платформах, що оперують у гіг-економіці - відносини взагалі нічим не врегульовано та не оформлено. Така ситуація є вкрай негативною як для самих працівників, що не мають належних трудових гарантій, так і для публічних фінансів.

8 лютого 2021 на позачерговому засіданні Уряд схвалив проєкт Закону «Про внесення змін до Кодексу законів про працю України щодо визначення поняття трудових відносин та ознак їх наявності».[5] У новій редакції пропонується викласти розділ III КЗпП «Трудові відносини і трудовий договір». Зокрема, у ст. 21 КЗпП уточнюється, що трудові відносини - це відносини між працівником і роботодавцем, що передбачають виконання за дорученням, під керівництвом і контролем роботодавця особисто працівником за винагороду визначеної роботодавцем роботи. Загалом, таке трактування сприятиме запровадженню процесно-орієнтованого підходу до управління персоналом [6].

Сторонами трудових відносин є працівник і роботодавець:

- працівник — фізична особа, яка безпосередньо власною працею виконує оплачувану роботу в інтересах (на користь) іншої особи (роботодавця).

- роботодавець — юридична чи фізична особа, яка використовує найману працю, на яку поширюється юрисдикція України чи іноземної держави, а також зареєстроване в Україні представництво іноземної юридичної особи.

Роботодавцем може бути фізична особа, яка має повну цивільну дієздатність.

Повноваження юридичної особи як роботодавця реалізуються її органами та посадовими особами відповідно до законодавства, установчих документів роботодавця.

Установчими документами роботодавця частина повноважень у сфері трудових відносин може передаватися керівникам відокремлених підрозділів юридичних осіб.

Укладення трудового договору є підставою для виникнення трудових відносин. До відносин, за якими робота

виконувалася без укладення трудового договору та які в установленому порядку визнано трудовими, застосовуються норми законодавства про працю.

Сторони трудового договору зобов'язані інформувати у визначені ними строки про обставини, що можуть впливати на укладення, виконання, припинення трудового договору.

Тепер поняття трудового договору буде прописане у ст. 21-1 КЗпП. Згідно з нею, трудовий договір — це угода між працівником і роботодавцем, за якою працівник зобов'язується в інтересах роботодавця особисто виконувати роботу, визначену такою угодою, а роботодавець зобов'язується надати працівникові роботу за такою угодою, своєчасно та у повному обсязі виплачувати винагороду і забезпечувати належні умови праці.

Працівник має право укладати трудові договори з одним або одночасно з декількома роботодавцями, якщо інше не передбачене законодавством або трудовим договором.

Особливою формою трудового договору є контракт, в якому строк його дії, права, обов'язки і відповідальність сторін (у тому числі матеріальна), умови матеріального забезпечення і організації праці працівника, умови розірвання договору, в тому числі дострокового, можуть встановлюватися угодою сторін. Сфера застосування контракту визначається законом.

КЗпП пропонують доповнити новою статтею 21-2, у якій визначено ознаки трудових відносин.

Так, робота може бути визнана такою, що виконується в межах трудових відносин незалежно від назви та виду договірних відносин між сторонами, якщо є три і більше зазначених ознак наявності трудових відносин:

1. особисте виконання особою роботи за конкретною кваліфікацією, професією, посадою за дорученням та під контролем особи, в інтересах якої виконуються роботи;

2. здійснення регулювання процесу праці, що носить постійний характер та, як правило, не передбачає встановлення особі конкретно визначеного результату (обсягу) робіт за певний період часу;

3. виконання роботи на визначеному або погодженому з особою, в інтересах якої виконується робота, робочому місці з дотриманням установлених нею правил внутрішнього трудового розпорядку;

4. організація умов праці, зокрема, надання засобів виробництва (обладнання, інструментів, матеріалів, сировини, робочого місця) забезпечується особою, в інтересах якої виконується робота;

5. систематична виплата особі, яка виконує роботу, винагороди у грошовій та / або натуральній формі;

6. встановлення особою, в інтересах якої виконується робота, тривалості робочого часу та часу відпочинку;

7. відшкодування поїздок та інших фінансових витрат, пов'язаних з виконанням роботи, особою, в інтересах якої виконується робота.

Під час встановлення наявності трудових відносин, крім ознак, передбачених частиною першою цієї статті, можуть бути наявні інші ознаки з урахуванням специфіки діяльності фізичних та юридичних осіб, на користь (в інтересах) яких виконується робота.

Нагадаємо, що за ст. 24 КЗпП, працівник не може бути допущений до роботи без укладення трудового договору, оформленого наказом чи розпорядженням роботодавця, та повідомлення центрального органу виконавчої влади, який реалізує державну політику з адміністрування єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування, про прийняття працівника на роботу в порядку, встановленому КМУ. Законопроект уточнюється, що роботодавець протягом тижня з дня такого повідомлення письмово або в електронній формі інформує працівника про його направлення

Згідно з новою ст. 25-1 КЗпП, роботодавець може запроваджувати обмеження щодо спільної роботи осіб, які є близькими родичами чи свояками (батьки, подружжя, брати, сестри, діти, а також батьки, брати, сестри і діти подружжя), якщо у зв'язку з виконанням трудових обов'язків вони безпосередньо підпорядковані або підконтрольні один одному.

На підприємствах, в установах, організаціях державної форми власності порядок запровадження таких обмежень встановлюється законодавством.

Правонаступництво у трудових відносинах присвятять окрему ст. 36-1 КЗпП. За нею, правонаступництвом у трудових відносинах вважається продовження трудових відносин з працівниками у разі зміни власника підприємства, установи, організації, реорганізації підприємства, установи, організації (злиття, приєднання, поділу, перетворення, виділу).

Правонаступництвом у трудових відносинах між працівниками та фізичною особою, яка використовує найману працю, вважається продовження трудових відносин з працівниками у разі зміни власника майна чи його частин.

У разі правонаступництва трудові відносини працівників продовжуються з правонаступником. У статті також прописано процедуру інформування працівників та їх представників про дату та причини такого правонаступництва.

У разі прийняття цей Закон набере чинності через три місяці з дня, наступного за днем його опублікування. Протягом трьох місяців з дня, наступного за днем опублікування цього Закону, сторони мають переглянути свої договірні відносини незалежно від їх назви та виду на предмет наявності ознак трудових відносин та необхідності укладення трудового договору [5, 6,7].

Таким чином прийняття законопроекту підвищить правовий захист громадян при реалізації права на працю, зменшить кількість порушень трудових прав працівників при укладенні строкових трудових договорів та відстороненні їх від роботи, сприятиме подальшому реформуванню трудового законодавства.

Список використаних джерел:

1. <https://tsn.ua/ru/groshi/zarplata-v-konverte-skolko-ukraincev-poluchayut-serye-vyplaty-i-kakie-riski-imeyut-takie-rabotniki-1669582.html>

2. Романенко Є.О. До питання фактора бідності в Україні //Проблеми модернізації України: [зб. наук. пр.] / МАУП. — К.: МАУП, 2008 — Вип. 9: Матеріали звітн. наук.-практ. конф. “Проблеми розвитку демократичної державності в контексті світових модернізаційних процесів формування національних громадянських суспільств (політичний, юридичний, економічний, соціальний, психологічний та управлінський аспекти)”, присвяченої пам’яті борця за незалежність України, Героя України Левка Лук’яненка, 28 листопада 2019 р.; V Всеукраїнської науково-практичної конференції “Проблеми і перспективи соціально-економічного розвитку України в умовах європейської інтеграції”, 13 листопада 2019 р. / редкол.: М.Н.Курко (голова) [та ін.]. — 2019. - с.12-14.

3. <https://glavcom.ua/economics/finances/derzhstat-povidomiv-yak-zroslo-serednya-zarplata-ukrajinciv-za-minuliy-rik-739744.html>

4. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення захисту прав працівників та протидії застосуванню незадекларованої праці: проект Закону України від 20.02.2019 №10069. http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=65532

5. Проект Закону про внесення змін до Кодексу законів про працю України щодо визначення поняття трудових відносин та ознак їх наявності: від 09.02.2021 №5054 http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=71071

6. Nepomnyashchy, O. M. The evolution of process-oriented personnel management / O. A. Diegtiar, O. M. Nepomnyashchy // Public management. 2017. – № 5 (10). – С. 199-207.

7. Жукова І.В. Напрями удосконалення механізмів впливу громадянського суспільства на державне регулювання правоохоронної діяльності. *Публічне адміністрування та національна безпека*. 2020. № 6 (2020). – URL: <https://www.inter-nauka.com/ua/issues/administration2020/6/6905/>

Адаменко О.С.
слухачка магістратури за спеціальністю
«Публічне управління та адміністрування»
кафедри управління охороною здоров'я та
публічного адміністрування,
*Національний університет охорони
здоров'я України імені П.Л.Шурика
м. Київ, Україна*

ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ УКЛАДЕННЯ ДОГОВОРІВ В ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВИХ ВІДНОСИНАХ

Вперше в Україні основні правила взаємозв'язку між цивільними актами та договором, або норми державного регулювання цивільних договорів, були закріплені у статті 6 чинного ЦК України [1]. Сутність даних правил полягає у наступному: По-перше, сторони мають право укласти договори, які не регулюються цивільним законодавством, за умови, що вони відповідають загальним принципам цивільного законодавства, закріпленим у статті 3 ЦК України, зокрема, «свобода договору; неприпустимість позбавлення права власності, крім випадків, встановлених Конституцією України та законом; свобода підприємницької діяльності, яка не заборонена законом ...» [1].

По-друге, під час укладення договорів, передбачених актами цивільного законодавства (так звані поіменовані договори), сторони мають право регулювати свої відносини, які не регулюються актами цивільного законодавства. Крім того, сторони в таких угодах можуть відступати від положень цивільного законодавства та регулювати свої відносини з цього приводу на власний розсуд. По-третє, сторони не повинні відступати від положень цивільного законодавства, якщо вони прямо це вказують і якщо сторони пов'язані положеннями цивільного законодавства, що є результатом їх змісту або характеру відносин між сторонами [2].

Аналіз принципів щодо співвідношення цивільного права

та договору дає підстави стверджувати те, що, з одного боку, вони чітко вказують на регулятивну роль договору в галузі приватного права, а з іншого боку, все ж визначають межу дії принципу свободи договору (рис. 1).

Рис.1. Співвідношення обмежуючої дії цивільного права щодо договірних відносин та регулятивної ролі договору в галузі приватного права

Джерело: складено за [3,4].

Якщо сторони укладають угоду, про яку не йдеться у цивільно-правових актах, договір є єдиним регулятором цивільних відносин та джерелом прав та обов'язків сторін. Договір відіграє таку ж роль у випадках, коли сторони, укладаючи поіменованій у цивільному законодавстві договір, регулюють відносини, які не регулюються актами цивільного законодавства.

Нарешті, і у випадках, коли сторони, що укладають договір, згаданий у цивільних актах, відхиляються від закріплених у них положень та регулюють свої відносини на власний розсуд, договір, укладений сторонами, також стає єдиним регулятором цивільних відносин та джерелом своїх прав та обов'язків. У цих випадках відбувається внутрішнє регулювання суспільних відносин за правилами, викладеними в договорі, що іменується як саморегулювання.

Саморегулювання притаманне галузі договірних відносин у галузі приватного права, в якій децентралізоване регулювання відбувається на диспозитивній основі цивільних відносин та на основі юридичної рівності, вільному волевиявленні та майновій незалежності суб'єктів. На відміну від саморегулювання, автономне регулювання відбувається відповідно до волі суб'єктів, але лише у тих випадках, коли має місце воля влади, яка в диспозитивній нормі не лише визначає випадки, в яких можливе її здійснення, а й встановлює чіткі межі. Це пояснюється тим, що автономне (піднормативне) регулювання відбувається в рамках зовнішнього державного регулювання.

Саморегулювання (внутрішнє регулювання) - це самостійний тип регулювання, при якому сторони можуть діяти лише на власний розсуд при укладанні договору і не пов'язані обов'язковими вимогами цивільного законодавства. Як справедливо підкреслює З. Ромовська, це означає, що ЦК ставить закон на друге місце в договірній сфері та надає перевагу договору. Співвідношення частки імперативних та диспозитивних норм ЦК вирішується на користь останнього. У договірній сфері закон, зрештою, вже не відповідає дійсності,

сторони мають право відступити від його положень та адаптувати його до своїх інтересів [5]. Тому, зовнішнє регулювання суспільних відносин у сфері приватного договірного права потребує доповнення внутрішнім регулюванням (саморегулюванням), а існуючий механізм вимагає певних реформ, пов'язаних із змінами в характері регулювання та зміні місця договору в ньому.

Список використаних джерел:

1. Цивільний кодекс України [Електронний ресурс]: ЗУ від 16.01.2003 р. № 435-IV ВР. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15> (дата звернення 21.03.2021).

2. Бек Ю.Б. Науково-практичний коментар Цивільного кодексу України. К.: Істина, 2011. 976 с.

3. Договір у цивільному і трудовому праві. Довідник. Ч. 1. К.: Видавничий Дім «Юридична книга», 2000. 280 с.

4. Майданик Р. А. Договірні цивільно-трудова конструкції. *Підприємництво, господарство і право*. 2008. № 9. С.3–6.

5. Ярема А. Г., Карабань В. Я., Кривенко В. В., Ротань В. Г. Науково-практичний коментар до цивільного законодавства України: В 4 т. К.: А.С.К., 2004. 927 с.

Артеменко А.І.
старший викладач кафедри іноземних мов,
Київський національний економічний
університет ім. В. Гетьмана
Київ, Україна

ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ ПЛАНЕТАРНОГО РОЗВИТКУ

На сучасному етапі планетарного розвитку, умовах глобальних змін світового простору особливої реорганізації зазнає система державного управління різних держав, які свій функціональний потенціал спрямовують на досягнення максимальної ефективності та утвердження нових принципів розвитку держав у глобальному світі. Головним атрибутом такої конкретності стає якість сервісної системи держави, спрямованої на впровадження інноваційних принципів державного управління.

Виходячи із цього особливої артикуляції набуває розроблення такого напрямку як організаційна кібернетика, який має виконувати роль балансуєчого інструментарію системи державного управління світових держав, слугуючи органічності їх функціонування в умовах непередбачених та некерованих глобальних змін [1].

Розгляд знання в системі державного управління як концептуального розуміння завдань із розвитку суспільства та основи прийняття конкретних рішень зумовлює визнання його планетарної специфіки. Знання як конкретна основа певного управлінського рішення розкриває вихідну ситуацію як неповторне поєднання різних об'єктів і суб'єктів, їх інтересів, тенденцій, можливостей тощо, але не є визначальним чинником вибору певного рішення. Таким чинником є позиція суб'єкта, за яким залишається право певного типу реагування на представлену знаннями планетарну ситуацію і тому планетарне знання – це інваріантна основа управлінської діяльності.

Наукове знання є об'єктивною передумовою діяльності суб'єкта, який, для ствердження себе в цій якості, має визнати його за основу власної діяльності. Проте практика управління демонструє масу прикладів коли вихідним пунктом діяльності служать не планетарні знання, а стереотипи, часткові бачення, суб'єктивні прагнення тощо [2].

Сильна та дієздатна влада є найпершою умовою успішних демократичних перетворень у кожній країні в планетарний період. Саме вони є найактуальнішими для молоді демократії планетарних держав. Без потужної влади неможливо створити передумови планетарного розвитку, становлення реальної демократії, відродження планетарної культури та духовності.

Із дієздатною владою громадяни планетарних держав пов'язують сподівання на безпеку життя, забезпечення охорони здоров'я, розвиток освіти, захист державності та безпеку кордонів, соціальну справедливість у майнових відносинах і соціальний захист незахищених верств населення. Для забезпечення цих сподівань людства потрібні: сучасна планетарна система державного управління, високий професіоналізм державної служби, надійна оборона держав та не менш надійна правозахисна система, успішне функціонування органів місцевого самоврядування, які забезпечують реальну владу територіальних громад.

Кожне покоління людей має обирати своє майбутнє і визначати шляхи розвитку. Цивілізовані нації роблять це без великих потрясінь і не відмовляються від уроків минулого, проходять усі етапи розвитку цивілізації з урахуванням національних особливостей і традицій, ураховуючи досвід більш ранніх і успішних демократій світу [3].

Таким чином, державне управління в період планетарного розвитку відіграє важливу роль в планетарній організації суспільного життя держав світу.

Список використаних джерел:

1. Мар'яненко Г. Становлення публічного управління

держави в умовах глобальних змін світового простору/Ставлення публічного адміністрування в Україні: матеріали ІХ Всеукр. міжвуз. конф. студентів та молодих учених .-Д.:ДРІДУНАДУ,2018.С.129-132.

2. Петровський П.М. Теоретично-методологічні основи модернізації публічного управління України/Модернізація системи державного управління : теорія та практика :матер. наук.- практ. конф. за міжнар.уч. (9 жовтня 2015 р.) Львів:ЛРІДУНАДУ,2015.С.16-19.

3. Рубцов В.П. Державне управління та державні установи : навч.посіб. для дистанційного навчання.К.,2008.-440 с.

Вишневський О.В.

здобувач вищої освіти ступеня доктора філософії,
Міжрегіональна Академія управління персоналом
м. Київ, Україна

ДИСКУРСНИЙ АНАЛІЗ ПРОБЛЕМАТИКИ ВПРОВАДЖЕННЯ ЕФЕКТИВНИХ МЕХАНІЗМІВ РЕАЛІЗАЦІЇ КАДРОВОЇ ПОЛІТИКИ ДЕРЖАВИ

Визначення оптимальних управлінських підходів у кадровій політиці держави, а, також, визначення основних чинників впливу на рівень професіоналізму персоналу та його поведінку здійснив Т. Желюк у власному науковому доробку та проаналізував ефективність механізмів реалізації державної політики з кадрового забезпечення органів публічної влади, визначив 4 основних аспекти її здійснення, серед яких [1, С. 10-11]:

- визначення основних завдань та пріоритетних напрямів діяльності;
- обрання оптимальних принципів реалізації державної політики з даного напрямку;
- вибір найбільш адекватних форм, засобів та технологій роботи з кадровими ресурсами;
- визначення суб'єктів управління кадрами та оптимального співвідношення функцій по горизонталі (відповідно до рівнів управління в органах публічної влади) та по вертикалі (на місцевому, регіональному та центральному рівнях).

Останнім часом, вчені державно-управлінської науки проводять дослідження, присвячені поглибленому аналізу успішного зарубіжного досвіду з реалізації державної політики управління персоналом у системі органів публічної влади, зокрема, в роботах С. Озірської розглядаються аспекти реалізації політики держави з кадрового забезпечення в країнах Центральної та Східної Європи та визначені основні чинники, що здійснюють вплив на поведінку персоналу та рівень його професіоналізму. У свою чергу, І. Нинюк у власному

науковому доробку провів аналіз змісту професіоналізму кадрових одиниць та визначив основні фактори, що, безпосередньо, впливають на їх розвиток, адже даний параметр виступає пріоритетним напрямом для забезпечення довіри громадян до представників органів публічної влади. Також, вагомими для розвитку кадрової політики держави є результати наукових досліджень Є. Грайнера, який визначає процедури формування найбільш результативної моделі функціонування державної служби, одним із головних компонентів якої виступає психологічна культура суб'єктів управлінської діяльності в адміністративній системі країни.

У контексті наукових поглядів І. Олійника, підвищенню рівня ефективності проведення професійного навчання представників державних служб сприяє отримання ними позитивного досвіду у зарубіжних країнах, що дасть змогу значно вдосконалити фахову підготовку кадрів. С. Селіванов у своїх дослідженнях фокусує увагу на доцільності проведення керівником планування діяльності своїх кадрових ресурсів.

На мій погляд, основоположником раціональних управлінських підходів та основних принципів наукової організації праці можна вважати Ф. Тейлора. Також, неможливо не відзначити поділ управлінських процесів А. Файоля, який визначав основними передбачення, організацію, розпорядження, координацію та контроль.

М. Фоллетт визначає людські ресурси ключовими для здійснення функції управління, адже управління можна розуміти як майстерність виконувати конкретні завдання за допомогою організації роботи інших людей.

П. Друкер та М. Мескон розглядають управлінську діяльність через ряд специфічних ознак:

- група людей може стати результативною групою, якою можливо управляти;
- управлінська діяльність напряму пов'язана з процесами планування роботи та мотивації персоналу задля досягнення поставленої мети.

Я. Жовнірчик відстоює позицію, згідно з якою одним із

пріоритетних завдань органів публічної влади для розвитку держави є реформування державної служби України. Відчувається значний негативний вплив на економічний розвиток держави та рівень добробуту її громадян через помітне суспільне невдоволення рівнем якості послуг, які надаються органами публічної влади, через постійне виникнення фактів корупційних злочинів у адміністративній системі, існування незмінної бюрократичної тяганини, непрозорість здійснення державницько-бюрократичних процедур, а, також, відсутність реальної можливості здійснення громадським сектором контролю за діяльністю органів публічної влади та використанням коштів Державного бюджету України [2, С. 103].

Згідно з науковою точкою зору С. Тарасова, публічне адміністрування кадровим забезпеченням органів державної влади, що направлене на використання працездатного населення та забезпечення соціального захисту непрацездатного, визначається типом влади у суспільстві [3].

Формування державного апарату з кадрового забезпечення, на думку Ю. Битяка, полягає у процедурах відбору, розстановки та виховання персоналу державних служб, а, також, визначенні правових основ щодо проходження державної служби.

На мій погляд, процеси реформування різноманітних сфер діяльності та модернізації системи управління потребують ефективної реалізації кадрової політики держави за допомогою функціонування певних кадрових інституцій, які здійснюють цілісне управління кадровою діяльністю з метою досягнення ключових цілей держави.

У наукових працях О. Воронька простежується розкриття особливостей проведення процедур відбору, розстановки та організації роботи персоналу, серед яких відмічу:

- дотримання принципів демократичного управління кадровим забезпеченням (відбір претендентів за діловими та морально-етичними якостями);
- фокусування уваги керівників на професійному

– фокусування уваги керівників на професійному розвитку персоналу, забезпеченні умов для навчання та можливості кар’єрного зростання;

– створення системи ефективного підбору кадрового резерву;

– принцип спадкоємності у діяльності персоналу, який полягає у співпраці молодих перспективних кадрів та досвідчених працівників з метою передачі, набутого у роботі, необхідного досвіду;

– проведення оцінювання рівня якості роботи кадрів на основі досягнутих результатів;

– здійснення систематичного контролю та перевірок за практичною діяльністю персоналу [3, с. 12; 5].

Л. Воробйова вважає, що кадрова політика визначає головну мету та завдання держави для її досягнення в роботі з кадровими ресурсами, на тривалу перспективу, розкриваючи зміст кадрової політики на всіх рівнях соціально-економічних систем (локальний, регіональний, центральний) та окреслюючи стратегічні підходи до її формування, на різні періоди.

Прослідкувавши за ходом думки Л. Карелової, можна розкрити основні стратегічні цілі реалізації кадрової політики держави в системі органів публічної влади: формування високого рівня професіоналізму, культури персоналу та управлінських процесів, забезпечення повної укомплектованості усіх ланок органів публічної влади кваліфікованим персоналом [4].

Список використаних джерел:

1. Л. О. Стоянова Кадрова політика в місцевих органах виконавчої влади / Бакалаврська кваліфікаційна робота, спеціальність 281 «Публічне управління та адміністрування» ОДЕСЬКИЙ ДЕРЖ. ЕКОЛОГ. УН-Т, Одеса 2020, 74 с.

2. Я. Ф. Жовнірчик, Сучасна кадрова політика в органах державної влади та органах місцевого самоврядування/ Я. Ф. Жовнірчик // Інвестиції: практика та досвід. - 2017. - №

12. - С. 102-107. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ipd_2017_12_21

3. В. О. Зозуля ПРИНЦИПИ КАДРОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ ЯК ІНСТРУМЕНТ РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕМОКРАТИЧНОГО ВРЯДУВАННЯ Держава та регіони Серія: Державне управління, 2017 р., № 3 (59), - С.11-15.

4. Карелова Л.В., Формування персоналу в системі органів виконавчої влади України С. 2 <http://academy.gov.ua/ej/ej12/txts/10klvovu.pdf>

5. *Непомнящий О. М.* Механізми державного управління регіональним розвитком / О. М. Непомнящий, О. А. Дегтяр // Менеджер. - 2018. - № 1. - С. 165-170.

Ганюк В.М.

слухач магістратури за спеціальністю
«Публічне управління та адміністрування»
кафедри управління охороною здоров'я та
публічного адміністрування,
*Національний університет охорони
здоров'я України імені П.Л.Шурика
м. Київ, Україна*

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРАВА ГРОМАДЯН НА БЕЗОПЛАТНУ ПРАВОВУ ДОПОМОГУ

У ст. 6-1 Закону України «Про безоплатну правову допомогу», органи надання безоплатної правової допомоги представлені у вигляді системи, що складаються з: 1) Координаційного центру з надання правової допомоги; 2) суб'єктів надання безоплатної первинної правової допомоги; 3) суб'єктів надання безоплатної вторинної правової допомоги [1]. У свою чергу, як уже згадувалося раніше, ці підрозділи разом утворюють іншу систему – суб'єктів надання безоплатної правової допомоги, яка є ширшою, ніж у цій статті, і має більш складну структуру.

Це стосується Координаційного центру з надання безоплатної правової допомоги, який було створено «...з метою створення ефективної системи надання безоплатної правової допомоги та забезпечення функціонування України та забезпечення її доступності та якості» (пункт 1 Положення про координаційний центр з надання правової допомоги, що затверджений Кабінетом Міністрів України 6 червня 2012 р. № 504). Роль Координаційного центру з правової допомоги визначає специфіку його діяльності з організації роботи суб'єктів безоплатної правової допомоги, при чому сама установа їх не пропонує, а лише реалізує управлінські, нормативні, організаційні, установчі, науково-методичні, координаційні, наглядові, аналітичні та інформаційні функції в

цій галузі. Отже, система безоплатної правової допомоги складається лише з тих органів, які безпосередньо надають безкоштовні юридичні послуги та не створюють належних умов. Координаційний центр з надання безоплатної вторинної правової допомоги не пропонує саме надання допомоги, проте його територіальні відділення (Центри безоплатної вторинної правової допомоги) надають населенню повний спектр юридичних послуг [1]. У ст. 9 Закону України «Про безоплатну правову допомогу» зазначено, що «...суб'єктами безоплатної первинної правової допомоги в Україні є: 1) органи виконавчої влади; 2) органи місцевого самоврядування; 3) фізичні та юридичні особи приватного права; 4) спеціалізовані установи; 5) центри з надання безоплатної вторинної правової допомоги "[1].

Органами, що надають первинну безоплатну правову допомогу, є основні територіальні органи Міністерства юстиції України, що діють «де-факто» в регіонах, а також у містах Києві та Севастополі та «де-юре», що підлягають ліквідації [2]. Зазначимо, що в Україні існує понад 730 таких громадських приймалень [3], переважно при головних територіальних органах юстиції. Однак це не означає, що громадські приймальні для безоплатної первинної правової допомоги будуть організовані лише в органах Міністерства юстиції України. Центри БПД (безоплатної правової допомоги) відіграють життєво важливу роль в організації безоплатної вторинної правової допомоги та наданні адвокатів людям, які потребують БПД.

Головним завданням центрів з організації надання БПД є створення рівних можливостей для доступу осіб до правосуддя, а саме надання таких видів юридичних послуг: захист від обвинувачення; представництво осіб, які мають право на безоплатну вторинну правову допомогу в судах, інших державних органах чи органах місцевого самоврядування, перед іншими громадянами; підготовка процесуальних документів.

До напрямків діяльності центрів БПД, серед іншого, належать наступні що зображені на Рис. 1.

Запровадження системи безоплатної правової допомоги є важливим фактором побудови конституційної держави з базовими соціальними цінностями.

Рис. 1. Напрямки діяльності центрів безоплатної правової допомоги.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про безоплатну правову допомогу»: основні положення та підходи до впровадження: роз'яснення Мінюсту України від 09.04.2012 [Електронний ресурс]. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/n0008323-12>

2. Вільчик Т.Б. Адвокатура як інститут реалізації права на правову допомогу: порівняльно-правовий аналіз законодавства країн Європейського Союзу та України: автореф. дис. ступеня д-ра юрид. наук: 12.00.10. НЮУ імені Ярослава Мудрого. Харків. 2016. 40 с.

3. Заборовський В.В. Професійна діяльність адвоката – це правова, юридична чи професійна правнича допомога?. Науковий вісник УНУ. 2016. Вип. 38. Т. 2. С. 140–145.

Гнатенко В.С.

кандидат економічних наук, науковий співробітник,
*Державний заклад «Науково-практичний медичний
реабілітаційно-діагностичний центр МОЗ України»
м. Костянтинівка, Україна*

ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА В СИСТЕМІ НАЦІОНАЛЬНИХ ІНТЕРЕСІВ ДЕРЖАВИ

Економічна безпека будь-якої країни характеризується захищеністю її національних інтересів. Система забезпечення економічної безпеки країни ґрунтується на розумінні та реалізації концепції національних економічних інтересів на державному та міжнародному рівнях, метою якої є підтримка збалансованості економіки, захист її від впливу зовнішніх і внутрішніх загроз, здатність до стабільного розвитку.

Виділення економічних національних інтересів як одних з найважливіших в структурі національних інтересів країни є основою ефективного сталого розвитку її економічної системи. У роботах [1, 2] зазначено, що економічні інтереси - це спрямованість на отримання економічних переваг особи, суспільства і держави, забезпечення умов існування і розвитку економічної незалежності і добробуту.

Національні економічні інтереси визначають зміст, конфігурацію і напрямок системи забезпечення економічної безпеки країни. Захист національних економічних інтересів від зовнішніх і внутрішніх загроз є змістом і найважливішою функцією системи забезпечення економічної безпеки країни.

Зовнішньоекономічна безпека – є однією з головних складових національної безпеки держави, її можна визначити, як такий стан економічної системи, при якому забезпечується захищеність життєво важливих економічних інтересів держави у внутрішній господарської діяльності, у тому числі від впливу зовнішніх загроз, створюються умови для оптимального входження економіки в міжнародний поділ праці, досягається баланс економічних інтересів у зовнішньоекономічній діяльності.

Перш за все, зовнішньоекономічна безпека спрямована як на збереження економічного суверенітету країни, зростання конкурентоспроможності національної економіки, так і на захист інтересів білоруських виробників з урахуванням змін світових економічних процесів. Дуже часто зовнішньоекономічні зв'язки несуть загрозу певним національним інтересам і сприяють формуванню так званої «зони ризику» для національної економіки, в результаті чого від держави потрібне прийняття захисних заходів.

Однією з складових зовнішньоекономічної безпеки є експортна безпека. Під експортної безпекою слід розуміти відповідність експорту національним інтересам України, забезпечення його раціональної товарної структури і географічної збалансованості, конкурентоспроможності відсутності дискримінації на зовнішніх ринках і спрямованості на забезпечення високого рівня добробуту нації.

Економічні інтереси України як експортера товарів і послуг полягають у наступному [3]:

- оптимізація структури експорту — відмова від сировинної спрямованості експорту на користь високотехнологічної продукції;
- регіональна диверсифікація експорту — багатовекторність експорту, яка полягає в експортній експансії в усі регіони світу і передусім у промислово розвинені країни;
- забезпечення сучасного рівня маркетингового супроводу експорту — збирання інформації, проведення досліджень іноземного ринку, прогнозування попиту, організація реклами та збуту товарів.

Не останню роль в поглибленні економічної кризи в Україні грає сучасна невиважена державна імпортна політика. З огляду на надзвичайно важливе значення цієї політики розглянемо наступну складову зовнішньоекономічної безпеки - імпорتنу безпеку. Вона визначається як раціональна товарна і географічна збалансованість імпорту, що позитивно впливає на розвиток національної економіки, захищає внутрішній ринок і національного товаровиробника, сприяє зміцненню

конкуренентоспроможності вітчизняної продукції та економічної незалежності держави.

Безпека у сфері міжнародного руху капіталу — це така організація використання іноземного капіталу, яка дає змогу забезпечити модернізацію виробництва і створити умови для зовнішньоекономічної експансії держави [3]. Міжнародний рух капіталу ґрунтується на відмінностях у зосередженні капіталу між країнами, що є передумовою більш ефективного виробництва товарів і послуг одних країн в порівнянні з іншими країнами. Міжнародне переміщення факторів виробництва (і зокрема капіталу) є більш потужним фактором економічного зростання, ніж міжнародна торгівля.

Наступна складова зовнішньоекономічної безпеки – це безпека у процесі міжнародної трудової міграції. Міжнародна міграція робочої сили - переселення працездатного населення з одних держав в інші, викликане причинами економічного (відмінності в рівні оплати праці) та іншого характеру. Одним з найбільш поширених пояснень міграції є наступне: міграція обумовлена сумарною дією чинників, що мають економічну, демографічну, соціальну, політичну природу. Безпека країни у сфері міжнародної трудової міграції означає такий стан економіки країни в цілому та національного ринку праці зокрема, який гарантує економічно активному (працездатному) населенню можливість працевлаштування за бажаного рівня заробітної плати та гідних умов праці, що робить недоцільним переміщення робочої сили за кордон

Висновки. Зовнішньоекономічна безпека є однією з важливих складових економічної безпеки країни. Для підвищення її рівня необхідно проводити заходи по розширенню ринків збуту продукції, підвищення її конкурентоспроможності і приведення її у відповідності до встановлених технічних вимог інших держав.

Забезпечення зовнішньоекономічної безпеки відбувається шляхом проведення різноспрямованою, багатовекторної зовнішньоекономічної політики, яка направлена на мінімізацію наслідків односторонньої залежності економіки держави від

будь-якого іноземної держави або груп держав.

Список використаних джерел:

1. Пастернак-Таранушенко Г. А. Економічна безпека держави: підручник для осіб, що навчаються за фахом «службовець державного управління». К.: Інститут державного управління і самоврядування при Кабінеті Міністрів України, 1994. 140 с.

2. Новікова О. Ф., Покотиленко Р. В. Економічна безпека: концептуальні визначення та механізми забезпечення: монографія. Донецьк, НАН України, Інститут економіки промисловості, 2006. 408 с.

3. Економічна безпека держави: сутність та напрями формування: монографія. Х.: Право, 2009. 312 с.

Голюк Є.Л.

слухач магістратури за спеціальністю
«Публічне управління та адміністрування»
кафедри управління охороною здоров'я та
публічного адміністрування,
*Національний університет охорони
здоров'я України імені П.Л.Шурика
м. Київ, Україна*

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ОСВІТИ ШКОЛЯРІВ В УКРАЇНІ

Закон України «Про освіту» визначає якість освіти як «відповідність результатів навчання законодавчо встановленим вимогам, відповідному освітньому стандарту та/або договору про надання освітніх послуг» та якість освітньої діяльності як рівень організації, забезпечення та здійснення навчального процесу, здобуття якісної освіти та виконання вимог, встановлених законодавством та/або угодою про надання освітніх послуг» (пункти 29, 30 частини 1 статті 1). Таким чином, якість освіти розглядають в нерозривній єдності з якістю освітнього процесу (діяльності) та якістю отриманого результату освітньої діяльності.

Державне управління в освітній галузі є, за С. Крисюка, «... особливим видом професійної діяльності, тобто процесом здійснення державної влади ... з метою соціально-прогностичного, організаційного, правового, особистісного, освітнього, матеріально-фінансового розвитку освітнього процесу, що створило б умови для оптимального функціонування та розвитку галузі, реалізації її мети, переходу в якісно новий стан» [5]. Щодо державного регулювання, він зазначає, що це "цілеспрямований вплив на систему освіти, що реалізується головним чином шляхом прийняття законів, норм, положень та вдосконалення загальних правил і норм поведінки ...» [5].

Вчені І. Каленюк, Л. Цимбал визначають державне

регулювання освіти як «систему економічних, соціальних, правових, політичних та організаційних форм і методів впливу на суб'єктів освітнього процесу, що визначають середовище для їх цілей і цілей, що одночасно відповідають стратегічним інтересам держави, а також безпосередні інтереси суб'єктів освітнього процесу» [3].

Зауважимо, що державне управління та регулювання освітньої галузі знайшли своє відображення в політичній діяльності держави або освітній політиці. На думку І. Колодія, державна освітня політика - це «систематично організована діяльність і відповідно цілісна, комплексна система заходів державних установ для цілеспрямованого управління освітньою сферою з метою її оптимізації, повноцінного функціонування та розвитку» [4, с.211]. Більш загальним є таке визначення: «Регуляторна діяльність індивідів, різних соціальних груп для використання державних установ для реалізації своїх освітніх інтересів та потреб» [1].

У науковій літературі досить поширеною є класифікація методів державного регулювання на основі методів (методів) впливу. Відповідно до цього розрізняють такі групи методів: юридичний (або нормативно-правовий), адміністративний, організаційно-економічний (або просто організаційний, економічний, фінансово-економічний), соціально-психологічний, пропагандистський, інформаційно-педагогічний тощо [2, 4, 1]. Таким чином, для державного регулювання освіти може бути використаний досить широкий спектр інструментів. Але найбільш важливим питанням є ефективність та доцільність його використання відповідно до вимог часу та місця. Система освіти в Україні представлена п'ятьма основними елементами: навчальними закладами, освітніми стандартами та програмами, органами управління освітою та підвідомчими ним установами та організаціями та громадськими об'єднаннями. Роль і значення цих елементів у формуванні результатів системи освіти не є однакові.

Результатом функціонування системи є людина, яка здобула освіту на певному рівні та з певною якістю відповідно

до встановлених освітніх стандартів та програм. Регіональна система освіти розглядається нами як низка взаємодіючих освітніх програм та державних освітніх стандартів різного рівня та спрямованості, мереж суб'єктів, які їх впроваджують, навчальних закладів різних форм, типів та видів, органів управління освітою та підвідомчих установ та організацій, асоціацій, громадських та державно-громадських асоціацій, що діють в освітній галузі регіону. В результаті функціонування регіональної системи освіти люди, які пройшли навчання на певному рівні, вважаються підготовленими фахівцями з професійною підготовкою, людьми, які отримали освітні послуги в певному регіоні. Роль та ступінь участі кожного елемента системи освіти у формуванні цих результатів визначатиметься практикою освітнього процесу в регіоні.

Наразі в Україні триває процес децентралізації влади. В ході реформи децентралізації Об'єднані територіальні громади (далі: ОТГ) мають дуже важливе стратегічне завдання - створити механізм управління освітою. Метою такої реформи спочатку є передача повноважень та відповідальності за управління освітою місцевій владі та безпосередньо школам. Водночас роль та повноваження державного регулювання у визначенні всеукраїнської освітньої стратегії та загального курсу реформування освіти залишатиметься за Міністерством освіти і науки України.

Список використаних джерел:

1. Андрущенко В. П., Савельєв В. Л. Освітня політика (огляд порядку денного). Київ : Леся, 2010. 368 с.
2. Васильєва Т. А., Воронцова А. С., Майборода Т. М. Основні тенденції в державному регулюванні інвестиційного забезпечення системи освіти в Україні. Ефективна економіка. (Index Copernicus та ін.). 2017. № 8.
3. Каленюк І. С., Цимбал Л. І. Особливості регулювання ринку освітніх послуг : монографія. Чернігів : ЧДІЕУ, 2011. 184 с.

4. Колодій І. С. Сучасні тенденції державної освітньої політики України. Проблеми та перспективи розвитку економіки і підприємництва та комп'ютерних технологій в Україні : зб. тез доповідей XI наук.-практ. конф. Львів, 2015. С 235-239.

5. Крисюк С. В. Державне управління освітою : навч. посіб. Київ : НАДУ, 2009. 220 с.

Єсауленко А.М.

слухач магістратури за спеціальністю
«Публічне управління та адміністрування»
кафедри управління охороною здоров'я та
публічного адміністрування,
*Національний університет охорони
здоров'я України імені П.Л.Шурика
м. Київ, Україна*

ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ В ЕКОЛОГІЧНІЙ СФЕРІ: ПРАВОВИЙ АСПЕКТ

Розглядаючи поняття екологічної політики в якості системи заходів, направлених владою та соціумом на збереження та захист навколишнього середовища, дієвого синтезу користування екологічними благами та їх охороною, захисту здоров'я населення держави, варто виділити два аспекти - нормативний і регуляційний. Нормативний вимір являє собою набір норм. Регуляційний аспект представляє саму діяльність, спрямовану на захист довкілля. Що стосується основи екологічної політики, то вона ґрунтується на Конституції України. Головні принципи зазначеного вектору державної політики зазначені в Законі України «Про охорону навколишнього природного середовища» та статті 3 цього нормативно-правового акту [1, с. 23].

На основі узагальнення вітчизняного та зарубіжного досвіду формування механізмів вирішення соціальних і екологічних проблем визначають наступні принципи екологічної політики України у перехідний період: пріоритет екології над економікою, поступовий та поетапний перехід до нових механізмів державного управління у сфері реалізації екологічної політики; відповідність механізму державного управління у сфері реалізації екологічної політики фактичному стану розвитку суспільства; узагальнення позитивного вітчизняного та зарубіжного досвіду з метою вирішення екологічних проблем; участь держави у фінансуванні

екологічних проблем; забезпечення сталого і невиснажливого природокористування; неперервне екологічне виховання, екологічна освіта й отримання екологічної інформації [2, с. 46].

Головне місце в питаннях прийняття рішень на рівні держави посідають центральні органи виконавчої гілки влади – міністерства та державні комітети. До їх завдань відноситься регулювання користування природними ресурсами, їх захисту, забезпечення екологічного обґрунтування необхідності створення проектів господарювання, організація та реалізація освіти в сфері екології, проведення моніторингів [1, с. 23 - 24].

До головних інструментів забезпечення відповідної політики в державі відносять пільги, податки, нормативно-правові акти центральних органів державної влади, засоби масової інформації. Зазначені інструменти екологічної політики в Україні можна віднести до адміністративних, правових, інформаційно-освітніх груп. Окремо визначаються основні засоби державного управління в екологічній сфері, а саме - заходи охоронного характеру, економічна регуляція та мотивування діяльності в сфері збереження довкілля, заходи примусового та спонукального характеру. Загалом, екологічна політика є окремим вектором управління державою [3, с. 5].

Під поняттям «державне управління» розуміють діяльність, що є направленою на виконання нормативно-правових документів завдяки використанню різноманітних засобів впливу на соціальні процеси та їх наслідки. До об'єкту управління входить переважна частина сфер життєдіяльності, а визначальним принципом цього виду діяльності є підпорядкованість. Це зумовлює той факт, що головним методом управління є державні правові акти. Державне регулювання передбачає здійснення комплексних заходів у сфері екологічної політики з метою їх упорядкування, встановлення загальних норм і правил суспільної поведінки для охорони живої і неживої природи навколишнього середовища, захисту здоров'я та життя населення, організації та підтримування раціонального використання і відтворення природних ресурсів. За умови ефективного функціонування

державного регулювання включається потреба прямого втручання держави та її інституцій у діяльність екологічних структур [1, с. 24].

Станом на сьогодні регіони країни є повноцінним суб'єктом в системі екологічної політики держави. Подібний стан речей зумовлений одним із пунктів Основного Закону України, згідно з яким устрій держави включає в себе соборність українських земель, цілісність централізації та децентралізації в реалізації державного управління, гармонічність економічного та суспільного поступу різних частин країни з оглядом на регіональну специфіку, народні традиції. Звертаючи увагу на сучасний стан довкілля, вагому роль соціальних взаємин в сфері екології, місце управління екологічною політикою відводиться органам державної влади. Саме держава формує вектори політики щодо збереження та захисту навколишнього середовища як держави загалом, так і її окремих регіонів [4, с. 44 - 45].

До одних із найголовніших стратегічних завдань України в 21 столітті відносяться наступні, пов'язані з екологічною сферою: захист та оздоровлення екологічних систем держави; забезпечення сталого економічного розвитку; захист та збереження об'єктів ландшафту та біології; врахування міжнародного досвіду та стандартів в процесі реалізації державного управління в сфері екологічної політики; підвищення рівня відповідальності за дії, спрямовані на реалізацію екологічної політики [2, с. 48].

Список використаних джерел:

1. Заржицький, О.С. Актуальні проблеми правового забезпечення екологічної політики України (теоретичні аспекти). Д., Національний гірничий університет, 2012. С. 23 - 30.
2. Андрейцев В.І. Екологічне право. К., Вентурі, 1996. С. 46-61
3. Білобров Б. Стратегія українського державотворення: соціальні пріоритети. Людина і політика. 2000. № 1. С.5.

4. Заржицький О.С. Правові аспекти регіональної екологічної політики. Дніпропетровськ, Наука і освіта, 2003. С. 44 - 45.

Єщенко О.Г.

слухачка магістратури за спеціальністю
«Публічне управління та адміністрування»
кафедри управління охороною здоров'я та
публічного адміністрування,
*Національний університет охорони
здоров'я України імені П.Л.Шурика
м. Київ, Україна*

ОСОБЛИВОСТІ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ТРУДОВИХ ВІДНОСИН В УКРАЇНІ

В умовах здійснення в Україні комплексних реформ, спрямованих на адаптацію вітчизняної економіки до європейських стандартів, особливого значення набувають питання регулювання трудових відносин між працівником і роботодавцем, а також створення умов для формування взаємовигідних і справедливих відносин між усіма учасниками ринку праці.

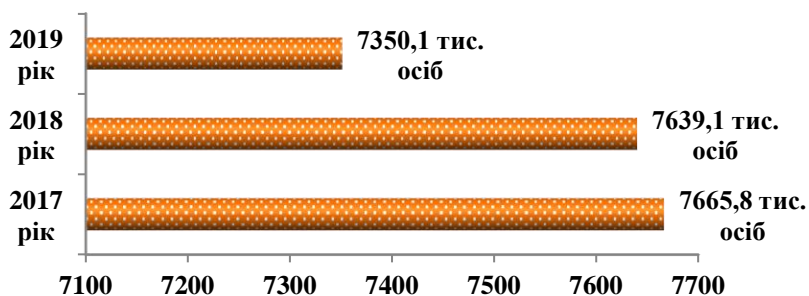
Трудові відносин – це відносини, зумовлені трудовою діяльністю, які виникають і розвиваються з метою регулювання якості трудового життя; такі відносини впливають з угоди між працівником і роботодавцем про обов'язки особистого виконання працівником на платних засадах відповідних трудових функцій. Трудові відносини формуються під впливом дисбалансу між попитом і пропозицією праці, високого рівня безробіття, низької ефективності праці, заробітної плати, масової зовнішньої трудової міграції населення, неформальної зайнятості тощо [1; 2].

Державне регулювання трудових відносин охоплює питання, що стосуються взаємодії держави з роботодавцями та працівниками, регулювання мінімальної оплати праці та її нормативів, захисту трудових прав громадян, державного страхування на випадок безробіття тощо. Держава виступає

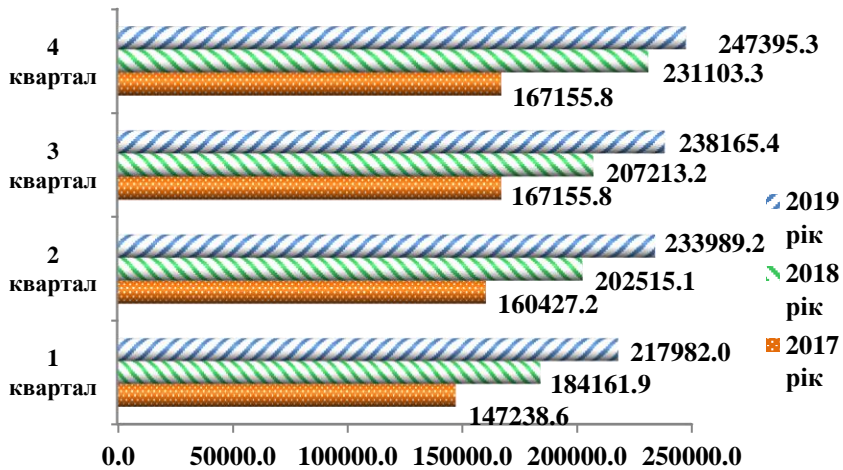
своєрідним «гарантом», що захищає людину від свавілля роботодавців та дає можливість відстоювати свої законні інтереси [3].

Система державного регулювання трудових відносин також включає встановлення таких державних гарантів, як: визначення порядку індексації заробітної плати у разі інфляції; законодавче закріплення прав і обов'язків суб'єктів трудових відносин при наймі та звільненні працівників; податкове регулювання доходів; страхування працівників на випадок безробіття й досягнення пенсійного віку; регламентування тривалості робочого часу, відпочинку, норм безпеки праці і т. д. [4].

Реалізація державної політики в сфері трудових відносин відбивається в основних показниках розвитку ринку праці в Україні. Як свідчать статистичні дані Державної служби статистики щодо оплати праці та соціально-трудова динаміка середньої кількості працівників за видами економічної діяльності (рис.1) при тому, що фонд оплати праці штатних працівників за вказаний період зріс на 32,43% (рис.2) [5].

Рис.1. Динаміка середньооблікової кількості штатних працівників підприємств, організацій та установ України в 2017-2019 рр., (станом на кінець року, тис. осіб)

Рис. 2. Динаміка фонду оплати штатних працівників підприємств, організацій та установ України в 2017-2019 рр., (млн. грн.)

Враховуючи це, можна говорити про дві основні лінії державного впливу на регулювання трудових відносин: забезпечення зайнятості громадян та законодавче вирішення проблем організації, створення умов та оплати праці робітників, що є ключовими аспектами трудових відносин.

Тож, розвиток трудових відносин безпосередньо залежить від ефективної зайнятості громадян, і в цьому плані ситуація в Україні є не найкращою. Так, за даними Державної служби зайнятості, кількість осіб, які мали статус безробітного, на 01 січня 2020 року склала 338163 особи, а на 01 січня 2021 року – вже 459198 осіб. Отже, кількість зареєстрованих безробітних зросла на 35,8% за період 2019-2020 рр. При цьому, навантаження зареєстрованих безробітних на 10 вільних робочих місць на 01 січня 2021 року також зросло до 110 осіб на 10 вакантних посад [6]. Відтак, через скорочення обсягів виробництва, зменшення кількості робочих місць, зростання цін та масовий виїзд працівників на заробітки за межі України

проблема безробіття продовжує загострюватись, а це негативно впливає на суспільні настрої населення.

Список використаних джерел:

1. Кодекс законів про працю України [Електронний ресурс]. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08>

2. Венедіктов В. С. Сучасні проблеми трудового права України : навч. посіб., 2018. 293 с.

3. Колот А. М. Соціально-трудова сфера: стан відносин, нові виклики, тенденції розвитку: монографія. К.: КНЕУ. 2010. 251 с.

4. Кисельов О. І., Кобзєв Т. А. Трудове право України : навч. посіб. 2017. 308 с.

5. Офіційний сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>.

6. Офіційний сайт Державної служби зайнятості [Електронний ресурс]. URL: <https://www.dcz.gov.ua/links>.

Зеленська М.В.

слухачка магістратури за спеціальністю
«Публічне управління та адміністрування»
кафедри управління охороною здоров'я та
публічного адміністрування,
*Національний університет охорони
здоров'я України імені П.Л.Шурика
м. Київ, Україна*

РОЛЬ ЗАГАЛЬНООБОВ'ЯЗКОВОГО СТРАХУВАННЯ В ДЕРЖАВНОМУ УПРАВЛІННІ

Основою загальнообов'язкового страхування є законодавство, яке складається із декількох основних нормативно-правових актів, а саме: Конституції України, Кодекс Законів про працю, Закон України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування», Закон України «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування», Основи законодавства України про загальнообов'язкове державне соціальне страхування та інші. Права громадян на соціальний захист закріплені в Конституції України (стаття 46).

Даний захист включає право на забезпечення їх у разі повної, часткової або тимчасової втрати працездатності, втрати годувальника, безробіття з незалежних від них причин, а також по старості та в інших випадках. Це право гарантується загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням за рахунок страхових внесків громадян, підприємств, установ і організацій, а також бюджетних та інших джерел соціального забезпечення; створення мережі державних, комунальних, приватних закладів для догляду за непрацездатними [1].

Отже, у вузькому значенні «обов'язкове страхування – це будь-який вид страхування, який фізична або юридична особа зобов'язана придбати за законом». Обов'язкове страхування є обов'язковим для фізичних та юридичних осіб, які хочуть займатися певними фінансово ризикованими видами

діяльності, такими як керування автомобілем або ведення бізнесу з найманими працівниками. Передбачається, що обов'язкове страхування захищає жертв нещасних випадків від витрат на відновлення після нещасного випадку, викликаного кимось іншим, наприклад іншим водієм або роботодавцем. Оскільки страхування регулюється на державному рівні, тому кожна держава вирішує, які види страхування будуть обов'язковими і який обсяг страхового покриття повинні придбати страхувальники. Страхувальники можуть придбати більш високі ліміти покриття, якщо вони вважають, що обов'язкові мінімуми недостатні.

В Україні є декілька видів загальнообов'язкового страхування (рис. 1).

Для того щоб забезпечувати функціонування системи державного страхування створено Фонд соціального страхування України, метою якого є власне керівництво та управління загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням в Україні. Задекларованою метою фонду є – забезпечення фінансової самостійності та стабільності системи соціального страхування, використання накопиченого досвіду і унеможливлення руйнування механізму реалізації конституційного права громадян на соціальне страхування [2].

Окрім цього фонд проводить акумуляцію страхових внесків (за допомогою сплати Єдиного соціального внеску – ЄСВ), контролює їх розподіл, забезпечує фінансування виплат за видами страхування.

*Рис. 1. Види загальнообов'язкового страхування в Україні
Джерело: побудовано автором за [3; 2; 4]*

Список використаних джерел:

1. Основи законодавства України про загальнообов'язкове

державне соціальне страхування: [Електронний ресурс].URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/16/98-%D0%B2%D1%80#Text>.

2. Офіційний сайт Фонду соціального страхування України: [Електронний ресурс]. URL: <http://www.fssu.gov.ua/fse/control/main/uk/publish/article/964252>.

3. Закон України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування» від 23.09.1999 № 1105-XIV: [Електронний ресурс]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1105-14#Text>.

4. Шкодкіна Ю. М. Переваги та недоліки застосування єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування Ю. М. Шкодкіна, Г. М.

Іванова І.М.

слухачка магістратури за спеціальністю
«Публічне управління та адміністрування»
кафедри управління охороною здоров'я та
публічного адміністрування,
*Національний університет охорони
здоров'я України імені П.Л.Шурика
м. Київ, Україна*

ШЛЯХИ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНУ

Регіон являє собою систему, що динамічно розвивається та проходить певні етапи свого розвитку і може бути ототожнений із живим організмом, де природно-ресурсна база являє собою його генетичну основу, інфраструктура і зв'язок, його фізичний розвиток, а інноваційний сектор економіки відповідає його інтелекту. Усе це дає змогу полегшити класифікацію регіонів за різними виробничо-економічними чинниками і досліджувати проблеми, що виникають із цієї живої системи. Життєдіяльність і конкурентоспроможність регіону багато в чому залежать від ресурсного забезпечення, що зумовлює необхідність чіткого контролю, а також своєчасного діагностування проблем, пов'язаних із нераціональним використанням ресурсів, їх виснаженням або загрозами, що виникають у зовнішньому середовищі і впливають на їх експлуатацію.

Методологія прогнозування соціально-економічної системи країни визначає методологію регіонального прогнозування економічного і соціального розвитку та навпаки. Соціально-економічний розвиток країни – це поступовий рух держави, суб'єктів господарювання та соціальних верств населення. У 2018 році Україна посіла 106 місце серед країн світу за рівнем ВВП на душу населення (\$8668), у 2019 році - 133 місце (\$ 2109), у 2020 році - 131 місце в рейтингу (\$ 2194) [1].

Індекс людського розвитку – це інтегральний показник, який щорічно розраховується для міждержавного порівняння та вимірювання рівня життя, грамотності, освіти, довголіття, соціального захисту, екології, злочинності рівень, дотримання прав людини як основні характеристики людського потенціалу досліджуваної території. Це стандартний інструмент для загального порівняння рівня життя різних країн та регіонів.

Для розрахунку ІЛР слід враховувати 3 типи показників:

1. Очікувана тривалість життя – оцінює довголіття.
2. Рівень грамотності населення (середня кількість років, витрачених на освіту) та очікувана тривалість навчання.
3. Рівень життя, що оцінюється через ВВП на душу населення, на основі паритету купівельної спроможності в Україні доларів США.

У 2020 році Індекс людського розвитку в Україні набрав 84 позиції [2].

Ринкові перетворення в незалежній Україні відбувались у соціально-економічному середовищі, яке склалося в умовах централізованої економіки. Як результат, переваги ринкової економіки не могли проявити себе в повній мірі. Україна за роки незалежності, на жаль, не змогла стати високорозвиненою країною, незважаючи на багатий природно-ресурсний потенціал та сприятливе геополітичне положення. Останні сім років наша держава переживає досить складний період своєї історії, що пов'язано з військовим конфліктом з Росією на Сході України. Це негативно відображається на всіх показниках соціально-економічного розвитку країни та загострення внутрішньої політичної кризи.

Економічний потенціал країни характеризує можливості національної економіки виробляти матеріальні блага, надавати послуги, задовольняти економічні потреби суспільства. Це пов'язано з використанням всіх наявних ресурсів – природних, виробничих, матеріальних, трудових, фінансових, науково-технічних, інформаційних тощо. Вищевказані ресурси формують структуру економічного потенціалу країни. Рівень соціально-економічного розвитку будь-якої держави є

наслідком реалізації її економічного потенціалу. Україна має унікальний природно-ресурсний потенціал. За сукупними запасами деяких природних ресурсів Україна посідає одне з провідних місць у Європі (наприклад, мінеральні, ґрунтові, рекреаційні).

Найбільшим природним багатством нашої країни є земельні ресурси. Українські чорноземи становлять значну частину світових ґрунтових запасів. Станом на 2020 рік земельний фонд України становить 60,4 млн га, у тому числі сільськогосподарських угідь - 42,7 млн га [3]. Ефективне використання природних ресурсів є однією з головних можливостей забезпечення високого рівня соціально-економічного розвитку регіонів країни.

Промисловий потенціал країни формується за рахунок основних виробничих фондів підприємств. На жаль, багато суб'єктів господарювання через складну фінансову ситуацію застаріли, дуже зношені, і навіть знищені виробничі фонди, які потрібно модернізувати або демонтувати.

Трудовий потенціал характеризується кількістю та якістю робочої сили. Тривалий час зростання трудових ресурсів різної кваліфікації в Україні відповідали потребам національної економіки. Економічна криза в країні призвела до появи безробіття та неповної зайнятості, масової еміграції до різних країн світу. Серед тих, хто ходить на роботу, велика кількість високо-кваліфікованих фахівців, які за нових умов не реалізують своїх професійних можливостей.

Список використаних джерел:

1. Державна Стратегія регіонального розвитку на період до 2020 року: затверджена постановою Кабінету Міністрів України від 6 серп. 2020 р. № 385. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/385-2014-%D0%BF>.

2. World Social Protection Report 2017–19. Retrieved from https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/—dgreports/—dcomm/—publ/documents/publication/wcms_604882.pdf.

3. Халецька А. А. Контури соціальної політики держави: соціальна безпека. Державне управління: удосконалення та розвиток. 2019. № 2. URL: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=99>.

Коломоєць А.В.

слухач магістратури за спеціальністю
«Публічне управління та адміністрування»
кафедри управління охороною здоров'я та
публічного адміністрування,
*Національний університет охорони
здоров'я України імені П.Л.Шурика
м. Київ, Україна*

ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ ВИРІШЕННЯМ КОЛЕКТИВНИХ ТРУДОВИХ СПОРІВ

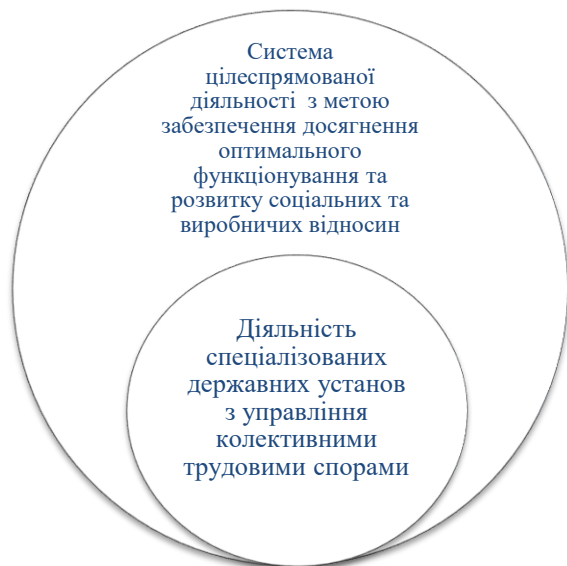
Колективні трудові спори є складним соціально-економічним явищем. Вони залишаються найважливішими елементами, що характеризують розвиток соціальних і трудових відносин між роботодавцями, робітниками та державою. Великий масштаб колективних трудових конфліктів та значна кількість таких спорів, необхідність їх прогнозування, попередження та ефективного вирішення вимагають створення спеціального механізму державного управління колективними трудовими спорами.

Існують певні труднощі, пов'язані з тим, що в даний час в Україні розробляється теорія як створення механізму державного управління, так і вирішення практичних проблем окремих його елементів. Актуальність цієї проблеми зростає внаслідок того, що в Україні наукова школа описує явища «колективного трудового спору» з метою виявлення його особливостей та тенденцій. Загальна тенденція зрозуміла – це перехід від державної системи «вирішення спору» до системи управління конфліктами. Тому механізм взаємодії державних органів зі сторонами соціально-трудова відносин слід розглядати як пошук рішення у трудовому конфлікті з метою його запобігання та врегулювання.

У найширшому розумінні державне управління колективними трудовими спорами – це система цілеспрямованої діяльності, що здійснюється на основі певних

принципів з метою забезпечення досягнення оптимального функціонування та розвитку соціальних та виробничих відносин. У вужчому розумінні державне управління колективними трудовими спорами – це діяльність спеціалізованих державних установ з управління колективними трудовими спорами (рис. 1).

Характерною рисою сучасного етапу розвитку управління колективними трудовими спорами в Україні є перехід від стихійного виникнення та розвитку конфліктів до цивілізованої взаємодії, прийняття рішень у межах встановлених правових та організаційних механізмів. Аналіз законодавчого врегулювання питань, що стосуються колективних трудових спорів, показує, що нормативне визначення механізму вирішення колективних трудових спорів в Україні було започатковане прийняттям Закону України «Про порядок вирішення колективних трудових спорів (конфліктів)» в 1998 р. [1]. Цим актом визначено норми з проведення примирної та арбітражної (третейської) процедури і обставини законності проведення страйків.

Рис. 1. Суть державного управління колективними трудовими спорами.

Джерело: сформовано автором на основі [2].

Цей важливий законодавчий акт, а також деякі положення Закону України «Про колективні договори та угоди», наразі не передбачає усієї системи процедур врегулювання колективних трудових спорів. За порушення законодавства встановлюються лише адміністративні та дисциплінарні стягнення, які стосуються порушення умови участі в колективних переговорах. Вітчизняна практика продемонструвала необхідність перегляду їх змісту, встановлення дієвих правових умов для врегулювання суперечок, що виникають, у тому числі з урахуванням міжнародно-правових вимог та рекомендацій, а також прийнятних для національної системи міжнародних нормативних актів [2].

Доцільно звернути увагу на наявність проблем у чинному законодавстві по порядку вирішення колективних трудових спорів (конфліктів), а також на недосконалість чинного законодавства про працю (наявність прогалин у праві, невизначених формулювань, що призводять до різного тлумачення). Відзначається і невідповідність чинного законодавства про працю новим соціальним та економічним відносинам.

Отже, до основних недоліків та невирішених проблем насамперед належать розбіжності у розумінні трудового конфлікту. За основу необхідно взяти трактування, що подано в юридичному словнику [3]. Колективний трудовий спір (конфлікт) - це розбіжності, що виникають між сторонами соціальних та трудових відносин щодо: а) створення нових або зміни умов праці і трудового побуту; б) укладення або змін змісту, процесу виконання колективного договору, угод; в) невиконання вимог трудового законодавства.

Список використаних джерел:

1. Про Положення про порядок формування і ведення Списку посередників. Наказ Національної служби посередництва і примирення. N 27 від 04.04.2000. URL:
2. <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0027299-00#Text>

3. Лазор В. В. Правове регулювання трудових спорів, конфліктів і порядок їх вирішення на сучасному етапі. Луганськ, 2004. 350 с.

4. Юридична енциклопедія в 6 томах. За ред. Ю. С. Шемшученко. – К.: Видавництво «Українська енциклопедія» імені М. П. Бажана, 2004. 765 с.

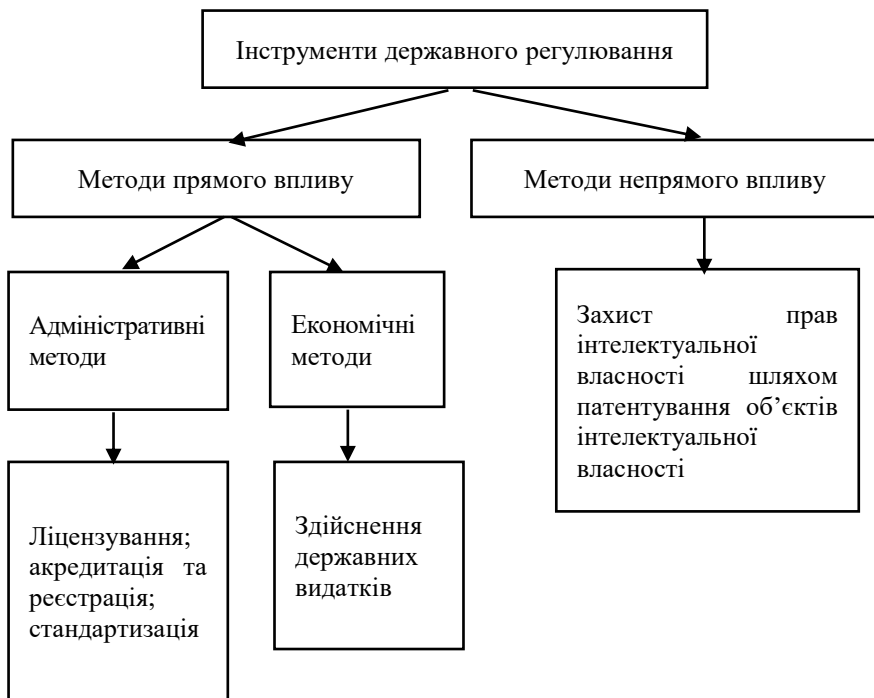
Колосов Є.В.

слухач магістратури за спеціальністю
«Публічне управління та адміністрування»
кафедри управління охороною здоров'я та
публічного адміністрування,
*Національний університет охорони
здоров'я України імені П.Л.Шурика
м. Київ, Україна*

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ПРИВАТНИХ ЗАКЛАДІВ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я

Головними органами, що гарантують забезпечення виконання першочергових завдань і запланованих заходів у галузі регулювання, залишаються підрозділи Міністерства охорони здоров'я України. Деякими регуляторними функціями опосередковано займається новостворена у 2017 р. у межах заходів із реалізації медичної реформи Національна служба здоров'я України, яка являється національним страховим органом, який забезпечує населення відповідним гарантованим пакетом медичних послуг в діапазоні визначеного фіскального простору [1, с. 88].

Інструментарій державного регулювання діяльності приватних закладів охорони здоров'я розглядаємо як цілісність методів та принципів, поетапністю яких є взаємовигідність суб'єктів господарювання з ціллю кількісного та якісного впливу на задоволення медичних потреб суспільства та сталий розвиток діяльності на ринку медичних послуг. Використання інструментів має бути направлено на підвищення ефективності функціонування й конкурентоспроможності, типізованими критеріями якої має бути доступність медичної допомоги, рівень та якість медичних послуг, максимальне використання усіх ресурсів, оптимізація процесу менеджменту завдяки удосконаленню принципів, підходів та функцій управління. Класифікація інструментів державного регулювання сфери охорони здоров'я наведена на рис. 1.

Рис. 1. Класифікація інструментів державного регулювання сфери охорони здоров'я

Примітка: сформовано на основі джерела: [2, с. 172].

Як видно з рисунку, класифікація інструментів державного регулювання сфери охорони здоров'я поділяється на методи прямого та непрямого впливу. До методів прямого впливу належать адміністративні (ліцензування; акредитація та реєстрація; стандартизація) та економічні (здійснення державних видатків). При регулюванні сфери охорони здоров'я методи непрямого впливу (захист прав інтелектуальної власності шляхом патентування об'єктів інтелектуальної власності) не використовуються [2, с. 172-173].

Оскільки регулюючи ринок медичних послуг держава виконує такі дві функції: соціальну та економічну. Сутність першої полягає в забезпеченні справедливості та доступності для всього населення, незалежно від рівня доходів громадян та

статусу, а економічна функція полягає у забезпеченні конкуренції між надавачами медичних послуг, вдосконаленні системи ліцензування та акредитації медичних установ, забезпеченні якісного рівня медичного обслуговування, використанні податкових інструментів при регулюванні підприємницької діяльності [3].

Також, приватний сектор охорони здоров'я вносить вагомий внесок у фінансування медичної галузі, забезпечує її необхідною кількістю медикаментів, товарів і виробів медичного призначення, щорічно розвантажуючи державний бюджет охорони здоров'я України майже на 2 млрд грн [4]. За п'ять років фінансування за рахунок приватного сектору збільшилося на 19 435 млн грн, приватні витрати на охорону здоров'я в Україні склали понад 42,3% від загальних видатків охорони здоров'я, у 2018 році поточні витрати на охорону здоров'я перевищили державні витрати та становили 137 млрд грн. Станом на сьогодні в Україні сформовані сприятливі умови для розвитку приватного сектора у сфері охорони здоров'я, проте необхідно сформувати справедливий ринок конкуренції між приватними закладами охорони здоров'я. На ринку приватного сектору налічується близько 30 тис. приватних медичних закладів, які постійно намагаються укріпитися в нових сучасних умовах на ринку медичних послуг України. Процес становлення та розвитку приватного сектору очевидно може стати важливим фактором підвищення ефективності діяльності всієї системи охорони здоров'я й розширення доступу до якісної медичної допомоги населенню.

Список використаних джерел:

1. Барзилович А. Д. Механізми державного регулювання надання медичних послуг в Україні. Публічне управління та митне адміністрування. Серія: Державне управління. 2020. № 1 (24). С. 86-90.

2. Рябець Д. М. Державне регулювання сфери охорони здоров'я: принципи, механізм та інструменти. Економічні

горизонти. 2018. № 4(7). С. 164–174. DOI: 10.31499/2616-5236.4(7).2018.212757 (дата звернення 22.03.2021).

3. Карпишин Н. І. Медичне страхування у контексті модернізації фінансового забезпечення охорони здоров'я в Україні. Формування ринкових відносин в Україні. 2013. № 11. С. 156–162.

4. Дудка В. В. Переваги приватної медицини та вигоди держави у підтримці розвитку приватного сектора системи охорони здоров'я. Електронне наукове фахове видання «Державне управління: удосконалення та розвиток». 2012. № 1. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Duur_2012_1_4 (дата звернення 22.03.2021).

Кошова С.П.

старший викладач кафедри управління
охороною здоров'я та публічного адміністрування,
*Національний університет охорони
здоров'я України імені П.Л.Шупика
м. Київ, Україна*

Кошовий М.О.

курсант,
*Льотна академія
Національного авіаційного університету
м. Кропивницький, Україна*

МІЖНАРОДНА СПІВПРАЦЯ В КОСМІЧНІЙ ГАЛУЗІ

Космічна галузь є важливим чинником забезпечення національної безпеки та відіграє велику роль в інноваційному розвитку наукоємних виробництв та становленні економічних знань, завоюванні міжнародного престижу, досягненні та збереженні паритету та безпеки, ефективному вирішенні багатьох науково-технічних та соціально-економічних проблем.

Відповідно до Закону України «Про космічну діяльність», космічна діяльність здійснюється на базі Загальнодержавної цільової науково-технічної програми України, що розробляється Верховною радою України і затверджується терміном на п'ять років. З 1994 по 2017 роки в Україні було прийнято чотири космічні програми. Але, нажаль, через їх фінансування на 30–35% жодна з них не була реалізована [1].

В січні 2021 року Кабінет Міністрів України ухвалив Концепцію Загальнодержавної цільової науково-технічної програми України на 2021–2025 рр., що визначає ключові проблеми науково-технічного розвитку у вітчизняній космічній галузі шляхом впровадження сучасного механізму державного регулювання та саморегулювання, напрями їх вирішення, зокрема шляхом створення та забезпечення розвитку

внутрішнього ринку космічних технологій, інформації та послуг, здійснення повномасштабного співробітництва із приватним сектором економіки та стимулювання і розширення міжнародного співробітництва з іншими провідними космічними агентствами. В результаті реалізації даної програми буде розроблено проект закону України «Про затвердження Загальнодержавної цільової науково-технічної програми України на 2021–2025 роки». Обсяг фінансування для виконання даної програми складає біля 30 млрд грн, в тому числі з державного бюджету 15 млрд грн [1].

Космічна галузь як одна з високотехнологічних галузей має свою специфіку. Дану специфіку варто враховувати при розробці базової концепції державного управління космічною галуззю на різних рівнях піраміди планування. Це вимагає вирішення двох взаємопов'язаних завдань:

- важелі та механізми державного регулювання зробити більш дієвими, використовуючи метод фінансово-економічного стимулювання господарюючих суб'єктів у виробництві інноваційної продукції;

- на перспективу створити стимули та необхідні механізми для залучення приватних інвестицій у потенційні та ринкові конкурентні сегменти галузі, а також для інноваційного розвитку підприємств.

Для вирішення поставлених завдань необхідна концентрація всіх функцій та важелів регулювання вітчизняної космічної галузі, що повинна здійснюватися у відповідності до основних принципів [2]:

- концентрації ресурсів щодо створення конкурентоспроможних продуктів в обмеженій кількості великих інтегрованих структур;

- створення високотехнологічних виробництв;

- жорсткий контроль за фінансовими потоками.

Ефективне державне регулювання з метою розвитку космічного сектору дозволяє прискорити процес модернізації економіки держави, забезпечити ефективний розвиток науки, техніки та соціально-економічної сфери та укріпити обороноздатність держави.

Беззаперечно, що вітчизняна космічна галузь є складовою частиною глобального космічного простору, оскільки існує науково-технічна та виробнича кооперація, розвиток галузі передбачає розвиток міжнародних проектів та програм. Співпраця між Україною та іноземними країнами у дослідженні та використанні аерокосмічного простору в мирних цілях відбувається на основі чинного законодавства та міжнародних домовленостей, досягнутих із закордонними країнами в космічному секторі. Зокрема, міжнародна співпраця в космічній діяльності регулюється низкою нормативно-правових актів за напрямками [3]:

- багатосторонньої співпраці в інноваційних дослідженнях та використанні аерокосмічного простору;
- двосторонньої співпраці України в космічній галузі;
- космічне співробітництво шляхом участі у міжнародних програмах та проектах.

Беззаперечно, важливою умовою забезпечення ефективного науково-технічного прогресу космічної галузі є обґрунтований вибір пріоритетних напрямів та концентрація наукового, фінансового та матеріального потенціалу на їх реалізацію. Для реалізації пріоритетних проектів в галузі космічної діяльності необхідна розробка орієнтованого механізму регулювання та стимулювання державних інвестицій. При цьому інвестиційні механізми повинні ґрунтуватися на специфічних умовах, за яких галузь буде використовувати максимум своїх можливостей для досягнення поставленої мети. Подальший розвиток космічної галузі безпосередньо пов'язаний із значним обсягом саме бюджетного фінансування, оскільки більшість підприємств, що функціонують в даній сфері переважно є державної форми

власності. І тільки жорстке державне регулювання та управління розвитком даної галузі здатно створювати умови для підвищення конкурентоспроможності та інноваційного розвитку.

Для проведення ефективної політики державного регулювання вітчизняної космічної галузі вкрай необхідна збалансована стратегія державної політики та ефективна регуляторна підтримка. Прийняття та виконання в повному обсязі загальнодержавної цільової науково-технічної програми закладе підґрунтя для розвитку, забезпечить достатнє фінансування галузі та дозволить реалізувати галузеві програми та проекти.

Список використаних джерел:

1. Про схвалення Концепції Загальнодержавної цільової науково-технічної космічної програми України на 2021–2025 роки [Електронний ресурс]: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 13.01.2021 р. № 15-р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/15-2021-%D1%80#Text> (дата звернення: 20.02.2021).

2. Джур О. Є. Державне регулювання підприємств космічної галузі України: нові реалії та виклики. *Ефективна економіка*. 2015. № 1. URL : [file:///C:/Users/User/Downloads/efek_2015_1_43%20\(5\).pdf](file:///C:/Users/User/Downloads/efek_2015_1_43%20(5).pdf) (дата звернення: 20.02.2021).

3. Гавриш О.А., Войтко С.В., Бухун Ю.В. Особливості інноваційного розвитку космічної галузі України на початку XXI ст. *Економіка України*. 2014. № 8. С.34–46.

Лактіонова О.О.

аспірант кафедри публічного
управління та менеджменту
інноваційної діяльності ННІ
післядипломної освіти,

*Національний університет біоресурсів і
природокористування України
м. Київ, Україна*

СВІТОВИЙ ДОСВІД ФОРМУВАННЯ МЕХАНІЗМІВ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ РЕГІОНІВ

Політика Європейського Союзу (далі – ЄС) у сфері стимулювання регіонального та місцевого розвитку є однією з найтрадиційних і водночас найрозвиненіших сфер комунітарної (наднаціональної) політики, за якою можна спостерігати її еволюцію та вплив на розвиток регіонів різних типів.

Основними принципами регіональної політики в ЄС є: надання фінансової допомоги регіонам з яскраво вираженим відставанням в економічному розвитку; проведення погодженої політики між ЄС, національними урядами й місцевими органами влади під час підготовки планів регіонального розвитку, визначення стратегічних цілей структурної політики ЄС; визнання мультиплікаторної ролі інститутів ЄС, які стимулюють приватні капіталовкладення в слаборозвинуті регіони й надають ресурси тільки як доповнення до національних програм; виконання конкретних завдань на тому рівні (регіональному, національному, міждержавному), який є найбільш ефективним; тісна координація регіональної політики з іншими напрямками економічної політики ЄС; узгодження регіональної політики ЄС із макроекономічною соціальною політикою кожної із країн – членів Союзу; пряма взаємодія між державами ЄС у реалізації ними національної регіональної політики [1, с. 79].

Проаналізувавши ефективність реалізації регіональної

політики ЄС, можна виокремити декілька найбільш визначальних проблемних питань у цій сфері, які є актуальними для сучасної України, а саме: регіональна політика потребує довготривалого стратегічного бачення цілей, які необхідно досягти; головним в європейській регіональній політиці є об'єктивний (або “неполітичний”) підхід щодо залучення та розподілу ресурсів; регіональна політика (за допомогою системи спільного фінансування і партнерства) має на меті зміцнення прав власності місцевих громад; наявність правової інституціональної архітектури ЄС; регіональна політика передбачає прийняття рішень за двома основними напрямками – підтримка інтегрованих програм та підтримка окремих проєктів; існує реальна залежність європейської регіональної політики від грантів (або комбінації грантів) та форм підтримки з відшкодуванням; наявність адекватного формального та неформального інституційного потенціалу; невід’ємним складником регіональної політики є моніторинг та оцінка дій, спрямованих на демонстрування створених цінностей для вкладників (спонсорів) і платників податків; належна обґрунтованість регіональних програм, прозорість процесу реалізації їх стратегії [2, с. 64].

До основних інноваційних європейських механізмів державного регулювання соціально-економічним розвитком слід зарахувати: подальше посилення прив’язки цілей регіональної політики до цілей стратегії Європа-2020, скорочення кількості пріоритетів по окремих програмах; посилення відповідальності сторін за розробку й упровадження регіональної політики через інструмент партнерських контрактів між Єврокомісією та державами-членами, а також запровадження умов отримання коштів структурних фондів як на початковому етапі, так і в процесі реалізації; вдосконалення механізмів моніторингу та оцінки з чітким визначенням кінцевих результатів і засобів їх досягнення; раціоналізація правил структурних фондів ЄС та їх гармонізація; розширення сфер застосування інноваційних гібридних фінансових інструментів у сфері регіональної політики [3, с. 201].

Цікавим і достатньо корисним для української держави є досвід регіонального розвитку країн, які не входять до Європейської співдружності. Це США, країни Латинської Америки, азіатського регіону, в яких регіональна політика і політика регіонального розвитку поступово займає ключові позиції у соціально-економічному розвитку.

Так, наприклад, у США пріоритетним напрямом вирівнювання регіональних диспропорцій є фінансова підтримка проблемних регіонів. Найбільш ефективним інструментом виявилось бюджетне фінансування окремих секторів економіки в депресивних регіонах, причому основна частина фінансування з федерального бюджету спрямовувалась на субсидування та кредитування заходів щодо раціонального використання ресурсів і охорони навколишнього середовища, розвитку промисловості і сфери надання податкових та амортизаційних пільг. Керівництво регіональними програмами здійснюють не самі регіони, а система спеціальних незалежних установ при федеральному уряді та спеціально створені федерально-штатні органи.

У Великобританії традиційно регіональна політика була спрямована на переорієнтацію і перерозподіл надлишкових і мобільних капіталів і робочих місць із районів прискореного розвитку (регіонів-донорів) у депресивні (регіони-реципієнти) як основний механізм стимулювання економічного розвитку депресивних регіонів і подолання регіонального дисбалансу. Низка законодавчих актів, прийнятих останнім часом, суттєво розширила стимули для проблемних регіонів, зокрема пільгові субсидії на придбання основних засобів, вільну амортизаційну політику, пряме планування регіонального розвитку тощо.

У Канаді діяльність, спрямовану на вирівнювання рівнів економічного розвитку регіонів, почав здійснювати уряд країни ще на початку 60-х рр. минулого століття. Здійснення її відбувається шляхом прямих фінансових трансфертів у рамках надання допомоги депресивним регіонам, а також реалізації цільових державних програм, що передбачали розвиток і удосконалення всіх видів інфраструктури, підтримку

приватних інвестицій, надання податкових та інших пільг, субсидування і підтримку місцевого бізнесу.

Яскравим прикладом розробки галузевих політик у розрізі регіонів є Японія, яка територіально поділена на економічні райони. За невеликої за розмірами території як самої країни, так і її районів у Японії розроблені і реалізуються на практиці програми зі спеціалізації промисловості розвитку виробничої інфраструктури всередині кожного регіону. Така політика регіоналізації (районування) визначає соціально-економічний розвиток країни загалом і слугує основою для розробки довгострокових планів комплексного розвитку територій; формує фінансову, насамперед податкову, систему, що забезпечує самофінансування територій; сприяє розв'язанню соціальних проблем населення шляхом економічного регулювання його розселення і міграції, використовуючи кредити, пільгове оподаткування та інші економічні важелі. Інтеграційний напрям регіональної політики передбачає інтеграцію знизу, що здійснюється за ініціативою органів управління регіонів, та інтеграцію зверху, що провадиться урядом країни.

Так, у Швеції запроваджено державну регіональну політику, спрямовану на формування міцного підґрунтя самостійного розвитку регіонів, насамперед на основі їх переваг і власного економічного потенціалу. Безперечно, що головними інструментами зазначеної політики є вирівнювання доходів і витрат регіонів, надання їм дотацій, а також участь держави у фінансуванні інвестиційних проєктів, які сприяють зміцненню конкурентоспроможності регіонів як на внутрішньому, так і на зовнішніх ринках. [4, с. 126-128].

Таким чином, світовий досвід державного регулювання регіонального розвитку значною мірою диференційований, що зумовлено особливостями і розвиненістю національних економік, державним устроєм країн, політичними традиціями і формами міжнародної інтеграції, через що виділити домінуючу модель реалізації політики регіонального розвитку практично неможливо. Уряди вищеразглянутих країн приділяють усе

більше уваги принципам партнерства та координації, стратегічного планування й цільового спрямування коштів, у тому числі на гібридні інструменти політики (гранти плюс кредити). Водночас обсяги фінансування регіональної політики в цих країнах постійно зростають, при цьому посилюється контроль за їх використанням та поглиблюється аналіз впливу конкретних заходів і інструментів для вдосконалення політики державного управління соціально-економічним розвитком регіонів.

Список використаних джерел:

1. Лендъел М. Інституційний механізм реалізації регіональної політики в країнах Центрально-Східної Європи / М. Лендъел // Регіональна політика в країнах Європи. Уроки для України. – К. : Логос, 2015. – С. 62–97.

2. Сотниченко Л. Л. Управління розвитком інфраструктурного забезпечення регіону на основі досвіду ЄС / Л. Л. Сотниченко // Економіка та держава. – 2019. – № 8. – С. 64–68.

3. Луцишин Н. П. Формування інституційної структури регіональної політики в країнах Європи / Н. П. Луцишин // Регіональна економіка. – 2018. – № 3. – С. 199–209.

4. Янішевський С. О. Організація органів регіональної влади країн ЄС із напівпрезидентською формою правління: досвід для України / С. О. Янішевський // Стратегічні пріоритети. – 2019. – № 1 (34). – С. 125–130.

Лимар Т.А.

слухачка магістратури за спеціальністю
«Публічне управління та адміністрування»
кафедри управління охороною здоров'я та
публічного адміністрування,
*Національний університет охорони
здоров'я України імені П.Л.Шурика
м. Київ, Україна*

ПРАВОВІ ЗАСАДИ КАДРОВОЇ ПОЛІТИКИ В ДЕРЖАВНІЙ СЛУЖБІ

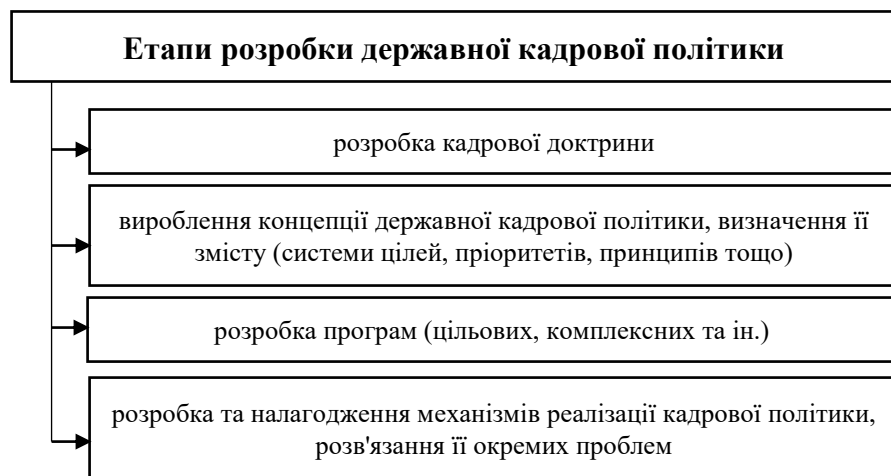
Оцінюючи поточний інтенсивний темп модернізації апарату державної служби України та імплементація значної частини актуальних нормативно-правових актів, котрі формують поточну державну політику з управління кадрами, а саме запит стосовно кадрової асекурації державного управління в апараті державної служби і кваліфікованого та прогресивного розвитку кадрів з керівних посад вимагають високоякісного дослідження, передусім за обставин створення позитивного іміджу державної служби країни [1–3].

Провідні науковці у сфері державної служби поняття «кадровий резерв» трактують як спеціально побудована на базі індивідуального добору та комбінованої рецензії стосовно команди майбутніх працівників, котрі маю характерні ознаки до керівної роботи, та мають відповідні професійно-ділові, моральні, етичні та особистісні якості та пройшли відповідну підготовку стосовно управлінської діяльності [4, с. 213].

Трактування яке надано науковцями у «Енциклопедії державної служби» визначає поняття «кадровий резерв» як потенційні працівники, які за умови виникнення вакансії можуть стати постійними спеціалістами організації [5, с. 243]. Водночас деякі дослідники наголошують, що кадровий резерв можна розглядати як потенційні можливості фахівця, який вже працює на державній службі, обійняти посаду на державній службі, яка за ієрархічністю вища, ніж та, яку він обіймає [6].

Як зазначає Н. Гончарук, формування кадрового резерву являється загальною кадровою технологією, спрямованою на створення групи перспективних фахівців, відповідні якості для зайняття певної посади [7, с. 110]. Трактування поняття «державна кадрова політика» визначається, як державна стратегія, політичний курс роботи з кадрами на загальнодержавному рівні, що відображає волевиявлення громадян, державну стратегію реалізації, розвитку та раціонального застосування кадрів, усіх трудових ресурсів держави. Отже, процес діяльності держави з організації та регулювання кадрових процесів і відносин на основі офіційно визнаних цілей, завдань, пріоритетів і принципів являється державною кадровою політикою [8].

Формування та реалізація державної кадрової політики являється доволі комплікованим, суперечливим процесом, який складається з наступних етапів (див. рис. 1), де позитивний результат спостерігається у випадку дотримання відповідних вимог за кондицій поступової імплементації низки законодавчих, політичних, науково-методичних та організаційно-управлінських заходів.

Рис. 1. Етапи розробки державної кадрової політики
Примітка: сформовано на основі джерела: [9, с. 104].

Основним підґрунтям формування державної кадрової політики є система нормативно-правових актів, основним призначенням яких є регламентація (контролю і корегування) та організація функціонування системи публічних органів кадрової сфери. Удосконалення кадрової політики з питань формування кадрового резерву є важливою складовою частиною процесу розвитку державного управління в системі державної служби України, які повинні забезпечувати об'єктивне з'ясування як професійних, так і особистих якостей кандидатів на заміщення майбутніх вакантних посад, де необхідно формувати якісний кадровий резерв.

Список використаних джерел:

1. Про державну службу : Закон України від 16.12.1993 № 3723- XII : із зм. і доп. станом на 16.07.2020. Відомості ВРУ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/889-19#Text> (дата звернення 22.03.2021).
2. Про Стратегію державної кадрової політики на 2012 – 2020 роки : Указ Президента України від 01.02.2012 № 45/2012. Відомості ВРУ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/45/2012#Text> (дата звернення 22.03.2021).
3. Положення про формування кадрового резерву для державної служби: постанова КМУ від 28.02.2001 № 199. Відомості ВРУ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/199-2001-%D0%BF#Text> (дата звернення 22.03.2021).
4. Сторожев Р. І. Досвід формування позитивного іміджу державної служби: порівняльний аналіз. Актуальні проблеми державного управління. 2013. № 2. С. 212-222. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/apdy_2013_2_30 (дата звернення 22.03.2021).
5. Енциклопедія державного управління: у 8 т. наук. ред. кол. : Ю. В. Ковбасюк (голова) [та ін.]; НАДУ при Президентові України. Київ : НАДУ, 2011. Т. 6 : Державна служба. Дніпропетровськ, 2011. 524 с.
6. Толкованов В. В. Кадровий резерв як дієвий

інструмент модернізації державної служби та служби в органах місцевого самоврядування в Україні. Демократичне врядування. 2013. Вип. 11. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/DeVr_2013_11_23 (дата звернення 22.03.2021).

7. Гончарук Н. Т. Керівний персонал у сфері державної служби України: формування та розвиток. НАДУ, 2007. 239 с.

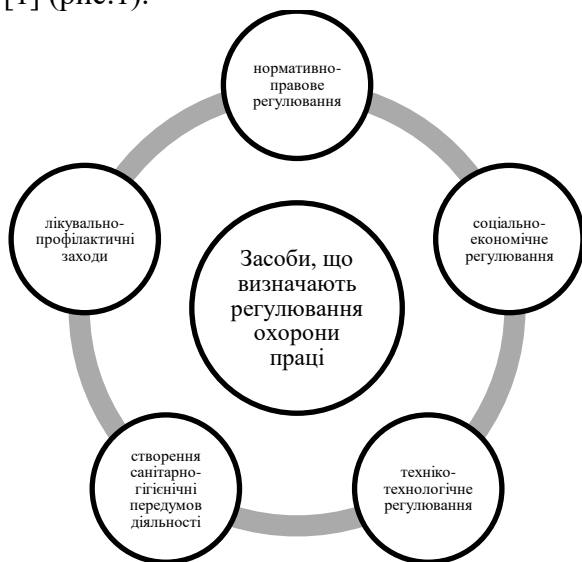
8. Гусак І. В. Державна кадрова політика: забезпечення відповідальності та запобігання корупції. Демократичне врядування. 2013. Вип. 11. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/DeVr_2013_11_25 (дата звернення 22.03.2021).

9. Жовнірчик Я. Ф. Сучасна кадрова політика в органах державної влади та органах місцевого самоврядування. Інвестиції: практика та досвід. 2017. № 12. С. 102-107. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ipd_2017_12_21 (дата звернення 22.03.2021).

Липовська О.Г.
слухачка магістратури за спеціальністю
«Публічне управління та адміністрування»
кафедри управління охороною здоров'я та
публічного адміністрування,
*Національного університету охорони
здоров'я України імені П.Л.Шупика
м. Київ, Україна*

ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ У СФЕРІ ОХОРОНИ ПРАЦІ В УКРАЇНІ

Охорона праці є питанням, що повинно не тільки формуватися всередині підприємства відповідно до етичних норм та сформованих людських цінностей, але й таким процесом, який регулюється на законодавчому рівні. Зокрема, в Законі України «Про охорону праці» встановлені наступні засоби, що визначають регулювання охорони праці і спрямовуються на те, щоб зберегти здоров'я, життя та працездатність персоналу при здійсненні трудової діяльності [1] (рис.1).

Рис.1. Засоби, що визначають нормативно-правове регулювання охорони праці на підприємствах України

Незважаючи на те, що держава регулює питання охорони праці та розробляє стандарти щодо організації безпечних умов виробничої діяльності, охорона праці на будь-якому підприємстві різних галузей виробництва та форм власності здійснюється з ініціативи роботодавця, який, як правило, є власником та організатором господарського процесу. Відповідно до Закону України «Про працю» роботодавець, який не є власником підприємства (коли він є найнятим працівником) може використовувати найману працю, однак також є відповідальною особою за організацію охорони праці.

За створення комфортних та безпечних трудових умов відповідають працівники або уповноважені організацією особи, які можуть бути керівниками з охорони праці або виконувати обов'язки відповідно до підписаного трудового договору або контакту, що стосуються безпеки трудових умов [1].

В цілому державна політика у сфері охорони праці визначається низкою принципів, до яких відноситься на першому місці - пріоритет здоров'я та життя людини (рис.2).

Рис.2. Принципи державної політики охорони праці

Доповнюючими правилами вважаються:

- удосконалення високого рівня безпеки всієї промисловості незалежно від галузі діяльності;
- встановлення нормативів щодо охорони праці;
- адаптація місця праці до потреб та можливостей працівника;
- використання таких методів управління, які націлюються на забезпечення охорони виробничого середовища та створення благотворного клімату для працівників;
- здійснення постійного інформування навчання та перепідготовки персоналу з питань охорони праці.

На державному рівні за організацію управління охорони праці відповідає Кабінет Міністрів України. Даний орган влади відповідає за базові, ключові та визначальні засади формування чинного законодавства щодо організації безпечної праці на підприємствах різних галузей. До системи державного регулювання входять і інші підвідомчі організації, зокрема міністерства та централізовані органи виконавчої влади, спеціальні комісії та організації, що діють при місцевих органах влади.

Список використаних джерел:

1. Про охорону праці: Закон України від 14 жовтня 1992р.// Відомості ВерховноїРади України. – 1992. – № 49. – Ст. 668

Мащенко Б.М.

слухач магістратури за спеціальністю
«Публічне управління та адміністрування»
кафедри управління охороною здоров'я та
публічного адміністрування,
*Національний університет охорони
здоров'я України імені П.Л.Шурика
м. Київ, Україна*

ПЕРЕДУМОВИ, ОЗНАКИ І ШЛЯХИ ФОРМУВАННЯ ПРАВОВОЇ ДЕРЖАВИ

Термін «правова держава» з'явився ще в позаминулому столітті. В той же час, основи цього поняття зародилися в середовищі античних філософів. Той же Аристотель досліджував ефективні моделі взаємозв'язку державної влади та права. Якщо говорити про внесок філософів Давніх Греції та Риму, то варто зазначити, що вони виробили ряд положень про правову державу. Так, Платон виділяв вірні та невірні форми державного устрою; Демокрит досліджував специфічні ознаки природного права; Цицерон вбачав державу в об'єднанні громадян, відносини між якими регулюються правовими нормами, що, в свою чергу, являються мірою справедливого суспільства; низка римських правників, які досліджували особливості публічної та приватної галузей права [1, с. 85].

Теоретичне обґрунтування поняття «правова держава» було сформоване І. Кантом. В філософії німецького дослідника особлива увага звертається на особистість та її роль в розбудові суспільства. Варто зазначити, що прямого вживання терміну «правова держава» Кант не використовував. Його визначення цього явища трактувалося в контексті правового устрою держави [2]. Лише в 1813 році термін «правова держава» вперше з'являється в дослідженнях К. Велькера. Завершення формування та включення цього терміну до правової науки належить Р. Молю. Саме він зробив зазначене поняття загальноновживаним в юридичній науці. В своїй практиці

Р. Моль визначив в якості головної ознаки правової держави її конституційність, яка базується на забезпеченні конституційних прав людей та можливості судового захисту громадянина [3, с. 367].

Не дивлячись на довготривале дослідження теоретичних основ правової держави, правова наука не має однієї визначеної точки зору на механізм реалізації її моделі на практиці. Велика кількість сучасних науковців аналізують ідеї середньовічних авторів на формування правової держави, піддають критиці науковий доробок в зазначеному питанні Дж. Локка, Т. Гоббса, Ж. Руссо, однак не можуть створити єдиний визначений підхід до творення правової держави на сучасному етапі розвитку людства [1, с. 86].

Ідея правової держави пов'язана з утвердженням суверенності народу, підпорядкування держави суспільству. Правова держава – це система органів та інститутів, які гарантують і охороняють нормальне функціонування громадянського суспільства. Це держава, в якій панує закон, стосовно якого в однаковому відношенні перебувають влади всіх рівнів, партії, громадські організації, посадові особи і окремі громадяни [2]. Протягом тривалого періоду науковці визначали правову державу як наслідок взаємозв'язку права і держави. З огляду на це, правовою могла б називатися будь-яка держава, адже державні утворення не в змозі функціонувати без правил та норм поведінки, визначення повноважень державної влади. Принцип верховенства закону також не може свідчити про існування правової держави [1, с. 87].

Держави з антидемократичним політичним режимом також можуть визначатися верховенством права, дія якого буде спрямована проти забезпечення захисту прав і свобод громадян. На думку Фіхте, для повноцінного функціонування правової держави необхідним є гіпотетичний договір між громадянами та владою, за яким громадяни погоджувались би на певне обмеження своїх прав в обмін на безпеку. Державна влада повинна мати повноваження для застосування сили та примусу до членів соціумі, що порушують правові норми, що є

обов'язковими для усіх громадян. В той же час, Фіхте вказує на обов'язковість правомірного характеру цього примусу. Іншими словами держава в своїй діяльності, спрямованій на покарання порушників законодавства, зобов'язана діяти виключно в правовому полі та законними методами [4].

Творення правової держави зумовлене прагненням людей до побудови вільного суспільства, спробою контролювати діяльність органів центральної влади. Зазначені фактори дуже актуальні для пострадянських держав. Довготривале перебування України у складі Радянського Союзу зумовило побудову соціуму, який мирився з насильством з боку державного апарату. Саме тому формування правової Української держави є дуже важливим чинником для її повноцінного розвитку як складової частини Європи [5].

На думку більшості вчених правова держава в першу чергу характеризується верховенством права в соціумі. Головний принцип права полягає в рівності всіх членів суспільства перед законом, іншими словами загального балансу свободи, як для центральних органів влади, так і для всіх громадян. Подібна ознака права характеризує поняття справедливості в соціумі, яка гарантується на законодавчому рівні. Саме право має суспільну виваженість у вигляді нормативно-правових актів. Виходячи з цього, можна стверджувати, що рівність громадян та їх об'єднань в державі може гарантуватися лише за наявності законодавчої бази [1, с. 88]. Законодавство будь-якої держави має бути якісним, тобто характеризуватися гуманністю, рівністю, затвердженням основних прав і свобод особистості. В той же час, свобода особистості не може бути абсолютною і повинна допускати визначені обмеження, які, в свою чергу, повинні бути однаковими для всіх членів суспільних відносин. Загалом, права громадянина повинні мати своє вираження в культурних, політичних, особистих та інших сферах життєдіяльності [2].

Список використаних джерел:

1. Гринюк Р.Ф. Ідея правової держави: теоретико-правова модель і практична реалізація. Київ: Ін Юре, 2004. С. 85-88.
2. Скрипнюк, О. В. Соціальна, правова держава в Україні: проблеми теорії і практики. URL: <https://lib.oa.edu.ua/funds/lecturer-0a>
3. Правова держава. Велика українська юридична енциклопедія : у 20 т. / О. В. Петришин (відп. ред.). 2017. Т. 3. С. 367.
4. Козюбра М.І. Верховенство права – основоположний принцип правової і політичної систем України. URL: http://ekmair.ukma.edu.ua/bitstream/handle/123/Kozyubra_Pryncyp_u_verxostva.pdf
5. Нижник Н. Державна влада та ідеї правової держави в умовах реалізації Конституції України. URL: http://www.dridu.dp.ua/biblioteka/doc/Vzayemnyu_derzhavy_ta_su_spilstva.pdf

Молодцов О.В.

доктор наук з державного управління,
доцент,
професор кафедри публічного
управління та адміністрування,
*Івано-Франківський національний
технічний університет нафти і газу
м. Івано-Франківськ, Україна*

ДО ПИТАННЯ ПРО МЕТОДОЛОГІЧНИЙ ЗМІСТ КОНЦЕПТУ «МАТРИЦЯ ПСИХОФУНКЦІОНАЛЬНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІНЦЯ»

Сьогодні у науковій літературі з проблем публічної служби можна зустріти безліч характеристик компетенцій та компетентностей публічного управліня. Для розкриття цього феномену автори, в залежності від дослідницьких інтересів, виділяють такі, наприклад, компетентності: професійна, транспрофесійна, управлінська, соціальна, психологічна, соціально-психологічна, стратегічна, інтегральна тощо. Різноплановий підхід є виправданим, оскільки компетентність публічного управліня є багатоаспектним й багатофакторним явищем. Завжди, коли досліджуваний предмет описується багатьма підходами, концепціями, виникає необхідність у пошуку мета-підходу чи мета-концепції, спроможної слугувати концептуальним базисом для всіх інших підходів. У своїй сукупності вони мають давати адекватну оцінку компетентностей публічного управліня на ґрунті визнання його унікальності, його професійно-групової приналежності, розуміння особливостей професійної неоднорідності змісту діяльності апарату державної служби. На це звертають увагу окремі вчені [2].

Наведемо найбільш значущі аргументи на користь методологічної доцільності застосування концепту «матриця психофункціональних компетентностей» для аналізу психосоціальної площини діяльності публічного управліня,

яка, на наш погляд, впливає, так чи інакше, на всі інші компетентності. Врахуємо, що *компетентність* у психологічних словниках визначається як «психосоціальна якість, що означає силу та впевненість, що виходять із відчуття власної успішності та корисності, яке дає людині усвідомлення власної здібності ефективно взаємодіяти із оточенням» [3, с. 203.].

Визначення компетентності через «психосоціальну якість» є досить розмитим. Ми вважаємо, що у ньому порушено правило співмірності визначення. Замість нього ми пропонуємо термін «психофункціональна компетентність», яку ми відрізняємо від професійної компетентності як здатності (умінь, навиків, способу мислення) вирішувати задачі у певній сфері діяльності, чи, успішно реалізовувати свою кваліфікацію на базі набутих знань та досвіду. «*Психофункціональна компетентність*» – це психосоціальна здатність людини (виконавця) виявляти у собі психологічну силу і впевненість виконувати у будь-якій сфері діяльності певне коло функцій (завдань), щодо яких він відчуває високий особистісний ресурс (потенціал).

З поняттям «психофункціональна компетентність» логічно зв'язано поняття «матриця психофункціональної компетентності». Фахівці використовують поняття «матриця» для інтерпретації даних про множину будь-яких елементів об'єкта дослідження у різних галузях знань. У такий же спосіб ми можемо застосовувати поняття матриці для характеристики множини певних психофункціональних компетентностей людини. Українська психологиня О.Донченко застосовує поняття психофрактальної матриці, яка, на її думку, складається з психічних цеглинок, з яких формується психосоціальний світ людини. Як стверджує А.Афонін та О.Донченко, психічні цеглинки фактично лежать в основі теорії колективної психіки, що її побудували К.Г.Юнг і представники постюнгіанської школи соціоніки, заснованої А.Аугустінавічюте. В сучасному постмодерному світі матриця психічних цеглинок стає основою не лише психічної реальності, а й того, що нею породжується, – соціального

символічного світу і його соціально-матеріального втілення [1].

Поняття «матриця психофункціональної компетентності» характеризує не тільки внутрішній світ людини. Соціальні психологи вважають, що психічне і соціальне є неподільними, психічне (вірування, пристрасті тощо) лежить в основі соціального (суспільних структур, продуктів, інституцій тощо) і тому психологія перебуває в основі соціології. Це дає нам підстави стверджувати, що цей концепт може виступати інструментом аналізу також групи людей (колективів) або й системи публічного управління в цілому з позицій розгляду соціально-психологічних явищ. Висновок наведеної вище аргументації полягає в тому, що необхідно теоретично глибоко обґрунтувати та деталізувати концепт «матриця психофункціональних компетентностей публічного службовця». У практичній площині, як ми вважаємо, його можна використовувати як основу для теоретичного осмислення оптимальної стратегії взаємодії між різними структурами з точки зору оптимального використання психофункціональних особливостей людини, колективів, забезпечення реалізації принципу командної роботи в публічно-управлінських структурах, а також для аналізу психофункціональної повноти системи публічного управління. Результати таких досліджень сприятимуть інституціональному розвитку публічної служби в Україні.

Список використаних джерел:

1. Афонін А. Проблема психологічного феномена проєкції в політиці / Е. Афонін, О. Донченко // *Політичний менеджмент*. – 2009. – № 4(37). – С. 28–43.

2. Суший О. Інституційний та психосоціальний аспекти реформування державної політики / О. Суший // *Актуальні проблеми державного управління*. – 2012. – Вип. 4. – С. 170–175. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/apdyo_2012_4_48

3. Шапар В. Б. Сучасний тлумачний психологічний словник. – Харків: Прапор, 2007. – 640 с.

Мошенець І.О.
аспірант Центру безпекових досліджень,
Національний інститут стратегічних досліджень
м. Київ, Україна

ВПЛИВ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКИХ ГАЗОВИХ КРИЗ НА ЕНЕРГЕТИЧНУ ПОЛІТИКУ ЄС

Основою політичної інтеграції Європейського Союзу у контексті поступового розвитку інструментів забезпечення енергетичної безпеки стало реагування на кризові ситуації, що перманентно виникали на континенті і стосувались надійності газопостачань. Саме ці ситуації відкривали вікно можливостей для Європейської Комісії у формулюванні більш сміливих пропозицій щодо посилення централізованої координації національних енергетичних політик. Подібними кризовими моментами для ЄС стали три газові конфлікти між Росією та Україною щодо транзиту газу до ЄС через українську газотранспортну систему.

На початку січня 2006 після провалу переговорів щодо дворазового підвищення ціни на експорт природного газу до України, Росія на один день 1 січня 2006 року перекрила потік газу через територію України. Конфлікт вдалось швидко залагодити, але ця подія стала вагомим сигналом для європейських політиків про неминучу необхідність перегляду своїх пріоритетів в енергетичній сфері і приділення більшої уваги проблематиці енергетичної безпеки.

8 березня 2006 року тодішній єврокомісар з питань енергетики Андріс Пібалгс презентував зелену книгу «Європейська стратегія сталої, конкурентної і безпечної енергетики» [1], яка згодом була підтримана Європейською Радою. Зелена книга містила також ряд інституційних нововведень, які безпосередньо заторкували сферу енергетичної безпеки. Насамперед вона рекомендувала створити Європейську Обсерваторію Енергетичних Постачань як інституцію збору релевантної до аналізованого в книзі

виміру політики інформації. Для формалізації співпраці національних енергетичних регуляторів пропонувалось організувати майданчик, який називався б Європейський Центр Енергетичних Мереж. Також зелена книга передбачала нові моніторингові функції Єврокомісії, а саме її щорічний звіт щодо безпеки енергетичних постачань та інших чинників взаємовпливу національних енергетичних політик («Стратегічний огляд енергетики ЄС»), який мав здійснюватись за стандартизованою методологією. Окрім того, зелена книга рекомендувала переглянути директиву про безпеку газопостачань з метою напрацювання більш адекватної сукупності заходів протидії непередбаченим складнощам.

Енергетична криза на початку 2009 року стала наймасштабнішою затримкою імпортного газопостачання в історії ЄС. Усе знову почалося із україно-російського конфлікту, коли обом сторонам знову не вдалося домовитися щодо ціни газу в контрактах на новий період. Це логічним чином завело переговори в глухий кут, і Росія знову використала тактику перекриття поставок, однак цього разу набагато масштабніше, ніж у 2006 році.

Попри успішне для себе розв'язання конфлікту, політичні еліти ЄС зрозуміли усю важливість проблематики енергетичної безпеки, що відповідним чином вплинуло і на зміст порядку денного їхніх ініціатив. В 2010 році було переглянуто директиву про безпеку газопостачань та посилено ряд її вимог щодо міжнаціональної координації. А 4 лютого 2011 року розпочався перший в історії енергетичний саміт Європейської Ради [2]. Окрім зустрічей на самому саміті, дане засідання Європейської Ради дало імпульс для трьох важливих управлінських заходів, які фактично визначали характер розвитку спільної європейської енергетичної політики аж до початку 2014 року. Ними стали: по-перше, створення конкретної спеціалізованої програми для будівництва енергетичної інфраструктури; по-друге, інтеграція енергетичної дипломатії як окремого типу діяльності в структуру роботи Європейської Служби зовнішніх справ; по-

третє, спроби створення централізованого механізму приведення у відповідність із європейським енергетичним правом міжурядових договорів щодо енергетичних постачань, укладених державами-членами ЄС із третіми країнами.

Наступна спіраль розвитку європейської енергетичної політики в плані безпеки відбулась в 2014 році і була пов'язаною з новим російсько-українським політичним конфліктом.

У кінці травня 2014 року Єврокомісія опублікувала документ під назвою «Європейська стратегія енергетичної безпеки», що передбачала вісім ключових напрямків діяльності. Ними стали: 1) невідкладні заходи для підготовки ЄС до імовірних перебоїв із постачаннями взимку 2014-2015 років; 2) контроль за попитом на енергоносії; 3) створення функціонуючого і повністю інтегрованого внутрішнього ринку; 4) збільшення виробництва енергії в ЄС; 5) подальша розробка енергетичних технологій; 6) диверсифікація зовнішніх постачань і будівництво нової інфраструктури; 7) удосконалення координації національних енергетичних політик і віднаходження спільної позиції у зовнішній енергетичних справах [3].

Потреба змін активно висловлювалась і на національному рівні. Прем'єр-міністр Польщі Дональд Туск у квітні 2014 року опублікував у виданні Financial Times статтю [4], в якій виклав план подальшої європейської інтеграції задля виведення енергетичної безпеки ЄС на якісно новий рівень шляхом створення т.зв. «Енергетичного Союзу».

Із грудня 2014 року Туск перейшов на посаду президента Європейської Ради, що лише збільшило вагомість пропагованих ним ідей в політичному порядку денному ЄС. Але основним рушієм реформ став новобраний президент Комісії Жан-Клод Юнкер, який включив енергетичний Союз як один із десяти пріоритетів своєї політичної програми [5]. В лютому 2015 року Європейська Комісія презентувала візійний документ під назвою «Рамкова стратегія гнучкого Енергетичного Союзу з далекоглядною політикою зміни

клімату» [6], а в березні того ж року отримала мандат від Європейської Ради на її імплементацію. П'ятьма базовими цілями стратегії Енергетичного Союзу стали: енергетична безпека солідарність і довіра; 2) повністю інтегрований європейський енергетичний ринок; 3) енергоефективність як запорука зниження попиту; 4) декарбонізація економіки; 5) дослідження, інновації та конкурентоздатність. Марош Шевчовіч, призначений віце-президентом Єврокомісії із питань Енергетичного Союзу, презентуючи плани щодо цього утворення, заявив, що *«Це найбільший енергетичний проект з часів Європейського об'єднання вугілля і сталі»* [7].

На виконання рамкової стратегії в 2016 році Єврокомісія представила пакет чотирьох законодавчих ініціатив, що стосувались енергетичної безпеки: проект нової регуляції щодо безпеки газопостачань, проект рішення про форму юридичного контролю Єврокомісії над міжурядовими угодами в сфері торгівлі енергоносіями держав-членів ЄС і третіми країнами, а також дві стратегії – щодо скрапленого природного газу та опалення. Проходження цих ініціатив нарешті дозволило Єврокомісії домогтися затвердження пропрацьованого механізму солідарної реакції на екстрені виклики у вигляді перебоїв газопостачання, а також значно розширити свої повноваження стосовно контролю за відповідністю двосторонніх енергетичних договорів країн-членів, укладених з третіми країнами, енергетичному законодавству ЄС.

Підсумовуючи, варто зазначити, що кожна з трьох описаних російсько-українських криз мала прямий вплив на розвиток публічних політик ЄС в галузі енергетичної безпеки, без якої зсунення балансу сил на користь зміни статусу-кво було б неможливим.

Список використаних джерел:

1. Green Paper. A European Strategy for Sustainable, Competitive and Secure Energy [Електронний ресурс] Режим доступу:https://europa.eu/documents/comm/green_papers/pdf/

com2006_105_en.pdf [24.12.2020, 12.00]

2. Energy summit runs low on sparks *Euractiv* [Электронный ресурс] Режим доступа: <https://www.euractiv.com/section/energy/news/energy-summit-runs-low-on-sparks/>

3. Energy security: Commission puts forward comprehensive strategy to strengthen security of supply [Электронный ресурс] Режим доступа: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/IP_14_606

4. Tusk, Donald. A united Europe can end Russia's energy stranglehold, 21.04.2014 *Financial Times* [Электронный ресурс] Режим доступа: <https://www.ft.com/content/91508464-c661-11e3-ba0e-00144feabdc0>

5. Juncker, Jean-Claude. A New Start for Europe: My Agenda for Jobs, Growth, Fairness and Democratic Change: Political Guidelines for the next European Commission [Электронный ресурс] Режим доступа: https://ec.europa.eu/commission/sites/beta-political/files/juncker-political-guidelines-speech_en.pdf

6. A Framework Strategy for a Resilient Energy Union with a Forward-Looking Climate Change Policy [Электронный ресурс] Режим доступа: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52015DC0080>

7. Will EU states play ball on Energy Union? *Euractiv* [Электронный ресурс] Режим доступа: <https://www.euractiv.com/section/energy/news/will-eu-states-play-ball-on-energy-union/>

Непомнящий О.М.

доктор наук з державного управління,
професор,
професор кафедри публічного адміністрування,
*Міжрегіональна Академія управління персоналом,
м. Київ, Україна*

Медведчук О.В.

кандидат наук з державного управління,
доцент кафедри публічного адміністрування,
*Міжрегіональна Академія управління персоналом,
м. Київ, Україна*

Хараїм І.В.

кандидат наук з державного управління,
доцент кафедри публічного адміністрування,
*Міжрегіональна Академія управління персоналом,
м. Київ, Україна*

ІНЖЕНЕР-КОНСУЛЬТАНТ В УКРАЇНІ: АСПЕКТИ НОРМАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ

Інженер-консультант (англ. *Consulting engineer*) є достатньо новим поняттям для українського ринку, екстрапольованим з багаторічного успішного міжнародного досвіду [1]. Інженер-консультант сприймається не лише як фахівець зі здійснення незалежного контролю за якістю та строками виконання будівельних робіт, але і як інструмент управління ризиками, справедливого розподілу ризиків і відповідальності. Водночас, синонімічне визначення інженера-консультанта в Україні, закріплене на законодавчому рівні, вносить певну плутанину у розуміння суті й змісту цієї інституції.

Варто відзначити, що зростання зацікавленості в інституції «інженер-консультант» на вітчизняному ринку як ключової ланки якісного управління проектами, з метою

професійного забезпечення контролю за будівництвом та ефективного використання бюджетних коштів, перш за все було обумовлено активною підтримкою інвестиційних проектів міжнародними фінансовими організаціями через надання позик та саме зростанням обсягів місцевих бюджетів у рамках фінансової децентралізації, коли одержувачі коштів та кінцеві бенефіціари, для яких будівництво не є основним видом діяльності, часто не мають фахових служб замовника, здатних забезпечити професійне управління і незалежний контроль при реалізації проектів.

За п'ять років існування інституції «інженер-консультант» визначено кваліфікаційні характеристики та запроваджено нову професію «інженер-консультант (будівництво)», розроблено систему сертифікації, ціноутворення. Прийнято зміни до ДСТУ Б. Д.1.1-1:2013, якими встановлено можливість визначати у кошторисі витрати на залучення інженера-консультанта в обсязі до 3% від вартості будівельно-монтажних робіт [2], що не лише сприяло практичному впровадженню такого роду послуг, але й стало черговим кроком з удосконалення категорійно-понятійного осмислення інженера-консультанта як суб'єкта господарювання, учасника договірних відносин, який надає відповідні послуги та отримує за них визначену кошторисом і договором оплату.

Прийнятий восени 2019 року Закон №199-IX присвячено, серед іншого, врегулюванню окремих аспектів діяльності інженера-консультанта і представлено, на нашу думку, найбільш вдале на сьогодні визначення інженера-консультанта – як *послуги* і як *фахівця* [3]. Затверджено Примірну форму договору про надання інженерно-консультаційних послуг у будівництві та Примірний перелік послуг, які інженер-консультант може надавати замовнику. Таким чином, у сучасній моделі договірних відносин інженер-консультант є інструментом управління ризиками, оскільки він залучається з метою передбачення виникнення ризикованих ситуацій і розроблення заходів щодо їх уникнення, а також додатковим

гарантом успішної реалізації проекту. Отже, він є важливим суб'єктом будівельної діяльності, який може бути залучений на будь-якому етапі реалізації проекту.

Говорячи про інженера-консультанта як носія професії, тобто *працівника*, який виконує роботу за трудовим договором чи цивільно-правовою угодою у складі інженера-консультанта – суб'єкта господарювання, станом на початок 2021 року пул сертифікованих за встановленою законодавством процедурою фахівців налічує більше 100 осіб. За даними електронної системи публічних закупівель України Prozorro, за 2020 рік в Україні було оголошено та проведено більше ніж 100 конкурсів із закупівель інженерно-консультаційних послуг у сфері проектування та реконструкції доріг, гідротехнічних споруд, об'єктів соціальної інфраструктури та адміністративних будівель. При цьому вже мали місце прецеденти анулювання Органом сертифікації персоналу (ОСП БГ) сертифікатів інженерів-консультантів за виявлені порушення за результатами інспекційного нагляду із залученням фахівців Міждержавної гільдії інженерів-консультантів, які є членами Комісії з питань професійної етики інженерів-консультантів[4], що свідчить про належне регулювання якості ринку інжинірингових послуг.

Як *суб'єкт господарювання* інженер-консультант, у складі якого (залежно від масштабу проекту) повинні бути також юристи, інженери-будівельники, інженери технічного нагляду, інженери за напрямками реалізації проекту відповідно до функціонального призначення об'єкта, інші необхідні для управління проектом працівники, є стороною договірних відносин із замовником будівництва та несе перед ним господарсько-правову відповідальність.

В умовах трансформації механізмів державного управління в інжиніринговій сфері критично важливими є вдосконалення і доповнення існуючої нормативно-правової бази за деякими напрямками, а саме:

- створення можливості залучення інженера-консультанта на передпроектній стадіях для

забезпечення контролю за якістю проектів будівництва на стадії їх розроблення, запровадження недержавного інженерного контролю та запобігання ризикам у будівництві шляхом залучення до реалізації будівельних проектів інженера-консультанта, застосування міжнародних форм будівельних контрактів із залученням інженерів-консультантів, які не залежать від замовника та забезпечують неупереджений контроль якості та прозоре управління проектами;

- закріплення статусу інженера-консультанта як учасника проекту і встановлення порядку його взаємодії з підрядником на будівельному майданчику шляхом внесення змін до Загальних умов укладення та виконання договорів підряду в капітальному будівництві;
- розроблення, внесення змін до Порядку виконання підготовчих та будівельних робіт, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 13 квітня 2011 року № 466 щодо зазначення інформації про інженера-консультанта (у разі його залучення) у документах, що дають право на виконання будівельних робіт, для включення його до системи взаємовідносин учасників будівництва не лише як суб'єкта договірних відносин, але і як об'єкта державного архітектурно-будівельного контролю;
- прийняття законопроекту про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення відповідальності за правопорушення у сфері містобудування.

Ці кроки стануть потужним поштовхом до подальшої популяризації послуг інженера-консультанта, одним із головних завдань якого є забезпечення якісного виконання проекту, а також більш ефективного використання коштів кінцевими бенефіціарами.

Список використаних джерел:

1. Непомнящий О.М., Дегтяр О. А. Інженер-консультант у міжнародній практиці договірних відносин у будівництві. *Право та державне управління*. 2018. № 4 (33). С.182 -187.
2. Про прийняття змін до національних нормативних документів: наказ Національного органу стандартизації від 16.04.2018 № 102. URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/FN041338.html
3. Про внесення змін до деяких законодавчих актів щодо удосконалення порядку надання адміністративних послуг у сфері будівництва та створення Єдиної державної електронної системи у сфері будівництва: Закон України від 17 жовтня 2019 року № 199-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/199-20#Text> Щодо необхідності дотримання встановлених вимог до професійної діяльності. Сайт Міждержавної гільдії інженерів консультантів. URL: <http://iceg.com.ua/shhodo-neobhidnosti-dotrimannya-vstanovlenih-vimog-do-profesijnoyi-diyalnosti/>

Октисюк Ж.С.
слухачка магістратури за спеціальністю
«Публічне управління та адміністрування»
кафедри управління охороною здоров'я та
публічного адміністрування,
*Національний університет охорони
здоров'я України імені П.Л.Шурика
м. Київ, Україна*

ЗАПОБІГАННЯ КОРУПЦІЇ НА ДЕРЖАВНІЙ СЛУЖБІ: СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПРОБЛЕМИ

Негативний вплив корупційних діянь на формування громадянського суспільства в Україні стає більш відчутним та на сьогодні створює велику загрозу національній безпеці держави. Починаючи із порушення службового обов'язку, корупція провокує порушення інших суспільних відносин: перешкоджає проведенню важливих соціально-економічних реформ, підкреслює соціальну нерівність громадян, нарощує соціальну напругу у суспільстві, порушує головні принципи соціальної справедливості, заважає доступу громадян до соціальних фондів [1, с. 117].

На сьогоднішній день корумпованість і бюрократія займають значне місце в нашій державі. Вони вразили практично всі органи державної влади і напрями їхньої діяльності та звели до нуля рівень довіри до державних інституцій з боку населення і міжнародної спільноти. Корупційні прояви у державних органах влади руйнують авторитет всіх його співробітників. Корупція повністю змінює сутність діяльності всієї державної влади, яка перестає виконувати свою функцію й стає інструментом неправомірного задоволення особистих або групових інтересів певних осіб, включно з посадовими особами державних органів.

Аналіз деяких наукових напрацювань [2-6] дав автору змогу класифікувати заходи антикорупційного характеру на державній службі, об'єднавши ці дані у групи за такими

напрямами: адаптаційний, забезпечення прозорості та гласності, каральний, організаційно-управлінський, правовий, превентивний, соціально-економічний (див. таблицю 1).

Таблиця 1

Класифікація заходів по запобіганню та протидії корупції на державній службі

з/п	Класифікаційний напрям	Заходи
1	Адаптаційний	Приведення структури державної служби України у відповідність з рекомендаціями та стандартами країн-членів ЄС
2	Забезпечення прозорості та гласності	Забезпечення прозорості прийняття рішень за допомогою конкурсів, тендерів. Створення прозорої системи найму та просування по службі державних службовців. Визначення переліку інформації, яку органи державної влади зобов'язані зробити доступною з метою розвитку громадянського суспільства та формування цивілізованого підприємницького середовища. Розробка та впровадження диверсифікованої системи громадського контролю за діяльністю органів державної влади. Мінімізація контактів чиновників з громадянами за допомогою використання мережі Інтернет
3	Каральний	Створення системи ефективної протидії корупції, за якої вчинення корупційних діянь тягне неминучу відповідальність осіб, винних у їх вчиненні, з настанням негативних соціальних та службових наслідків (втрати пенсійного забезпечення; обмеження кар'єрного зростання, зайняття політичною діяльністю)
4	Організаційно управлінський	Зменшення кількості “хабаромістких” функцій державної служби. Чітке законодавче визначення процедур прийняття управлінських рішень. Оптимізація чисельності державних структур з метою уникнення паралелізму в роботі, зменшення кількості контрольних та наглядових інстанцій. Удосконалення механізмів контролю за достовірністю декларування державними службовцями своїх доходів та витрат; забезпечення реальних правових наслідків недостовірного декларування з урахуванням розміру прихованих надходжень. Формування єдиної міжвідомчої комп'ютерної інформаційної системи для обліку відомостей

		щодо фактів корупції та корупційних діянь з правом доступу до неї усіх правоохоронних органів та Голодержслужби. Закріплення обов'язку державного службовця звільнитися з посади в разі обрання у представницькі органи. Запровадження правового інституту ротачії кадрів державної служби на окремих посадах. Усунення функціональних конфліктів у діяльності органів виконавчої влади. Використання в процесі застосування дозвільних процедур принципу “позитивного адміністративного мовчання”
5	Правовий	Уніфікація нормативно-правових актів у сфері державної служби України. Удосконалення правового механізму проведення атестації державних службовців. Розроблення та прийняття Адміністративно-процедурного кодексу України, в якому слід визначити принципи раціоналізації адміністративних процедур
6	Превентивний	Запобігання соціальним передумовам корупції та усунення причин, що спричиняють вчинення корупційних діянь
7	Соціально-економічний	Створення системи суспільних відносин, за якої правомірна поведінка службовців публічної служби є соціально престижною і вигідною. Забезпечення справедливої та адекватної оплати праці державних службовців, завдяки чому можна було б уникнути негативних проявів протегування, клановості та сімейності

Розроблено автором за джерелами [2–6]

Як видно у таблиці 1, саму велику кількість заходів з подолання корупції на державній службі об'єднує у своєму складі організаційно-управлінський напрям. Досить велику увагу науковці приділяють питанням запобігання та протидії корупції звернули на такі напрями, як забезпечення прозорості та гласності державної служби і правовий. Припустимо, що зазначений підхід до даного питання був продиктований особливостями соціально-економічних, політичних, правотворчих процесів, умови яких і визначили основну спрямованість антикорупційних заходів.

Значну роль у боротьбі з корупцією треба приділити

процесу виявлення корупційних ризиків в діяльності органів державної влади в цілому та у їх співробітників зокрема для її нейтралізації і попередження подальшого розвитку корупційних діянь, що охоплює всю державну владу та робить її все більш недієздатною.

Список використаних джерел:

1. Бригінець О. О. Правове регулювання фінансової безпеки України: монографія. Ірпінь: Університет ДФС України, 2016. 362 с.

2. Самофалов Л. П. Деформація правової свідомості працівників правоохоронних органів і шляхи її подолання. Модернізація системи професійної підготовки пенітенціарного персоналу: питання філософії права, педагогіки й психології, теорії і практики: матеріали виступів Міжнар. наук.-практ. конф. Чернігів. юрид. коледж ДПТС України. 2014. С. 276–280.

3. Супрун Т. М. Зарубіжний досвід запобігання та протидії корупції. Міжнародний юридичний вісник: актуальні проблеми сучасності (теорія та практика). 2017. Вип. 2–3 (6–7). С. 199–204.

4. Європейські пенітенціарні правила: рекомендація № R (2016) 2 Комітету Міністрів держав-учасниць Ради Європи. (БД) «Законодавство України» ВРУ URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_032 (дата звернення: 18.11.2020).

5. Концепція розвитку пенітенціарної системи України, затверджена Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 13.09.2017 № 654. URL <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/654-2017-%D1%80>.

6. Transparency International URL: <https://www.transparency.org>.

Пантась О.В.

слухачка магістратури за спеціальністю
«Публічне управління та адміністрування»
кафедри управління охороною здоров'я та
публічного адміністрування,
*Національний університет охорони
здоров'я України імені П.Л.Шурика
м. Київ, Україна*

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ У СФЕРІ ТРАНСПОРТУ

Перш ніж досліджувати питання державного регулювання у сфері транспорту, слід визначити поле державного регулювання, його суть та функції. Процеси державного регулювання є широко досліджуваними у науковій літературі [1-3]. Зокрема, частина авторів розглядає *державне регулювання* як системне поєднання інструментів, методів, форм та важелів, які використовуються державою відповідно до чинного законодавства та інформаційного забезпечення на мікро- та макрорівнях [1].

Державне регулювання є складовою системи управління, на яку впливають внутрішні та зовнішні чинники, від яких залежить результативність державного регулювання. Процес державного регулювання формує механізм, до складу якого входять цілі, методи впливу, інструменти, що використовуються для здійснення регулювання, ресурси управління, що дозволяють побудувати організаційний та соціальний потенціал, спрямований на досягнення основної мети – покращення транспортної сфери. Регулювання здійснюється державною владою в особі певних інститутів.

В Україні, як і в багатьох розвинених країнах світу, транспорт є однією із ключових галузей народного господарства, яка формує виробничу та соціальну структуру. Розвиток транспорту визначає рівень конкурентоспроможності держави та дозволяє зміцнити фінансову стійкість економічних суб'єктів та держави в цілому. У зв'язку із цим державне

регулювання підтримки та розвитку транспорту є одним із пріоритетних на шляху до побудови стратегічних напрямів розвитку країни [2].

Питання транспортної сфери, інфраструктури транспорту та системи транспорту розглядалося багатьма вітчизняними вченими. Зокрема в обіг введене поняття "транспортної інфраструктури" як сукупності сфер діяльності транспортних компаній та регулюючих компаній, основна мета яких - переміщувати товари від виробника до споживача, та задовільняти потреби населення у вільному пересуванні [3]. Транспортна інфраструктура поєднує процеси виробництва, розподілу, обміну та споживання.

Отже, можна дійти висновку про те, що транспортну сферу формують транспортні підприємства та органи, що регулюють їх діяльність. Розглянемо більш детально складові фінансової сфери. Основною метою діяльності підприємств транспортної галузі є прискорення оборотності матеріальних, фінансових, інформаційних, трудових потоків в межах просторової структури із врахуванням, що всі елементи структури пов'язуються на всіх рівнях функціонування. Транспортні підприємства виступають основними вузлами, що дозволяють об'єднати всі ці потоки. У свою чергу, державне регулювання транспортом визначається як планомірна та безперервна діяльність органів державної влади, яка спрямовується на створення та забезпечення своєчасності надання транспортних послуг та їх якості.

В цілому можна стверджувати, що *державне регулювання у сфері транспорту* - це система взаємодії між суб'єктами управління, яка містить економічну, мотивацію, організаційну та політичну складові. Діяльність органів влади організовується на принципах та завданнях із врахуванням функцій планування, організування, стимулювання розвитку та контролю, що дозволяє здійснювати цільовий вплив на об'єкти управління з метою розвитку сфери транспорту [4].

Державне регулювання полягає у грамотному підборі інструментів та методів управління, які дозволяють підвищити

ефективність діяльності об'єктів транспортної інфраструктури держави.

Державне регулювання відбувається шляхом здійснення функцій органами регулювання. Основними функціями державного регулювання транспортної системи є надання послуг господарюючим суб'єктам та створення сприятливих умов щодо розвитку транспортної галузі. Для того, щоб реалізувати функцію управління, використовують різні методи державного регулювання. Розглянемо основні методи державного регулювання, які використовуються у транспортній сфері:

- 1) механізми встановлення взаємних відносин між об'єктами та суб'єктами державного регулювання транспортної сфери;
- 2) реалізація компетенцій суб'єктів державного регулювання відповідно до їх повноважень;
- 3) практична реалізація державної влади шляхом впливу на об'єкти державного управління відповідно до інтересів та цілей розвитку держави;
- 4) реалізація цілей та функцій державного управління [4].

Список використаних джерел:

1. Гурнак В.М. Транспортно-дорожній комплекс України на сучасному етапі. (Стан. Проблеми. Перспективи.) Заліз. трансп. України. 2006. № 4. С. 14-16.
2. Ковалев Д.И. Проблемы Единой транспортной системы Украины. Вісник економіки транспорту і промисловості : зб. наук. пр. Спец. випуск. X. : УкрДАЗТ, 2006. № 14. С. 21– 22.
3. Максимова С.Ю. Инновационные технологии в управлении развитием транспортно-логистической инфраструктуры региона. Инновации в экономике, управлении и образовании: монография. Ставрополь : СИЭУ ФПГТУ, 2009. С. 41–42
4. Богомолова Н.І. Особливості державного регулювання розвитку транспорту мегаполісу // Збірний наукових праць ДЕТУТ. Серія "Економічні науки". 2015 №33, с.213-218.

Пастушенко М.О.

слухач магістратури за спеціальністю
«Публічне управління та адміністрування»
кафедри управління охороною здоров'я та
публічного адміністрування,
*Національний університет охорони
здоров'я України імені П.Л.Шурика
м. Київ, Україна*

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ МЕХАНІЗМУ ЗАХИСТУ ПРАВ ДИТИНИ В УКРАЇНІ

Протягом усього часу специфічне відношення до дітей як до головного елемента суспільного поступу та майбутнього та, з іншого боку, як до найменш захищених членів соціуму, існувало в усіх світових культурах. Відмінності в традиціях, мові, релігіях, географічному розташуванні не перешкоджали різним народам виробити схожий погляд на проблему захисту найменших членів суспільства. Поступово роль захисника прав дітей взяли на себе державні утворення. Подібна ситуація призвела до створення окремого правового інституту, метою якого стало забезпечення дотримання та захисту прав і свобод неповнолітніх [1].

Питанням правового регулювання захисту прав дітей людство почало займатися в минулому столітті. По закінченні Першої Світової війни представники Ліги Націй стали ініціаторами виникнення «Комітету дитячого благополуччя», завданням якого була організація заходів, спрямованих на боротьбу з рабством, дитячою проституцією, експлуатацією праці неповнолітніх тощо. Першим юридичним актом із забезпечення прав дитини міжнародного рівня стала проголошена в 1923 році «Декларація прав дитини». Цей документ також з'явився під егідою Ліги Націй [2, с. 45].

Створена в 1945 році Організація Об'єднаних націй продовжила роботу в сфері захисту прав неповнолітніх. В 1948 році на її Асамблеї було затверджено «Загальну декларацію

прав людини», яка офіційно проголошувала особливу увагу по відношенню до захисту дитини. Через 11 років було затверджено «Декларацію прав дитини» [3, с. 145]. В 1989 році було прийнято «Конвенцію ООН про права дитини», яку на початку підписали більше 60 країн. Необхідність охороняти дитину також була передбачена у Міжнародному пакті про громадянські та політичні права 1966 року, міжнародному пакті про економічні, соціальні та культурні права 1966 р., документах спеціалізованих установ ООН, таких як МОП, ЮНЕСКО, ВОЗ тощо [2, с. 46].

Національна державотворча традиція України характеризується правовою легалізацією особливого статусу дитини. Здебільшого це обумовлювалося етнокультурною традицією шанобливого ставлення матері і батька до дитини, особливою увагою громади до потреб підростаючого покоління, залученням до суспільно корисної праці і стимулюванням суспільної активності дітей. Після проголошення державної незалежності у 1991 р. Україна офіційно задекларувала позицію, у відповідності до якої права дитини визнаються нею абсолютною соціально-правовою цінністю, підлягають особливій правовій охороні з боку держави у відповідності до загальновизнаних міжнародно-правових стандартів, розроблених Організацією Об'єднаних Націй [1].

Кінець ХХ століття характеризувався діяльністю з метою створення ефективного правового інституту забезпечення прав і свобод неповнолітніх. Цьому сприяла модернізація нормативно-правової бази держави із забезпечення прав дитини. Також, активізація подібної діяльності була зумовлена потребою вирішення великої кількості труднощів в соціумі, серед яких варто виділити такі, що пов'язані із захистом прав дитини [2, с. 46].

Систематизуючи дослідницький доробок українських науковців з питань прав неповнолітніх, можна виділити 4 головні закономірності теоретичної розбудови нормативно-правової бази із прав дитини: створення правової бази з питань

забезпечення прав неповнолітніх в якості правового та історичного здобутку вітчизняного соціуму та юридичного поняття; теоретичне дослідження прав неповнолітніх в якості елементу правового забезпечення на міжнародному рівні; аналіз явища прав дитини в якості складового елементу юридичного статусу особи та юридичних інструментів механізмів їх захисту; вивчення прав неповнолітніх в якості елемента управлінського регулювання владними установами [4].

Порівнюючи різні складові юридичної науки, варто зазначити, що найактивнішою реакцією на суспільні трансформації відзначається адміністративне право, яке доводить напрям роботи держави в питаннях захисту прав неповнолітніх. В якості складової частини організаційно-правової діяльності права дитини вивчаються в 2-х векторах: 1-й вектор відзначається тим, що центральне місце у дослідженнях займають питання щодо загальних складових захисту прав неповнолітніх, їх захист українськими органами правопорядку; 2-й вектор зосереджується на складових адміністрування прав неповнолітніх в якості членів родини, розбудові інституту прав дітей в напрямку вирішення проблем забезпечення соціального статусу неповнолітніх як специфічної групи суспільства та проблемах адміністрування сферою суспільної безпеки неповнолітніх [5, с. 69-70].

Список використаних джерел:

1. Гварамія Л. Захист прав дитини у міжнародних конвенціях та декларація. URL: <http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/6070/Gvaramiya.pdf>

2. Кожура Л. Особливості розвитку інституту охорони дитинства XIX – поч. XXI ст. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Юриспруденція. 2017. Вип. 28. С. 45-46.

3. Лесько Н. В. Державна політика України у сфері захисту дітей від насильства та інших протиправних дій: адміністративно-правові проблеми формування та реалізації.

Київ, Видавництво «Людмила». 2017. С. 70-72.

4. Коломоєць Т. О. Адміністративний примус у публічному праві України: теорія, досвід та практика реалізації. URL: <http://dspace.univd.edu.ua/xmlui/handle/123456789/2751>

5. Навроцький О. О. Види адміністративно-правових гарантій забезпечення прав дитини в Україні. Вісник Запорізького національного університету. Юридичні науки. 2017. № 1. С. 69-74.

Прокопенко Т.П.

здобувач вищої освіти ступеня доктора філософії,
Міжрегіональна Академія управління персоналом
м. Київ, Україна

ДИСКУРСНИЙ АНАЛІЗ НАУКОВО-ЛІТЕРАТУРНОЇ БАЗИ МЕХАНІЗМІВ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ ТУРИЗМУ

Здійснивши аналіз науково-літературної бази з даного напрямку, можна стверджувати, що механізм державного регулювання розвитку туризму представляє собою штучно створену складну систему з чіткою будовою та наявними взаємозв'язками між ключовими підсистемами для здійснення необхідного впливу на об'єкт управління з метою досягнення поставленої мети.

Необхідно акцентувати увагу на тому, що для активізації розвитку рекреаційно-туристичної сфери у державі необхідна стабільність у реалізації державної політики щодо сприяння розвитку рекреаційної інфраструктури, створення сприятливих умов для підвищення туристичного потенціалу та покращення рівня якості послуг з туризму.

З наукової точки зору О. Слюсарчук, існують наступні принципи державного регулювання розвитку туризму, які реалізуються за умови сталого розвитку держави, а саме [1, с. 30]:

- забезпечення необхідного рівня екологічної безпеки та сприяння біорізноманіттю у навколишньому середовищі;
- реалізація стабільного розвитку суспільства та поваги до соціально-культурних особливостей населення конкретної держави;
- підтримка балансу між цілями бізнес-структур та

місцевого населення держави, охороною довкілля та розвитком

- підтримка балансу між цілями бізнес-структур та місцевого населення держави, охороною довкілля та розвитком рекреаційної сфери;

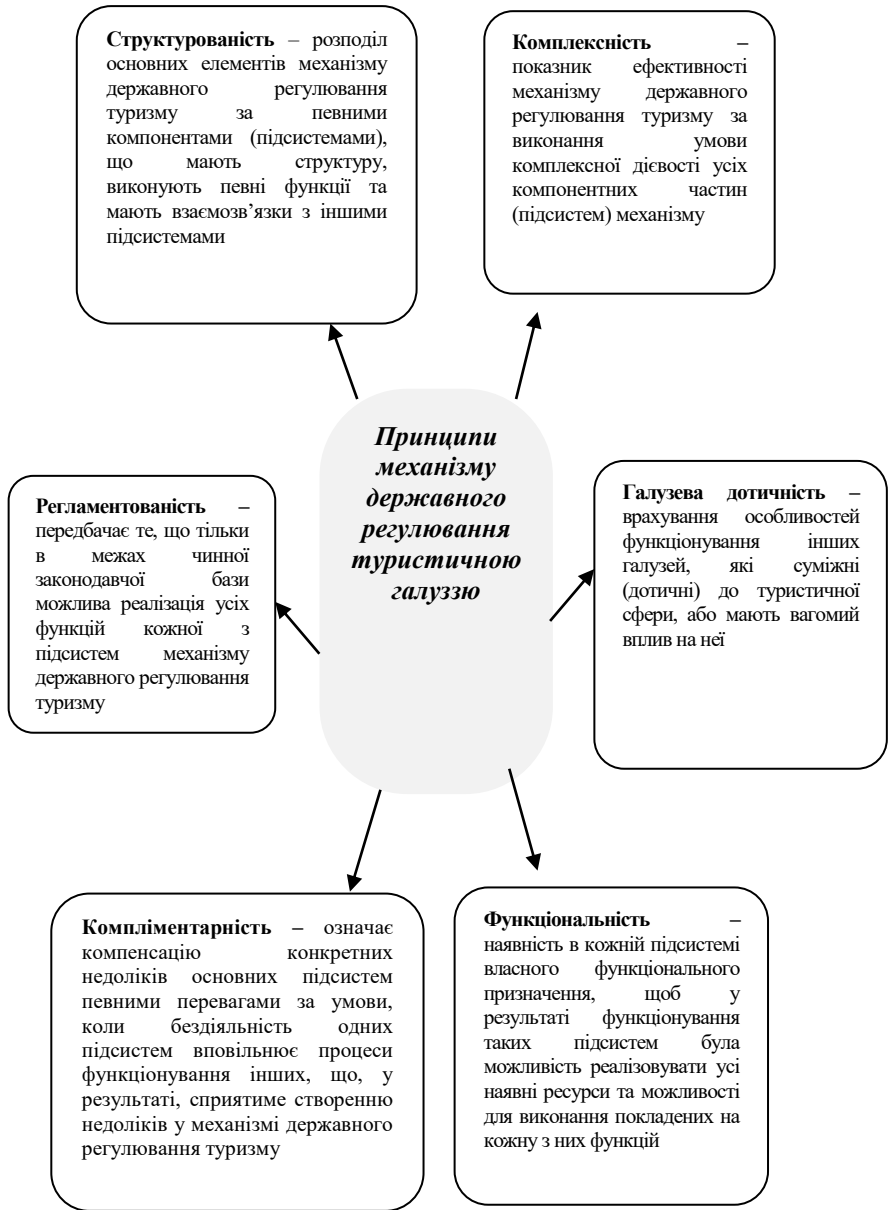
- застосування частини, отриманих від здійснення туристичної діяльності, ресурсів з метою здійснення заходів щодо відновлення довкілля;

- формування загальної свідомості суспільства у напрямі охорони довкілля за допомогою реалізації освітніх програм та можливостей засобів масової інформації;

- консолідація зусиль органів публічної влади, представників громадянського суспільства та бізнес-структур для сприяння розвитку регіонів та розподілу відповідальності за збереження природного ландшафту та культурних цінностей.

На мою думку, особливу увагу під час використання спеціальних підходів та принципів сталого розвитку держави у сфері туризму необхідно приділити процесам виявлення конкретних індикаторів такого розвитку галузі, що відобразатимуть різні сторони діяльності (організаційні, екологічні, соціальні, економічні тощо)

Загальними принципами функціонування механізму державного регулювання розвитку туризму як системи, у ракурсі наукових поглядів М. Біля [2, с. 48], виступають комплексність, структурованість, функціональність, регламентованість, компліментарність, галузева дотичність. Розгорнуту характеристику даних принципів пропоную розглянути на Рис.1.

Рис. 1. Принципи функціонування механізму державного регулювання розвитку туризму як системи

На мою думку, вищезазначені принципи, запропоновані автором, засновані на дисциплінарних та загальнонаукових принципах державного регулювання, серед яких можна виділити наступні: принцип демократизму, принцип законності, принцип єдиначальності та колегіальності, принцип публічності, принцип плановості та ефективності, принцип централізації і децентралізації.

Отже, можна зробити висновок, що сфера туризму, з врахуванням її впливу на соціально-економічний розвиток будь-якої держави та розгалуженість міжгосподарських взаємозв'язків, потребує професійного, ґрунтового та логічного управління та підтримки з боку органів публічної влади [3; 4].

Список використаних джерел:

1. Слюсарчук О. П. Застосування принципів сталого розвитку в державному управлінні рекреаційно-туристичною сферою / О. П. Слюсарчук // Державне управління: теорія та практика. - 2014. - № 2. - С. 27-33. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Dutp_2014_2_6

2. Біль М. Механізм державного управління туристичною галуззю (регіональний аспект): наук. розробка / М. Біль, Г. Третяк, О. Крайник. - К.: НАДУ, 2009. - 40 с.

3. *Непомнящий О. М.* Механізми державного управління регіональним розвитком / О. М. Непомнящий, О. А. Дегтяр // Менеджер. - 2018. - № 1. - С. 165-170.

4. Chaplay I. Romanenko E. Theoretical and methodological identification of the concept of “marketing communications” (archetypal approach). *Public management*. 2017. №3 (8) – june 2017 (special edition). P. 259-266.

Сазоненко Л.В.

слухачка магістратури за спеціальністю
«Публічне управління та адміністрування»
кафедри управління охороною здоров'я та
публічного адміністрування,
*Національний університет охорони
здоров'я України імені П.Л.Шурика
м. Київ, Україна*

ЗАХОДИ АНТИКРИЗОВОГО УПРАВЛІННЯ ЗАКЛАДОМ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я

В Україні причина нинішніх проявів кризи має фундаментальний характер і пов'язано це з крахом тієї радянської моделі медичного обслуговування, на яку орієнтувалися багато десятиліть.

Основною проблемою дослідження кризи є те, що немає єдиного визначення цього поняття, тому що криза – це особливий стан об'єкта управління, який розглядається в динаміці. Безліч об'єктів управління та різноманітність станів систем, різні способи оцінки кризових явищ різними суспільними групами (акціонерами, менеджерами, персоналом, споживачами, постачальниками, органами влади, конкурентами) – усе це перешкоджає будь-якій “науковій стандартизації” цього явища. До того ж, кожна наступна криза відрізняється від попередньої.

Загалом, криза – це здебільшого несподівана глибока зміна, що часто трактується як негативна, але одночасно несе в собі нові можливості для розвитку. Кризи як спосіб оновлення систем є основою навчання соціально-економічних систем. Криза викриває властивості системи, які в нормальній ситуації не проявляються та створюють умови, що стимулюють розвиток системи. Позитивною функцією кризи для систем управління є руйнування тих її елементів, які найменш стійкі та життєздатні й порушують її системну єдність. За допомогою такого спрощення відбувається зростання її стійкості [3].

В економічних системах криза руйнує безліч слабких і найменш організованих економічних суб'єктів, завершуючи розвиток застарілих способів виробництва, форм організації на користь нових, більш сучасних для нових умов, способів і форм. Системи управління для виходу з кризи обов'язково повинні стимулювати розвиток інновацій, які забезпечують потрібну ефективність способів діяльності на основі підвищення її технічного рівня і зменшення витрат. Причинами виникнення фінансової кризи в закладі охорони здоров'я є як зовнішні, так і внутрішні чинники. До зовнішніх чинників відносять усі, що стосуються організації ззовні, наприклад, державне регулювання, фінансові кризи, політичні зміни та ін. До внутрішніх відносять: неефективність менеджменту, негнучкість системи управлінського обліку.

Основними проблемами у сфері охорони здоров'я, що призводять до кризового стану в медичній установі є [1]: несприйняття процесів трансформації сфери охорони здоров'я; зростання вартості медичних послуг та неможливість оплати за послугу; низька якість медичних послуг та медичної допомоги; недостатність кваліфікованих управлінських та медичних кадрів; наявність проблем з доступністю медичної допомоги, особливо в сільській місцевості; недостатність здійснення заходів щодо профілактики захворювань; демографічна криза населення; недостатність фінансових ресурсів у сфері охорони здоров'я; наявність екологічних проблем; економічна криза та погіршення економічного стану країни, який призводить до зниження життєвого рівня, добробуту населення, що має вплив на сферу охорони здоров'я.

Діяльність вітчизняних закладів охорони здоров'я характеризується фінансовою розпорошеністю та ресурсною деформованістю структури медичних послуг. В умовах фінансової кризи це сприяє погіршенню проблем медичного обслуговування населення та потребує трансформації системи охорони здоров'я щодо забезпечення зростаючого попиту населення у медичній допомозі й стримуванні зростання витрат на охорону здоров'я.

Актуальними проблемами у закладах охорони здоров'я України є: низька оплата праці медичних працівників, проблема безпеки на робочому місці (з кожним роком рівень профзахворювань медиків зростає); низька якість кадрового забезпечення сфери охорони здоров'я (відсутність зацікавленості дільничних лікарів у підвищенні своєї кваліфікації), дефіцит у медицині кваліфікованих молодих спеціалістів, низька якість підготовки медичних кадрів. В період кризи важливо вміти своєчасно діагностувати критичні стани медичної установи. Важливо розуміти, локальною чи системною є криза. Ознаками початкової кризи в установі є скорочення оборотного капіталу, зростання змінних витрат, зниження якості медичних послуг, зростання плінності кадрів.

Для створення дієвих та ефективних антикризових програм потрібно визначити чинники, що спричинили появу кризи. З цією метою потрібно виконати діагностику на стратегічному та тактичному рівнях [2].

На стратегічному рівні це означає: аналіз статистичних даних щодо витрат та доходів установи, ефективності системи управління; аналіз роботи адміністративного блоку організації, відділень, результати яких негативно впливають на діяльність медичного закладу; дослідження відповідності організаційної структури поставленим цілям та завданням; проведення оцінки організаційної культури.

На тактичному рівні потрібно провести аналіз якості виконаної роботи з врахуванням людського чинника. Даний етап дозволяє визначити ключові моменти в управлінні медичним персоналом, відповідність наявної кадрової стратегії, принципи відбору та прийняття на роботу працівників, а також відповідність їх кваліфікації виконанню поставлених завдань.

Список використаних джерел:

1. Сазонець І. Л. Визначення проблем та основних напрямів реформування системи охорони здоров'я України. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2018. № 12.

– URL: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=1343> (дата звернення: 11.12.2020). DOI: 10.32702/2307-2156-2018.12.2.

2. Ширафі Мохаммед Авад Аль. Формування організаційно-економічного механізму антикризового управління медичною галуззю. *Часопис економічних реформ*. 2016. № 3. С. 6–11.

3. Барановський О. І. Сутність і різновиди фінансових криз. *Фінанси України*. 2009. № 6. С. 3–13.

Скобіна І.І.

слухачка магістратури за спеціальністю
«Публічне управління та адміністрування»
кафедри управління охороною здоров'я та
публічного адміністрування,
*Національний університет охорони
здоров'я України імені П.Л.Шурика
м. Київ, Україна*

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ЗАПОБІГАННЯ КОРУПЦІЇ В ДЕРЖАВНОМУ УПРАВЛІННІ

Складний та різновекторний процес державотворення в Україні вимагає розслідування проблем, пов'язаних із цілеспрямованою діяльністю органів влади щодо забезпечення правопорядку в країні та забезпечення прав людини, громадянських прав і свобод, як це закріплено в Конституції України [1]. Особливе місце посідає проблема запобігання та боротьби з корупцією, яка становить реальну загрозу зміцненню української держави.

Стратегічним напрямком запобігання передумов корупції та їх нейтралізації є послідовна демократизація всіх сфер суспільного життя, розвиток громадянської свідомості та активності в загальних умовах побудови демократичної держави. Демократизація, відкритість влади, прозорість та зрозумілість для населення державних рішень, діяльності адміністративного апарату, розвиток громадянського суспільства – найважливіші важелі подолання корупції.

Необхідність термінового подолання корупції впливає з того, що вона викликає низку інших системних проблем за допомогою ланцюгової реакції: це загрожує верховенству права, моралі, стабільності демократичних процесів, підриває основи державного управління та порушує принципи рівності та соціальної справедливості. Правова основа вільної, добросовісної конкуренції призводить до спотворень оптимального поєднання методів адміністративного

регулювання та ринкового саморегулювання на всіх рівнях управління та управління.

Загалом, сучасні наукові підходи в державному управлінні та управлінні національною антикорупційною політикою в системі державного управління повинні бути представлені з точки зору таких підходів [2]:

1. Адміністративний підхід, представлений розробками таких авторів, як: В. Соловйов, О. Прохоренко, Т. Попченко, С. Серьогін.

2. Правовий підхід (конституційний, адміністративний, міжнародно-правовий підходи), представлений роботами таких авторів, як: В. Борденюк, І. Грицяк, С. Дубенко, В. Куйбіда, М. Мікевич, О. Негодченко А Савков, Т. Стадніченко, Т. Чубара.

3. Інституційний (що базується на виокремленні складових системи органів влади у сфері боротьби з корупцією), представлений працями таких авторів, як: К. Бабенко, Г. Бублик, В. Козак О. Конотопцев, М. Лахижа, О. Оболенський, В. Олуйко, О. Петренко, В. Побережний, О. Сушинський, Т. Пахомова.

4. Соціальний підхід, представлений роботами таких авторів, як: Н. Грицяк, В. Козаков, О. Петроє, В. Скуратовський, В. Трощинський, А. Халецька, І. Хожило, Г. Яковенко.

5. Гуманізаційний підхід, представлений дослідженнями таких науковців, як В. Баштанник, І. Грицяк, М. Задорожня, В. Козаков, В. Купрійчук, Є. Молдаван, О. Пушкар та ін.

Дослідження проблеми корупції в державних органах залишаються актуальними і охоплюють різні сфери – інституційну та правову (адекватність законів та нормативних актів та методи боротьби з корупцією), організаційно-адміністративну (функціональність розподілу влади та контролю за їх використання державні службовці), аксіологічну (моральні орієнтації державних службовців), етичну та культурну (моральні умови соціально-професійного середовища цивільного населення).

В той же час, залишається невирішеним питання про виокремлення рівнів функціонального визначення сутності національної антикорупційної політики, виокремлення аспектів та рівнів управління в системі національної антикорупційної політики, розробка теоретичних принципів формалізації антикорупційної діяльності як частини державного управління.

Загалом існування спеціалізованих антикорупційних органів само по собі не є гарантією зменшення корупції. Рациональний розподіл функцій виявлення, моніторингу, припинення та покарання за корупційні злочини повинен бути оформлений в інституційній формі (рис. 1).

Рис. 1. Основні характеристики спеціалізованих антикорупційних установ відповідно до міжнародних стандартів та практики.

Джерело: сформовано автором на основі [3]

Список використаних джерел:

1. Конституція України. Відомості ВРУ. – 1996. – № 30. – с. 141. – URL:: <http://zakon5.rada.gov.ua/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>
2. Новак А. Формування та реалізація національної антикорупційної політики на загальнодержавному та регіональному рівнях. Науковий вісник. 2017. Вип. 18/19 «Демократичне врядування».
3. Аналітичний звіт «Про виконання Антикорупційної стратегії на 2014-2017 роки та Державної програми щодо реалізації засад Антикорупційної стратегії». URL: <https://nazk.gov.ua/wp-content/uploads/2021/02/2.1.-Assessment-Implem-UKR-1-2014-2017.pdf>

Стахова Н.І.

слухачка магістратури за спеціальністю
«Публічне управління та адміністрування»
кафедри управління охороною здоров'я та
публічного адміністрування,
*Національний університет охорони
здоров'я України імені П.Л.Шурика
м. Київ, Україна*

РОЛЬ ТА ФУНКЦІЇ УПОВНОВАЖЕНОГО З ПРАВ ЛЮДИНИ В ДЕРЖАВНОМУ УПРАВЛІННІ УКРАЇНИ

Україна брала активну участь у підготовці й прийнятті міжнародно-правових документів у галузі прав і свобод людини. Так, конкретні пропозиції української сторони були враховані і знайшли відображення у Загальній декларації прав людини, Міжнародній конвенції про ліквідацію всіх форм расової дискримінації, Міжнародному пакті про громадянські і політичні права, Міжнародному пакті про економічні, соціальні та культурні права, Міжнародній конвенції про припинення злочину апартеїду та покарання за нього та ін. [1]. До того доклали багато зусиль всесвітньо відомі наші співвітчизники – юристи В.Корецький (академік АН УРСР, засновник та впродовж багатьох років директор Інституту держави і права АН УРСР, основоположник української школи міжнародного права, член Міжнародного суду ООН, представник СРСР у Комісії ООН з прав людини у 1947–1949рр.) і П.Недбайло (професор, завідувач кафедри теорії держави і права Київського університету ім. Т.Г.Шевченка, який у 1958–1968рр. був постійним представником УРСР у Комісії ООН з прав людини і якому в 1968р. було присуджено премію ООН за видатний особистий внесок у справу захисту прав і свобод людини) [1].

Говорячи про генезис прав і свобод людини на території теперішньої України, їх обсяг, рівень забезпеченості і захищеності з боку держави, не можна оминати конституції,

прийняті за часів Радянської влади в Україні, яких було чотири (1919, 1929, 1937, 1978 рр.). Ці акти закріпили позитивні наслідки соціальної революції і формальні атрибути української радянської державності. Щодо прав людини їх концептуальною основою тривалий час залишалися положення Декларації прав трудящого і експлуатованого народу, прийнятої у січні 1918 р. III Всеросійським з'їздом рад. Особливо наголошувалося на необхідності вирішення соціально-економічних питань як неодмінної передумови створення світлого майбутнього для трудящих. Всі Конституції закріплювали різний правовий статус особи, обсяг її прав та свобод. Це дає можливість простежити динаміку становлення і розвитку прав і свобод людини з точки зору правового статусу особи. Вже у Конституціях УРСР 1919 і 1929 років було закріплено дещо ширший, ніж у попередніх конституційних актах, перелік прав людини і громадянина. А Конституція УРСР 1937 р. закріпила широку гаму прав та свобод, провідне місце серед яких посідали [1]:

- економічні права (право на особисту власність і право спадкування особистої власності, право на працю, право на відпочинок);

- соціальні права (право на матеріальне забезпечення в старості, в разі хвороби і втрати працездатності);

- культурні права (право на освіту);

- політичні права (свобода слова, друку, зборів і мітингів, вуличних походів і демонстрацій, свобода совісті, право на об'єднання в громадські організації);

- особисті права (недоторканність особи, недоторканність житла, таємниця листування);

- виборчі права (закріплювались окремим розділом).

Слід зазначити, що Указом Президії Верховної Ради Української РСР «Про ратифікацію Міжнародного пакту про економічні, соціальні і культурні права та Міжнародного пакту про громадянські і політичні права» від 19 жовтня 1973 р. ратифіковано Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права, прийнятий 16 грудня 1966 р. Генеральною

Асамблеєю ООН.

Держави, які беруть участь у цьому Пакті, зобов'язуються гарантувати, що права, проголошені в цьому Пакті, здійснюватимуться без будь-якої дискримінації щодо раси, кольору шкіри, статі, мови, релігії, політичних чи інших переконань, національного чи соціального походження, майнового стану, народження чи іншої обставини.

У системі прав і свобод пріоритет надавався соціально-економічним та культурним правам. Практично ця категорія прав найбільш реально втілювалася у життя. Це передусім права на працю, відпочинок, охорону здоров'я, на житло, право користуватися державною власністю, право особистої власності, яке мало дещо обмежений характер. Серед культурних прав проголошувалося право на освіту, що забезпечувалося безоплатністю усіх видів освіти і загальнообов'язковою середньою освітою, право на користування досягненнями культури, свобода наукової, технічної і художньої творчості [1].

Досвід функціонування інституту Уповноваженого в Україні засвідчив, що передбачений механізм захисту прав людини має низку недоліків і потребує вдосконалення. Протягом 2017-2019 років в рамках проекту Twinning, який фінансувався ЄС у рамках Європейського інструменту сусідства (ЄІС), групою міжнародних експертів було розроблено низку рекомендацій щодо змін, які необхідно внести до Закону з метою посилення ефективності роботи Уповноваженого та його Секретаріату. Такі рекомендації стосуються [2]: порядку висунення та призначення Уповноваженого; встановлення чітких меж повноважень Уповноваженого; порядку реагування Уповноваженого на виявленні порушення; порядку розгляду Уповноваженим скарг; встановлення запобіжників щодо зловживання правом на звернення до Уповноваженого; посилення використання засобів медіації в діяльності Уповноваженого.

Список використаних джерел:

1. Офіційний сайт Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини // <https://ombudsman.gov.ua/>
2. Пояснювальна записка до проекту Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо удосконалення правових засад діяльності Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини» // http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?id=&pf3511=71010

Хоружий М.Є.
слухач магістратури за спеціальністю
«Публічне управління та адміністрування»
кафедри управління охороною здоров'я та
публічного адміністрування,
*Національний університет охорони
здоров'я України імені П.Л.Шурика
м. Київ, Україна*

СОЦІАЛЬНИЙ ЗАХИСТ ДЕРЖАВНОГО СЛУЖБОВЦЯ

Професійний соціальний захист – це напрямок державної політики щодо захисту груп осіб з урахуванням їх інтересів та пріоритетів розвитку. З точки зору доцільності та ефективності, крім системи загального соціального захисту громадян України, держава пропонує посилені заходи професійного соціального захисту. Важливо визначити кількість людей, які мають право на професійний соціальний захист державних службовців. Сюди входять особи, які працюють в органах державної влади та інших державних установах, мають державні повноваження та здійснюють обов'язки, необхідні для функціонування держави.

Система соціального захисту державних службовців однакова для всіх осіб, які набули цього статусу, незалежно від організаційно-правового рівня органу, в якому здійснюються їх повноваження, а також обсягу та характеру компетенції в конкретній положення. Недоліком даної системи є відсутність єдиного законодавчо регламентованого переліку посад, який би надав можливість визнати відповідних осіб державними службовцями. Професійний соціальний захист – це державне забезпечення, метою якого є створення додаткових та посилених гарантій для працівників, пов'язаних зі здійсненням трудової діяльності, та людей, які більше не виконують таку діяльність через природні та професійні ризики. Термін «професійний соціальний захист» краще відображає суть видів допомоги державним службовцям, ніж «спеціальний», який

традиційно використовується науковцями, що займаються відповідними питаннями [1].

Основні завдання соціального захисту державних службовців полягають: у компенсації встановлених законом обмежень їх трудових прав за допомогою додаткової матеріальної підтримки; стимулювання бажання таких осіб виконувати важливі для держави трудові обов'язки; компенсація втрачених засобів до існування за обставин, передбачених законодавством; забезпечення стабільності кадрового складу у організаціях та установах державної служби.

Об'єктивними обставинами, що визначають підвищений рівень соціального захисту державних службовців, є: зміст їх роботи, що характеризується важливістю завдань, які вони вирішують щодо управління державою, а також підвищений емоційний стрес; особливості правового статусу цієї групи людей, що знаходять своє відображення в обмеженнях, накладених законом на державну службу з метою запобігання конфлікту між приватними інтересами державних службовців та суспільними інтересами.

Правовий статус державних службовців у сфері соціального захисту населення впливає із їх загального та специфічного правового та адміністративно-правового статусу. На основі аналізу прав та обов'язків посад на державній службі можна стверджувати, що не всі державні службовці можуть здійснювати державні повноваження. Ми вважаємо, що поняття «державна служба» та «служба в державній установі» не можна ототожнювати, оскільки послуга в державних установах одночасно надається працівниками державного органу, які: а) виконують трудову діяльність (працівники); б) здійснюють діяльність на державній службі (службовці). Держава, яка пропонує соціальний захист державним службовцям, пропонує його у певних сферах, що, на нашу думку, доцільно встановити з норм чинного законодавства про державну службу.

Якщо напрямок соціального захисту чиновників

відображає спрямування дії соціального захисту, то форма є їх зовнішнім проявом. С. М. Сінчук та В. Я. Бурак трактує організаційно-правові форми соціального захисту як способи його фінансування та здійснення. Важливість організаційно-правових форм соціального забезпечення вчені бачать у тому, що вони забезпечують найбільш раціональний розподіл коштів через систему соціального забезпечення на основі принципу соціальної справедливості [2, с. 100]. З цієї позиції можна зробити висновок, що кожна конкретна форма описує конкретний спосіб здійснення соціального захисту. Тобто під формою соціального захисту посадової особи, згідно з цим підходом, слід розуміти спосіб здійснення соціального захисту. «Принцип соціальної справедливості» у цьому контексті полягає в тому, що форми соціального захисту державних службовців відповідають Конституції України і що певні державні службовці позбавлені певних прав у зв'язку з їх службовою діяльністю.

Таким чином, напрямок соціального захисту державних службовців відображає напрямок соціального захисту та форму соціального захисту державних службовців – спосіб його реалізації. Для визначення напрямів та форм соціального захисту державних службовців звернемося до положень Закону України «Про державну службу» від 10 грудня 2015 р. № 889-VIII [3]. Ми наголошуємо, що норми цього акту передбачають конкретні сфери та форми соціального захисту. Слід зазначити, що державні службовці підпадають під ті самі соціальні гарантії, що держава передбачає для соціального захисту свого населення. Однак першим кроком у цьому дослідженні є аналіз сфер та форм соціального захисту, спеціально призначених для державних службовців згідно з чинним законодавством.

У чинному Законі України «Про державну службу» законодавець лише зазначив, що розмір, випадки та процедури забезпечення такого соціального захисту визначаються Кабінетом Міністрів України.

Список використаних джерел:

1. Про державну службу : Закон України від 10.12.2015 р. № 889-VIII. Відомості Верховної Ради. 2016. № 4. Ст. 43.
2. Про затвердження Порядку обчислення середньої заробітної плати: Постанова КМУ; Порядок від 08.02.1995 р. № 100. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/100-95-п> (дата звернення: 01.06.2019).
3. Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування: Закон України від 09.07.2003 р. № 1058-IV. Відомості ВРУ. 2003. № 49–51. Ст. 376.

Чорна Є.В.

слухачка магістратури за спеціальністю
«Публічне управління та адміністрування»
кафедри управління охороною здоров'я та
публічного адміністрування,
*Національний університет охорони
здоров'я України імені П.Л.Шурика
м. Київ, Україна*

ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ СОЦІАЛЬНИМ РОЗВИТКОМ ТА ВПРОВАДЖЕННЯ МІЖНАРОДНИХ СОЦІАЛЬНИХ СТАНДАРТІВ

Сучасна соціально-економічна ситуація в країні та стратегічний курс розвитку країни вимагають більш зваженого підходу до державного управління, до пошуку раціональних методів реалізації соціального розвитку, з'ясування тих недоліків державної політики, які не дозволяють ефективно здійснювати соціальний розвиток і тим самим підтримувати добробут населення на високому рівні. Важливим моментом вирішення цього завдання є дослідження, яким чином впливає державне управління на соціальний розвиток та впровадження міжнародних соціальних стандартів [1, с. 89].

У вітчизняній та міжнародній науковій думці існує чимало трактувань «державного управління», які являються широко вживаними, однак зміст і структуру його різні науковці та практики висвітлюють по-різному [2, с. 49]. Серед найбільш влучних трактувань «державного управління», на нашу думку, є:

1. Діяльність органів державної влади, скеровані на формування кондицій для найповнішої імплементації функцій держави, основних прав і свобод громадян, для узгодження інтересів всіх груп у суспільстві, а також між державою і суспільством, для асекурації суспільного розвитку, завдяки відповідним ресурсам [3, с. 157];

2. Процес регулювання відносин усередині держави за допомогою поділу сфер впливу між основними територіальними

рівнями та гілками влади [4, с. 14];

3. Діяльність держави, метою якої являється реалізація управлінського організаційного впливу шляхом застосування повноважень виконавчої влади через організацію виконання законів, виконання управлінських функцій задля комплексного соціально-економічного та культурного розвитку держави, її регіонів, а також асекурація імплементації державної політики у відповідних сферах суспільного життя, формування кондицій для імплементації громадянами їхніх прав і свобод [5, с. 19];

4. Процес здійснення авторитарного врядування через формування та реалізацію системи державних органів виконавчої влади на всіх рівнях адміністративно-територіального поділу країни, які застосовують сукупність способів, механізмів і методів владного впливу на суспільство [6, с. 21];

5. Вплив держави через діяльність органів державної влади на суспільну та приватну життєдіяльність суспільства, з метою її впорядкування, збереження або перетворення, який спирається на її владну силу [7, с. 33];

6. Незмінний, організаційний та регулюючий вплив держави на стан і розвиток суспільних процесів, задля досягнення цілей та реалізації функцій держави, відображених у Конституції та законодавчих актах, шляхом імплементації державної політики, виробленої політичною системою та законодавчо закріпленої, через діяльність органів державної влади, наділених відповідною компетенцією [8, с. 22].

Отже, у науковій літературі зустрічається значна чисельність трактування поняття «державного управління», проте немає єдиного узагальненого визначення, де переважна більшість визначень сутності державного управління трактується з позицій конкретних досліджень провідних вчених галузі [9, с. 121].

Дотичне поняття «механізм державного управління» потребує надання трактування, оскільки являється «інструментом» імплементації виконавчої влади держави та представляє собою логічний взаємозв'язок відповідних елементів, процесів та закономірностей, через які суб'єкт

державного управління визначає потреби, інтереси та цілі суспільства в управляючих діях, закріплює їх у відповідних управлінських рішеннях та діях, задля практичної імплементації у дійсність, зважаючи на відповідну державну політику [7, с. 11].

Список використаних джерел:

1. Овчинніков А. В. Державне податкове регулювання як фактор соціального розвитку України: теоретичний аспект. Економічний вісник Національного гірничого університету. 2018. № 3. С. 88-99. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/evngu_2018_3_11 (дата звернення 12.03.2021).
2. Гусейнов Мохлат Йолчу Огли. Поняття механізму державного управління в сфері соціально-економічного і промислового розвитку. Наукові праці МАУП. 2013. № 4(39). С. 49–52.
3. Енциклопедія державного управління / ред. кол.: Ю. В. Ковбасюк та ін. Київ : НАДУ, 2011. 747 с.
4. Рой О. М. Система государственного и муниципального управления. СПб. : Питер, 2005. 336 с.
5. Малиновський В. Я. Словник термінів і понять з державного управління. 2-ге вид., доп. і перероб. Київ : Центр сприяння інституційному розвитку державної служби, 2005. 252 с.
6. Мартиненко В. М. Демократичне врядування: проблеми теорії та практики. Публічне управління: теорія та практика. 2010. № 1. С. 16–22.
7. Атаманчук Г. В. Теория государственного управления [текст]. Курс лекций. Москва: Омега-Л, 2005. 584 с.
8. Лазор О. Д., Лазор О. Я., Юник І. Г. Основи державного управління та місцевого самоврядування: навч.-метод. посібн. Вид-во 5-те, допов. і перероб. Хмельницький: ТОВ "Поліграфіст-2", 2012. 520 с.
9. Ярмолинська І. В. Поняття та сутність механізмів державного управління у сфері інституційного догляду та виховання дітей в Україні. Інвестиції: практика та досвід. 2018. № 18. С. 119–123.

СЕКЦІЯ 2.

ГРОШІ, ФІНАНСИ І КРЕДИТ

Гаркушенко О.М.

кандидат економічних наук,
старший науковий співробітник,
провідний науковий співробітник відділу
фінансово-економічних проблем використання
виробничого потенціалу,
Інститут економіки промисловості НАН України
м. Київ, Україна

«ЗЕЛЕНІ» ІКТ ТА ЕКОЛОГІЧНІ ПОДАТКИ: ЗВ'ЯЗОК ТА ВПЛИВ

Цифровізація та сталий розвиток є мейнстрімом у сучасній економічній науці. У зв'язку з цим далі буде розглянуто такий аспект досягнення сталого розвитку як захист навколишнього природного середовища (НПС) у зв'язку та взаємодії з одним з елементів цифровізації – «зеленими» інформаційно-комунікаційними технологіями (ІКТ).

Під «зеленими» ІКТ автор розуміє сукупність таких ІКТ, на кожному етапі життєвого циклу яких дотримується принцип мінімізації негативного впливу на довкілля і які функціонально спрямовані на забезпечення такого мінімального впливу, а також комплекс пов'язаних з ними політичних рішень (стратегічних і тактичних), що забезпечують дотримання належних зв'язків між розвитком ІКТ, станом НПС і охороною екосистем.

Всі ІКТ можуть позитивно впливати на довкілля (наприклад, сприяти більш раціональному споживанню природних ресурсів), але це, скоріше, супутній основному економічному ефект. В той же час, основним завданням «зелених» ІКТ є безпосередньо зниження антропогенного навантаження.

Оскільки будь-які ІКТ не можуть функціонувати самі по собі, їх використання має підтримуватися відповідною інфраструктурою починаючи від електронного, електричного, мережевого устаткування і закінчуючи установами з підготовки та перепідготовки персоналу. У випадку з «зеленими» ІКТ можуть бути специфічні вимоги щодо підготовки персоналу, проте щодо решти інфраструктури – можна очікувати, що вона не відрізнятиметься значною мірою від інфраструктури «не-зелених» ІКТ та буде її частиною.

За рівнями використання "зелені" ІКТ пропонується розділити на:

- 1) "зелені" ІКТ на рівні суспільства (як суспільне благо);
- 2) "зелені" ІКТ на рівні підприємств;
- 3) "зелені" ІКТ на рівні кінцевих споживачів (населення).

"Зелені" ІКТ на рівні суспільства – це системи попередження про природні катаклізми нерегулярної природи, системи дослідження таких явищ (виверження вулканів, землетруси, повені); грид-системи; системи моніторингу стану навколишнього середовища і їм подібні.

Такі ІКТ є масштабними, орієнтованими як мінімум на рівень міста. Фінансування їх розробки, впровадження та експлуатації економічно не вигідно окремому підприємству і вимагає залучення інвестицій з місцевих, державних бюджетів, а в окремих випадках – навіть спільного фінансування урядів кількох країн.

«Зелені» ІКТ на рівні підприємств спрямовані на зниження забруднення довкілля підприємствами та дотриманню чинних норм природоохоронного законодавства. Проте, оскільки їх вартість та експлуатація не скорочує виробничі видатки підприємства, а навпаки, може збільшити їх, то у керівництва підприємств немає стимулів до їх впровадження та експлуатації. Змінити ситуацію можливо при зовнішньому примусі керівництва підприємств до таких нововведень, наприклад, у випадку загрози штрафних санкцій з боку держави за невиконання норм природоохоронного законодавства.

Але навіть в країнах-членах ЄС, де існує сприятлива інституційне середовище для здійснення ефективного екологічного регулювання економіки і діють жорсткі природоохоронні норми і міри відповідальності за їх порушення, підприємства вводять в свою діяльність найдешевші варіанти природоохоронних техніки та технологій (в тому рахунку – "зелених" ІКТ), що дозволяє їм дотримуватися лише мінімально допустимих екологічних стандартів. Дорожчі інновації і заходи, що сприяють зменшенню викидів і утворення відходів на всіх етапах виробничих процесів, більшість підприємств не вважає вигідними і не застосовує [1].

До «зелених» ІКТ на рівні кінцевих споживачів можна віднести ті, що сприяють підвищенню ресурсної ефективності домогосподарств, зменшенню утворення побутових відходів; ІКТ, що дозволяють визначати вплив продукції, яку планується придбати, на довкілля тощо.

Такі ІКТ вимагають широкої обізнаності про них населення одночасно з мотивацією до їх придбання і використання.

Застосування «зелених» ІКТ на одних рівнях може впливати на те, які саме з них застосовуються на інших рівнях. Так, якщо на рівні суспільства застосовуються «зелені» ІКТ для фіксації обсягів викидів і концентрації певних забруднюючих речовин, існує висока ймовірність, що підприємства і споживачі будуть застосовувати «зелені» ІКТ для контролю над викидами ними таких речовин, а інтерес споживачів до «зелених» ІКТ, спрямованим на визначення екологічних характеристик продукції може вплинути на впровадження на підприємствах «зелені» ІКТ, спрямованих на підвищення екологічних характеристик кінцевої продукції впродовж її життєвого циклу (від проектування до утилізації).

Впровадження «зелених» ІКТ на всіх рівнях вимагає мотивації економічних агентів до цього і коштів на придбання і підтримку функціонування таких ІКТ. Вирішити обидва ці питання можна, зокрема, за допомогою екологічних податків.

Екологічні податки мають двоїстий характер і виконують дві функції: стимулюючу і фіскальну [2, С.60-73].

В рамках виконання стимулюючої функції ці податки породжують цінові сигнали для забруднювачів, збільшуючи їх витрати та стимулюючи більш екологічно-сприятливу поведінку. Тобто, за допомогою екологічних податків відбувається непрямий вплив на забруднювачів, внаслідок якого вони самостійно приймають рішення про зниження рівня забруднення і обирають способи, за допомогою яких це можливо досягти.

Фіскальна функція екологічних податків полягає в тому, що вони забезпечують надходження в бюджет. В свою чергу, такі надходження можна використовувати на придбання «зелених» ІКТ, що мають характер суспільного блага, і фінансувати підтримку їх функціонування, а також освітні та інформаційні програми в сфері охорони довкілля, спрямовані на населення (в тому числі – щодо «зелених» ІКТ).

При введенні екологічних податків державі потрібно знайти баланс між їх стимулюючою та фіскальною функціями. В іншому випадку можливий або відхід їх платників «в тінь», або відсутність прийняття ними дій по скороченню рівня забруднення НПС.

Попри те, що екологічні податки і «зелені» ІКТ можуть привести до поліпшення якості довкілля як окремо, так і в комплексі, для підвищення їх екологічної ефективності необхідно виконання ряду умов.

По-перше, в країні повинна бути стабільна, досить розвинена економіка, в якій у населення є можливість не тільки виживати. В іншому випадку питання збереження навколишнього середовища відходять на другий план, оскільки ні у підприємств, ні у населення немає фінансових можливостей платити екологічні податки або купувати екологічно-чисту продукцію і впроваджувати природоохоронні техніку і технології.

По-друге, повинна проводитися чітка і послідовна державна політика в сфері економічного, промислового,

інноваційного розвитку, цифровізації та екологічного регулювання, розрахована принаймні на 10-15 років, а не тривалість одного виборчого циклу (3-5 років). Саме держава задає рамки, в яких діють економічні агенти, і виступає силою, яка стежить за їх виконанням. А послідовність в державному регулюванні породжує у економічних агентів упевненість в майбутньому, дає можливість будувати плани і пристосовуватися до існуючих рамок з найменшими витратами.

Важливими є розвинені інститути, зокрема: інститут права власності, ефективні антимонопольне, антикорупційне законодавство, а також висока податкова культура в суспільстві.

Крім того, нові техніка і технології, в тому числі – «зелені» ІКТ, вимагають високої звичайної та комп'ютерної грамотності населення. Тому особливого значення набувають всі рівні освіти, освіта впродовж життя, їх доступність і якість для максимально широких верств населення.

Список використаних джерел:

1. Bartoszczuk P. Ecoinnovations in European countries. *Proceedings of 29th International Conference on Informatics for Environmental Protection (EnviroInfo 2015), Third International Conference on ICT for Sustainability (ICT4S 2015)*. P. 19-26. Copenhagen: Atlantis Press, 2015.

2. Экологическое налогообложение. Теория и мировые тренды: монография / [И.А. Майбуров, Ю.Б. Иванов, И.В. Багаутдинова, Н.Н. Башкирова, С.С. Быков, Т.В. Воронина, О.Н. Гаркушенко и др.]; под ред. И.А. Майбурова, Ю.Б. Иванова. М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2018. – 359 с.

СЕКЦІЯ 3.

МІЖНАРОДНА ЕКОНОМІКА

Ліненко Ю.О.

аспірант

кафедри публічного адміністрування,

Міжрегіональна Академія управління персоналом,

м.Київ, Україна

ПРОБЛЕМИ АНТИКОРУПЦІЙНОГО ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

Які фактори провакують корупцію ? Наявність на ринку монополій? Так. Залежність бюрократії від правлячої верхівки ? Звичайно. Низький професійний рівень чиновників ? Без сумнівів. Засилля непотизму ? Слабке громадянське суспільство ? Низький рівень життя громадян ? Низькі зарплати, пенсії, субсидії тощо ? Даний список можна продовжувати до безкінечності. Будь-який приклад держави з великим рівнем корупції є унікальним і зазвичай немає якогось одного із зазначених факторів, який є вирішальним. Високий рівень корупції – комплексне явище, де кожен з чинників робить чорну справу [3;349]. Але в будь якому випадку є один фактор який все ж трохи виділяється - неефективне антикорупційне законодавство. Можна до безкінечності впроваджувати реформи, проводити роз'яснювальну роботу серед населення, намагатись виховувати у громадянах почуття соціальної відповідальності, створювати усе нові та нові відповідні державні органи та інституції, але без дійсно ефективного та працюючого антикорупційних законів усе це не буде результативним. Приклади таких країн як Швеція, Сінгапур тощо наглядно демонструє наскільки значною є роль законів у сфері боротьби із корупцією.

Починаючи з 2014 року Україна притримується курсу на євроатлантичну інтеграцію одним із проявів якого є зокрема

реформування антикорупційного законодавства. Після Революції гідності було прийнято ряд важливих законів:

- Закон України «Про Національне антикорупційне бюро України»;

- Закон України «Про запобігання корупції»;

- Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо визначення кінцевих вигодонабувачів юридичних осіб та публічних діячів»;

- Закон України «Про прокуратуру»;

- Закон України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення»;

- Закон України «Про очищення влади»;

- Закон України «Про Державне бюро розслідувань»;

- Закон України Постанова КМУ «Про утворення Національного агентства з питань запобігання корупції»;

Існують ряд факторів, які істотно гальмують антикорупційні заходи передбачені зазначеними законами:

- незначна кількість притягнутих до відповідальності чиновників;

- зацікавленість багатьох чиновників в скоєнні корупційних дій;

- зацікавленість багатьох пересічних громадян в скоєнні корупційних дій;

- низький рівень довіри суспільства до влади на усіх рівнях;[1;241]

Існує багато думок з приводу того наскільки поточні реформи є ефективними і наскільки радикально в дійсності змінилася ситуація, але важливо пам'ятати, що Україна все що знаходиться на стадії суспільства, що трансформуються. Як це дуже часто буває в даних умовах, в Україні сформувалась велика кількість кланових структур, які зацікавлені у правовій невизначеності, безконтрольному монополізмі та відсутності прозорості у прийнятті управлінських рішень. [2;84] Тим не менш є, як мінімум, одне суттєве досягнення – тільки в останні

роки боротьба з корупцією в Україні перетворилася на комплексний процес. На жаль, історія не знає прикладів ультрашвидкого реформування за декілька місяців чи тижнів. Вкрай вірогідно, що свідками по-справжньому суттєвого зменшення рівня корупції стануть лише наступні покоління.

Проведений аналіз дає підстави зазначити, що на сьогодні існує ряд проблем розвитку антикорупційного законодавства, зокрема, недосконалість законів, які регулюють систему антикорупційних органів державної влади, не досконалість системи притягнення до відповідальності за корупційні та пов'язані з корупцією правопорушення.

Список використаних джерел:

1. Возний В.І. Антикорупційна політика в Україні: навчально-методичний посібник. Тернопіль: ТНЕУ 2013 С.241.
2. Кардаш О. Я. Корупція в Україні. *Право*. 2018. № 2 С. 83-87
3. Телешун С. О. «Корупція». *Енциклопедичний словник з державного управління* / Уклад. : Ю. В. Ковбасюк, В. П. Трощинський, Ю. П. Сурмін та ін. Київ: НАДУ. 2010. С. 349-350.

Середа В.І.
доцент кафедри міжнародної економіки та
маркетингу,
*Київський національний університет імені
тараса Шевченка*

Хром'як Г.В.
"Roland Berger Strategy Consultants"
м. Київ, Україна

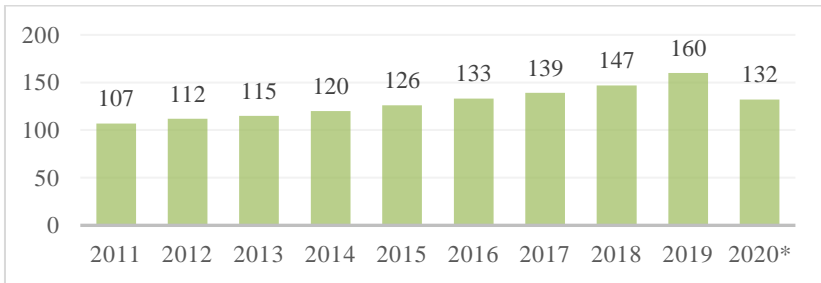
ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ СВІТОВОГО РИНКУ КОНСАЛТИНГОВИХ ПОСЛУГ

На сучасному етапі розвитку світового ринку основними чинниками, що впливають на розвиток всіх його секторів є глобалізація, транснаціоналізація та диджиталізація.

Протягом останнього десятиліття чітко простежується тенденція надзвичайно швидкого зростання доходів найбільших гравців ринку управлінського консалтингу. Однією з головних причин інтенсивного розвитку цієї галузі є відсутність значних бар'єрів при входженні в бізнес, таких як наявність матеріальної та сировинної бази, що обмежує започаткування бізнесу для підприємств інших галузей.

Наслідками глобалізаційних процесів на ринку консалтингових послуг є домінування великих транснаціональних консалтингових компаній, посилення конкуренції на ринку, переорієнтація ділової активності малих консалтингових компаній у сферу вирішення вузьких питань динамічних національних ринків, націлених на специфіку вітчизняної економіки [1, с.235].

Світовий ринок консалтингових послуг постійно зростав впродовж 2011-2020 рр. (рис.1). За розрахунками Source Global Research, ринковий обсяг галузі досяг в 2019 р. 160 млрд.дол. США, але внаслідок кризи Covid-19 наприкінці 2020 р. знизився приблизно на 18% [2].

Рис. 1. Динаміка обсягу ринку консалтингових послуг 2011-2020

Джерело: складено за даними [3]

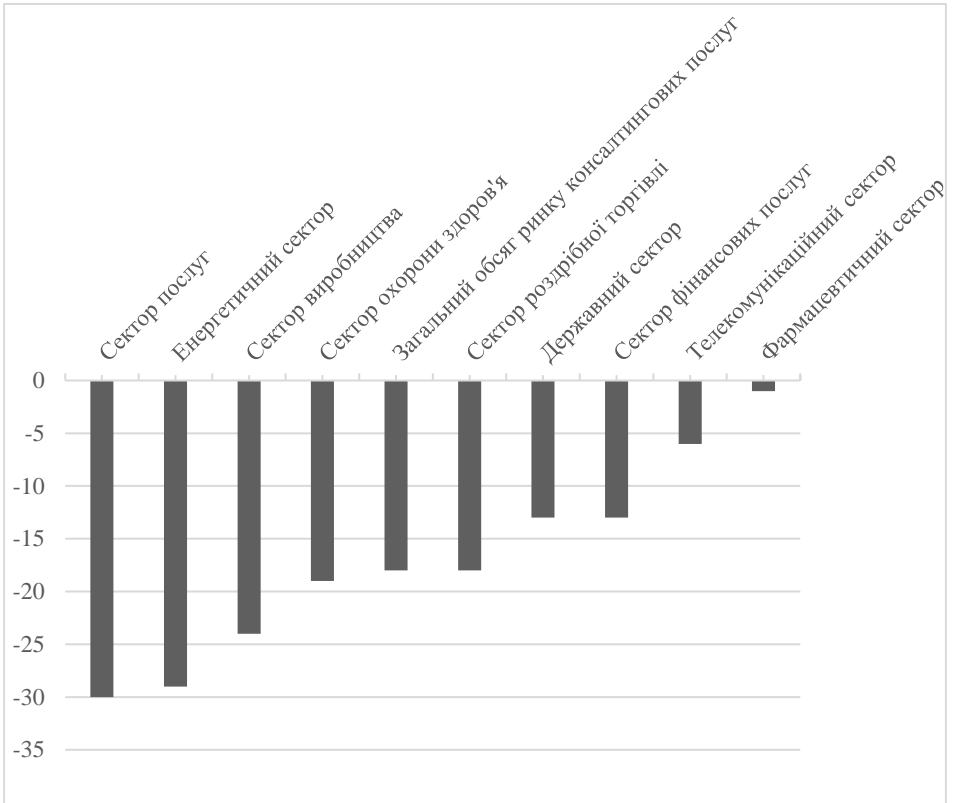
До світового шоку, пов'язаного із Covid-19, на світовому ринку визначалися наступні тренди: прискорене зростання азійсько-тихоокеанських ринків (Китаю, Індії та регіону південно-східної Азії) та зростання пропозиції додаткових послуг – ІТ-послуг. Саме ІТ консалтингові послуги давали в 2018-2019 рр. найбільший приріст доходів основним гравцям-консультантам. Так, в 2018 р. у Deloitte доходи від саме ІТ-послуг зросли на 11,2%, від консалтингових послуг – на 12,5%; у EY – відповідно 10,6% та 10,1%; McKinsey & Co – 7,4% та 6,8% [4, с.5]. Ключовою стратегією розширення номенклатури послуг, що надаються є злиття та поглинання (в першу чергу із компаніями, які пов'язані із цифровими та інформаційними технологіями).

Світовий експорт професійних та управлінських консалтингових послуг за період 2007-2019 рр. зріс у 2,4 рази [5].

Найбільшим у світі національним ринком консалтингу залишаються США, на які припадає близько половини світового консалтингового попиту. Проте, за оцінками аналітиків Consultancy, очікується і найбільше його падіння – приблизно на 15% у 2020 р. [2].

Відмінною є і реакція різних секторів консалтингових послуг на виклики, пов'язані з "коронакризою", оскільки через падіння рівня доходів підприємств попит на консалтингові послуги знизився (рис. 2), проте це може гарантувати

зростання попиту в наступні роки на послуги щодо виведення компанії з кризи.

Рис. 2. Вплив пандемії Covid-19 на динаміку ринку консалтингових послуг в 2020 р. за секторами підприємств-клієнтів

Джерело: складено за даними [2]

Найбільш негативна реакція у енергетичного сектора: падіння цін на нафту і зменшення доходності привели до зменшення компаніями витрат на консалтинг. Очікується, що дохід від консалтингу в цій галузі впаде на 30% [2]. Через закриття великої кількості заводів падіння доходів від консалтингу на виробництві прогнозують на рівні 23% [2].

Проте є сектори, де не передбачають суттєвих втрат – найперше, це фармацевтичний консалтинг. За оцінками експертів, попит на фармацевтичні препарати в умовах пандемії буде високим, тобто є кошти для інвестування в консультаційні проекти. Крім того, на фоні розробки ліків та вакцин від Covid-19 компанії будуть прагнути залучити експертів, які допоможуть їм отримати перевагу серед конкуруючих фірм [2].

До викликів на ринку консалтингових послуг у 2020-2021 рр. експерти відносять:

- криза у зв'язку з пандемією Covid-19 і зниження попиту на послуги;
- відмінності в структурі робочої сили у різних поколіннях, що викликає додаткові складності у підходах до проектів, викликаючи робочі конфлікти;
- брак висококваліфікованих кадрів;
- непередбачуваність ринку – консультація може виявитись неефективною через ринкові зміни;
- розвиток автоматизації послуг та штучного інтелекту [6, с.20].

Отже, до особливостей розвитку світового ринку консалтингових послуг на сучасному етапі можна віднести: зміни в географічній структурі, розширення номенклатури за рахунок ІТ-послуг (шляхом поглинання ІТ-компаній), активне залучення інновацій для підвищення якості консалтингових послуг, зростання попиту на висококваліфіковані кадри. Основним викликом в 2020-2022 рр. є пандемія Covid-19.

Список використаних джерел:

1. Любохинець Л.С. Роль міжнародного консалтингу в розвитку національного ринку консалтингових послуг / Любохинець Л.С., Дашевська А.А.. // Економіка і суспільства. – 2017. – №13. – С. 234–239.

2. Market size of the global consulting industry in 2020? [Електронний ресурс] // Consultancy.uk. – 2020. – Режим

доступу до ресурсу: <https://www.consultancy.uk/news/24659/market-size-of-the-global-consulting-industry-in-2020>.

3. Statista. Global No.1 Business Data Platform. [Электронний ресурс]. — Режим доступу : <https://www.statista.com/>

4. Market Share Analysis: Consulting Services, Worldwide, 2018 / Chrissy Healey, Brendan Williams, Patrick Sullivan, Dean Blackmore. // Gartner. – 2019. – 18 p.

5. World Trade Organization. Data. [Электронний ресурс]. — Режим доступу : <https://data.wto.org/>

6. 2019 High Growth Study: Consulting Firms Edition. Hinge Research Institute. – 2020. – 69 p.

СЕКЦІЯ 4.

ПРАВО

Дзюбак К.М.

кандидат економічних наук,
головний судовий експерт,

*Одеський науково-дослідний інститут судових експертиз
м. Одеса, Україна*

МІЖНАРОДНЕ НАУКОВЕ СПІВРОБІТНИЦТВО НАУКОВО-ДОСЛІДНИХ УСТАНОВ СУДОВИХ ЕКСПЕРТИЗ УКРАЇНИ

Інтеграція України в європейське та світове співтовариство потребує підготовки пропозицій з питань міжнародно-правових відносин, ратифікацію нею міжнародних договорів і конвенцій, підписання угод про правове співробітництво з відповідними органами іноземних держав та міжнародними організаціями, взаємодію з ними в межах своїх повноважень. Налагодження тісних взаємовідносин з іноземними країнами передбачає проведення прозорої політики, заснованої на верховенстві права, законності, довірі. У цьому зв'язку вагомим значення набуває розширення участі судово-експертних установ у такому міжнародному співробітництві, підвищення їх ролі в розвитку теорії та практики криміналістики і судової експертизи. Адже накопичений досвід нормативно-правового регулювання судово-експертної діяльності, реалізація перспективних підходів до виникнення нових видів судових експертиз сприяють комплексному розвитку та ефективності діяльності судово-експертних установ різних країн світу.

Міжнародне наукове співробітництво у галузі судової експертизи, на нашу думку, позитивно впливає на розробку експертних методик відповідно до міжнародних стандартів, ефективно проведення судової експертизи у межах

міжнародної правової допомоги, залучення кращого світового та європейського досвіду у національне законодавство. Закон України «Про судову експертизу» [1], зокрема стаття 24, визначає за державними спеціалізованими установами, що виконують судові експертизи, право встановлювати міжнародні наукові зв'язки з установами судових експертиз, криміналістики тощо інших держав. Також вони можуть проводити спільні наукові конференції, симпозиуми, семінари, обмінюватися стажистами, науковою інформацією і друкованими виданнями, здійснювати спільні видання в галузі судової експертизи і криміналістики тощо. Отже, українське законодавство окреслює можливість та важливість міжнародного наукового співробітництва науково-дослідних установ судових експертиз (НДУСЕ) з провідними іноземними установами, організаціями, що провадять судово-експертну діяльність.

До основних задач, що можуть вирішуватися на національному рівні в рамках відповідного міжнародного наукового співробітництва НДУСЕ, слід віднести:

- розвиток науково-методичного забезпечення системи експертних установ України на сучасному науково-технічному рівні;
- вдосконалення судово-експертної діяльності та підвищення якості судової експертизи як однієї з основних форм використання спеціальних знань у сучасному судочинстві;
- гармонізація законодавства в судово-експертній сфері;
- підтримка авторитетності української судової експертизи на міжнародній арені [2].

Це впливає з мети діяльності НДУСЕ Міністерства юстиції України, яку визначено як задоволення потреб органів досудового розслідування, судових органів, інших державних органів, а також юридичних та фізичних осіб у забезпеченні їх незалежною, кваліфікованою і об'єктивною експертизою, орієнтованою на максимальне використання досягнень науки і техніки. Для реалізації цієї мети, власне, й здійснюється

НДУСЕ наукова діяльність, що спрямована на підвищення ефективності наукових досліджень у галузі судової експертизи і криміналістики, розробку та вдосконалення методів і методик судової експертизи для максимального використання її можливостей при розслідуванні кримінальних проваджень, судовому розгляді кримінальних, цивільних, господарських, адміністративних справ, справ про адміністративні правопорушення, під час виконання провадження, вирішення питань, що потребують застосування спеціальних знань поза межами судочинства.

В рамках виконання завдань з наукової роботи НДУСЕ Міністерства юстиції України можуть використовувати наступні адміністративні інструменти, а саме:

- проводити науково-дослідну та пошукову роботи, пов'язані зі створенням нових та удосконаленням існуючих методів та методик проведення судових експертиз;

- здійснювати апробацію та впровадження в експертну практику результатів науково-дослідних робіт, розроблених в експертних установах;

- здійснювати наукову та науково-технічну експертизу науково-дослідних робіт у галузі судової експертизи;

- здійснювати міжнародне наукове співробітництво в галузі судової експертизи і криміналістики;

- вивчати і узагальнювати досягнення світової науки, теорію і практику судової експертизи України та зарубіжжя;

- проводити науково-методичну роботу, розробляти науково-методичні рекомендації для найбільш ефективного використання спеціальних знань у діяльності правоохоронних органів та судів.

Для реалізації окремих завдань з науково-дослідної та експертної роботи ці установи мають право співпрацювати на договірних засадах з фахівцями інших наукових установ та організацій, закладів вищої освіти, органів державної влади та органів місцевого самоврядування, а також громадськими об'єднаннями тощо.

Між тим, незважаючи на вагомість окресленої

проблематики, треба констатувати про низьку активність та обмеженість українських НДУСЕ у проведенні відповідної міжнародної роботи. Так, якщо звернутися до аналітичної характеристики міжнародної діяльності НДУСЕ України, то станом на теперішній час тільки дві науково-дослідні установи судових експертиз Міністерства юстиції України (Київський науково-дослідний інститут судових експертиз [2] та Національний науковий центр «Інститут судових експертиз ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса» [3]) є членами Європейської мережі інститутів судової експертизи установ (ENFSI) – визнаної міжнародною професійною спільнотою об'єднаної організації судово-експертних установ [4]. Вона була створена в 1995 році з метою поліпшення взаємного обміну інформацією в галузі судової експертизи та на теперішній час є найбільшою у світі організацією, що об'єднала 72 судово-експертні установи з 39 країн світу. Маючи у стратегії розвитку підвищення якості надання послуг з проведення судових експертиз в Європі, було створено 17 різних експертних робочих груп, що охоплюють роботи в області управління якістю та компетенціями, досліджень та розробок, освіти та навчання, а також безпосередньо проведення різних видів судових експертиз. Крім КНДІСЕ та ННЦ ІСЕ ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса, з 2002 року членом цієї організації від України є Державний науково-дослідний експертно-криміналістичний центр МВС України (ДНДЕКЦ), але переважна більшість НДУСЕ досі залишається осторонь від участі у міжнародному науковому житті.

З огляду на вищезазначене, враховуючи посилення глобалізаційних процесів у міжнародних відносинах, становлення єдиного інформаційного простору, можна дійти висновку, що налагодження міжнародного наукового співробітництва НДУСЕ сприятиме опануванню закордонного досвіду та впровадженню в українську експертну практику сучасних досягнень світової науки, а також інструментальних засобів і методів роботи в галузі судової експертизи. Полегшення транснаціональних зв'язків між суб'єктами

експертної діяльності, окремими експертами, правоохоронними та правозахисними організаціями, науковцями-правниками з питань судової експертизи та судово-експертної діяльності дозволяє істотно спрощувати міжнародні контакти судових експертів. Відкритість кордонів між різними державами, демократизація суспільства, зростання питомої ваги нових технологій зв'язку і комунікацій, в переважній більшості за рахунок розвитку Інтернет-ресурсів, мають активізувати науково-практичну діяльність у сфері судової експертизи, зокрема проведенням онлайн-конференцій, круглих столів, формуванням електронних наукових видань з питань судової експертизи, створенням міжнародних мереж судово-експертних установ тощо.

Список використаних джерел:

1. Про судову експертизу : Закон України від 25.02.1994 № 4038-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4038-12#Text>
2. Київський науково-дослідний інститут судових експертиз. Офіційний сайт. URL: <https://kndise.gov.ua/news/news-view/c-22>
3. Національний науковий центр «Інститут судових експертиз ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса». Офіційний сайт. URL: <https://www.hniise.gov.ua/>
4. European Network of Forensic Science Institutes (ENFSI). Офіційний сайт. URL: <https://enfsi.eu/>

Комнатний С.О.

докторант

кафедри психології права та юридичної логіки,
Національної Академії Внутрішніх Справ України
м. Київ, Україна

КЕРІВНІ ПРИНЦИПИ У ФОРМУВАННІ СУЧАСНОЇ ДЕРЖАВНОЇ ЖИТЛОВОЇ ПОЛІТИКИ

В Україні житлова політика сформована, переважно, спираючись на норми законодавства з соціалістичного періоду, а житлова стратегія прийнята за часів незалежності держави, фактично не була реалізована ні в правовому, ні в прикладному сенсі. Тому є необхідність у визначенні керівних принципів, які мають формуватися на основі загальноприйнятих, в тому числі імплементованих Україною, норм та принципах міжнародного права, а сформована на базі оновленої стратегії державна житлова політика, має враховувати кращі практики розвинених країн світу та в кінцевому результаті має досягати мети - житло має бути доступним, достойним та достатнім для всіх категорій громадян. Житлові права громадян та обов'язки держави мають бути збалансованими, прозорими та соціально і економічно обґрунтованими.

Значна маса населення відзначає незадовільний стан їх житлових умов, як в плані доступності так і в плані безпеки, достатності та адекватності.

Суттєвою є частка домогосподарств в Україні, члени яких, змушені користуватись житлом недостатньої площі в застарілих, аварійних або малоприматних будинках. Законодавчо-закріплений інститут соціального житла в країні не сформовано в достатньому обсязі, методи його розподілу не прозорі а доступний, для малозабезпечених верств населення, ринок орендного житла відсутній взагалі. Досягнення сталого розвитку в частині доступу до доступного, достатнього та адекватного житла потребує зусиль на рівні державної влади та регіональних влад, спрямованих на поліпшення умов

проживання соціально-вразливих верств населення.

Враховуючи Євроінтеграційний курс України закріплений в Конституції, який зобов'язує нашу державу, до приведення як законодавства, так і стандартів життя держави у відповідність до Європейських, гостро постала необхідність переосмислення філософсько-правового змісту житлової політики нашої держави.

Державна житлова політика України керується концепцією[1], яка затверджена у 1995 році і мала би стати своєрідним дороговказом для реформування державної житлової політики від соціалістичних принципів до принципів, які пов'язані з ринковими умовами розвитку держави. Аналіз директивних нормативно-правових актів, державних та регіональних програмних документів показує, що попри прийняття органами влади всіх рівнів окремих актів, декларацій і програм, житлова політика української держави не системна, не цілісна, не сприяє сталому розвитку галузі житлового господарства[2]. Дану проблему не можливо вирішити прийняттям локальних змін в законодавстві чи розробкою додаткових житлових програм. Необхідним є переосмислення проблеми на рівні філософії права та врахування світоглядних, гнесеологічних, онтологічних, антропологічних питань, докорінного переосмислення на філософському рівні житлової політики держави, корекції та зміни її парадигми, ревізії її дискурсу.

Враховуючи актуальність питання реформування державної житлової політики в Україні, під впливом змін в суспільній свідомості, а також підтримуючи зусилля держави що до імплементації Порядку денного Організації Об'єднаних Націй у сфері сталого розвитку до 2030 року[3], вважаю доцільним почати загальнонаціональний діалог з питання необхідності визначення керівних принципів з підготовки, напрацювання та затвердження нової житлової стратегії.

Під керівними принципами розуміють встановлені правила, положення, норми та стандарти, що регулюють певну сферу суспільних відносин або окрему галузь. Таким чином,

під керівними принципами підготовки житлової стратегії пропонується розуміти стандарти планування, реалізації та моніторингу систем проектів, послуг чи діяльності в сфері захисту житлових прав громадян як сталого механізму реалізації житлової політики держави. Під час визначення проблем в галузі, необхідно враховувати історичні, соціологічні, культурні, економічні та правові аспекти. Розробка механізмів забезпечення житлових прав громадян має відбуватись з врахуванням принципів і стандартів, взятих державою на себе, під час імплементації міжнародних норм права, а саме впроваджувана державна житлова політика має керуватись головним принципом – «нікого не залишити осторонь», але при цьому необхідно уникати формування обов'язку держави щодо надання житла всім категоріям громадян на безоплатні основі, у свідомості суспільства. Моніторинг результатів впроваджуваної державної житлової політики має відбуватись на всеохоплюючому та ефективному аналізі зібраних даних. Житлова стратегія має базуватись на основоположних компонентах забезпечення сталого розвитку, а саме: створення, обслуговування та використання житлового фонду, енергоефективності та охороні навколишнього середовища, доступності житла та соціальному захисту.

Застосування зазначених керівних принципів під час напрацювання стратегії державної житлової політики та її послідовне практичне впровадження наблизять нашу державу до досягнення Цілей сталого розвитку.

В свою чергу, житлова політика має базуватись на правових поняттях та цінностях, які ґрунтуються на спостереженнях, експериментах та реальностях.

Можна дійти висновку, що положення про житлові права громадян України у принципі ті самі що і в конституціях інших, розвинених демократичних держав. Але під час спроб скористатись конституційним правом на житло, громадянином України, виникає враження, що вони формально запозичені з конституцій розвинених держав і не можуть бути реалізованими в тому змісті, формі і обсягах, у яких вони

задекларовані. Причиною цього є соціально-економічні умови та реалії сьогоденної України, недосконалість правових механізмів їх практичної реалізації, відсутність політичної волі та політичний популізм.

Результати досліджень ефективності впроваджуваної державної житлової політики в Україні, дають підстави стверджувати, про наявність суттєвої нерівності в сфері житлових прав громадян, зокрема в житлово-правовому статусі для представників різних соціально-демографічних груп населення. Внаслідок 30-и річних капіталістичних трансформацій, кардинально змінилась роль держави в галузі житлового будівництва та забезпечення житлом громадян, несистемність формування правового поля, зміна акцентів у соціальній політиці держави, перекладання функцій реалізації житлової політики держави на, поки що не укріплені, інститути місцевого самоврядування та відверте ігнорування міжнародних принципів формування сталої житлової політики – поглибили дану нерівність.

Список використаних джерел:

1. Постанова Верховної Ради України про Концепцію державної житлової політики, від 30 червня 1995 року
2. В. М. Новіков. Удосконалення фінансування житлового будівництва. Doi:<https://doi.org/10/15407/dse2018.03.086>
3. Резолюція Генеральної Асамблеї Організації Об'єднаних Націй «Перетворення нашого світу: порядок денний в області сталого розвитку до 2030 року», від 25 вересня 2015 року

Орлова О.С.
кандидат юридичних наук,
доцент кафедри господарського права,
Ужгородський національний університет,
м. Ужгород, Україна

КОНКУРЕНТНЕ ПРАВО В ЕКОНОМІЧНІЙ СИСТЕМІ УКРАЇНИ

Глобалізація ринкових відносин та розширення територіальних масштабів експортування продуктів та послуг ставить нові виклики для державного управління та правового регулювання сфери конкуренції на ринку.

Конкуренція регулюється як національним законодавством, так і міжнародним, в тому числі, міжнародними угодами, що покликані запобігати антиконкурентній поведінці на ринку. Конкурентне право спрямоване на забезпечення справедливого ринку для споживачів та виробників, запобігаючи неетичним або антиконкурентним практикам, спрямованим на захоплення більшої частки ринку, ніж те, що було б досягнуто за допомогою чесної конкуренції.

Прикладом такої антиконкурентної практики, забороненої законом, може бути надмірне ціноутворення підприємством, яке охоплює найбільшу частку ринку або власника монополії, що ставить завищену ціну за товари, які є необхідністю для споживача.

До нормативно-правового регулювання конкурентного права належить: Конституція України, Закон України «Про захист від недобросовісної конкуренції», Закон України «Про Антимонопольний комітет України», Закон України «Про захист економічної конкуренції» та інші нормативно-правові акти.

Предметом правового регулювання конкурентного права є конкурентні відносини, що виникають у зв'язку із здійсненням підприємницької діяльності в умовах конкуренції,

в процесі формування і розвитку конкурентного середовища, зокрема відносини, що регулюють процес обмеження монопольної діяльності і забезпечення добросовісної конкуренції [1, с. 66].

Визначення поняття «економічна конкуренція (конкуренція)» закріплена в ст.1 Закону України «Про захист економічної конкуренції» як змагання між суб'єктами господарювання з метою здобуття завдяки власним досягненням переваг над іншими суб'єктами господарювання, внаслідок чого споживачі, суб'єкти господарювання мають можливість вибрати між кількома продавцями, покупцями, а окремий суб'єкт господарювання не може визначати умови обороту товарів на ринку.

На даному етапі розвитку економіки конкурентним відносинам в Україні притаманні наступні ознаки:

- зменшення загальної кількості респондентів України, що відчують конкуренцію з боку вітчизняних підприємств;
- загострення боротьби за споживача;
- поступове відновлення економічної активності;
- відчутні структурні зрушення у розподілі конкурентного середовища;
- уповільнення розвитку інфляційних процесів;
- поживавлення внутрішньої конкуренції [2, с.52].

Конкуренція спонукає підприємства пропонувати споживачам товари та послуги на найвигідніших умовах. Це забезпечує ефективність, впровадження інновацій у виробництво чи надання послуг, водночас зі зниженням ціни. Щоб бути ефективною, конкуренція вимагає від підприємств діяти незалежно одна від одної, але за умови конкурентного тиску, який чинять інші.

Враховуючи проблеми, які існують в конкурентних відносинах та в економічній системі країни законодавство в сфері економічної конкуренції потребує удосконалення. Пропонується проведення реформи сфери економічної конкуренції в два етапи.

На першому етапі передбачається:

- удосконалення понятійно-категоріального апарату законодавства про захист економічної конкуренції, зазначене стосується понять «суб'єкт господарювання», «контроль»;
- встановлення порядку проведення перевірок підприємств на рівні закону;
- оновлення механізмів контролю за концентраціями суб'єктів господарювання;
- запровадження інститутів врегулювання у справах;
- закріплення на законодавчому рівні механізмів встановлення пріоритетів діяльності Комітету;
- вдосконалення механізмів звільнення від відповідальності для учасників антиконкурентних узгоджених дій;
- забезпечення фінансової незалежності АМКУ;
- вдосконалення порядку відшкодування шкоди, завданої порушеннями законодавства про захист економічної конкуренції;
- запровадження солідарної відповідальності відповідачів під час сплати штрафів;
- уточнення складу та правомочності колегіальних органів [3].

Другий етап передбачає зміни в частині порядку призначення державних уповноважених, понять узгоджених дій, домінування, зобов'язань при наданні дозволу на концентрацію та інші питання [3].

Важливим аспектом у реформуванні державного регулювання економічної конкуренції є розвиток економіки держави, створення умов для підвищення конкурентоспроможності національних виробників та виведення їх на рівень міжнародного ринку. Водночас державне регулювання економічної конкуренції повинне здійснюватися у визначених рамках з метою недопущення дисбалансу в системі вітчизняних підприємств.

Список використаних джерел:

1. Бакалінська О. О. Захист економічної конкуренції: організаційно-правові засади державного управління : дис. канд. юр. наук : 12.00.07 / Бакалінська О. О. – Київ, 2003. – 210 с.
2. Гаран О. В. Сучасний стан розуміння державного регулювання конкуренції в Україні / О. В. Гаран. // Вісник ОНУ імені І. І. Мечникова. – 2018. – №2. – С. 45–55.
3. Чередніченко Д. Зміни в конкурентному праві, які чекають на нас в 2021 р. [Електронний ресурс] / Д. Чередніченко // Юридична газета. – 2021. – Режим доступу до ресурсу: <https://yur-gazeta.com/dumka-eksperta/zmini-v-konkurentnomu-pravi-yaki-chekayut-na-nas-v-2021-r.html>.

Рудик П.А.
доктор історичних наук, професор,
м. Київ, Україна

ОСОБЛИВОСТІ ВНЕСЕННЯ ЗМІН ДО ОСНОВНОГО ЗАКОНУ ФЕДЕРАТИВНОЇ РЕСПУБЛІКИ НІМЕЧЧИНИ

Прийнятий в 1949 році як тимчасовий законодавчий акт Західної Німеччини з надією об'єднання зі Східною Німеччиною Основний закон ФРН після об'єднання Німеччини 3 жовтня 1990 року став повноцінною конституцією всього німецького народу. Він закріпив політичні та юридичні засади держави, з часу створення орієнтований на свободу і демократію. У країні, котра пережила досвід націонал-соціалізму, новий Основний закон має особливе значення. Його засади впливають із принципів загальнолюдських цінностей, зокрема, свободи, прав людини, демократії, справедливості, рівності, толерантності тощо. Він фіксує глибокі за змістом положення про людиноцентризм та повагу до гідності людини, захист її прав, серед котрих право на розвиток своєї особистості, на життя, на особисту недоторканність, свободу слова, думки, свободу віросповідання, рівність всіх перед законом, право на звернення, гарантія власності та інші (ст.2–19) [1], котрі пов'язують всі інститути і функції держави. Його норми утверджують верховенство права і конституції, демократичні принцип, закріплюють поділ державної влади на законодавчу, виконавчу і судову, визначають правовий статус їх органів тощо.

Нині Основний закон Німеччини складається із 146 статей, котрі об'єднані в 11 розділів. Внесення до нього поправок має свої особливості. У ньому відсутній окремий розділ, присвячений його перегляду, як це передбачено в конституціях інших країнах світу і Європи. Хоча у статті 79 конституції допускається внесення поправок. Проте Основний закон може бути змінений лише законом. Водночас він застерігає, що при укладанні міжнародних договорів,

предметом котрих є мирне врегулювання, підготовка мирного врегулювання, припинення окупаційно-правового режиму, а також договорів, призначених служити обороні Німеччині, їхні положення мають відповідати положенням Основного закону (ч.1ст.79). Внесення до нього змін можливе лише тоді, коли за них проголосує абсолютна більшість в дві третини голосів як Бундестагу, так і Бундесрату (ч.1,2 ст.79).

Зауважимо, що зміна частини положень Основного закону його нормами заборонена. Не допускаються зміни його положень, що стосуються поділу Федерації на землі, принципів участі земель у законодавчому процесі та принципів про гідність людини, непорушність і невідчужуваність її прав та їх захисту, встановлених статтею 1, і принципів про сутність держави ФРН, роль народу у створенні державної влади, дотримання конституційного ладу, зафіксованих в статті 20. Стаття 1 закріпила, що людська гідність недоторканна, що її має поважати і захищати будь-яка державна влада, що «основні права обов'язкові для законодавчої, виконавчої влади і правосуддя як безпосередньо чинне право» (ч.1,2,3 ст.1). А стаття 20 Конституція визначає Німеччину демократичною, соціальною, правовою федеративною державою, в котрій вся державна влада виходить від народу і здійснюється народом шляхом виборів і голосувань і за посередництвом спеціальних органів законодавчої і виконавчої влади та правосуддя. Закріплено, що законодавство пов'язано конституційним ладом, а виконавча влада і правосуддя – законом і правом (ч.1,2,3 ст.20). Наголошується на можливості використання всіх засобів захисту конституційного ладу Німеччини, навіть опору будь-кому, якщо інші засоби не можуть бути використані(ч.4 ст.20).

І все ж з часу прийняття Основний закон ФРН зазнав численних змін. До нього станом на травень 2019 року зміни, поправки і доповнення вносилися 62 рази [2]. Проблему конституційних змін Основного закону Німеччини детальніше інших досліджують Дональд П. Коммерс, Рассел А. Міллер та інші[3], на праці котрих посилаються російські й українські

вчені. Спираючись на першоджерела та враховуючи досвід попередників, автор робить спробу методом порівняльного аналізу дослідити особливості внесення змін до Основного закону Німеччини. Встановлено, що конкретно-історична ситуація, пов'язана з новими викликами в країні, й обумовлювала модернізацію Основного закону ФРН. Найбільше зміни пов'язані із західною та європейською інтеграцією ФРН, об'єднанням Німеччини, прагненням утвердити демократичні принципи тощо. Так, згідно закону від 21 грудня 1992 року до Основного закону були включені положення щодо подальшого розвитку Європейського Союзу(ЄС). Вони зазначають, що для здійснення ідеї Об'єднаної Європи ФРН бере участь у розвитку Євросоюзу, котрий зобов'язався гарантувати дотримання принципів демократичної, правової, соціальної і федеративної держави, принципу субсидіарності і гарантує захист основних прав, що по суті відповідає Основному закону ФРН. Для цього Німеччина може передавати свої суверенні права через закон, схвалений Бундесратом. Заснування ЄС, зміна його договірних основ і аналогічного врегулювання, що змінює або доповнює Основний закон, можливі лише за умови, якщо такий закон буде схвалений двома третинами членів Бундестагу і двома третинами голосів Бундесрату і якщо не будуть змінені положення Основного закону про поділ Федерації на землі, принципи участі земель у законодавстві та принципи, встановлені в статтях 1 і 20, про що йшлося вище(ч.1ст.23;ч.2,3ст.79).

Особливість конституційних змін пов'язана з об'єднанням Західної і Східної Німеччини в єдину німецьку державу (1990 р.). Основний закон ФРН, котрий довів свою ефективність у Західній Німеччині, залишився Основним законом для об'єднаної Німеччини зі змінами до преамбули і заключної статті Основного закону. Преамбула закріпила положення, що німецький народ, усвідомлюючи свою відповідальність перед Богом і людьми, натхнений бажанням служити справі миру в усьому світі в якості рівноправного

члена в об'єднаній Європі, в силу своєї засновницької влади дав собі справжній Основний закон. Підкреслюється, що німці земель (перераховуються усі землі Німеччини) досягли шляхом вільного самовизначення єдності і свободи Німеччини і тим самим справжній Основний закон діє для всього німецького народу. У заключній статті передбачена надія на складання нової конституції. Стаття фіксує, що справжній Основний закон, чинний після досягнення єдності і свободи Німеччини для всього німецького народу, припинить свою дію в день, коли вступить в силу Конституція, прийнята вільним рішенням німецького народу(ст. 146).

Зміни до Основного закону вносилися й після об'єднання Німеччини. Серед низки незначних варто виділити такі, як про сприяння державою дійсній рівноправності жінок і чоловіків та здійснення заходів для усунення існуючих недоліків, про заборону дискримінації за ознакою інвалідності(ч.2,3 ст.3), про захист довкілля та ін. Внесена до Основного закону нова стаття визначала політику держави у сфері навколишнього середовища (1994р.). Вона закріпила, що, усвідомлюючи свою відповідальність перед майбутніми поколіннями, держава за допомогою виконавчої влади та правосуддя охороняє довкілля як основу життя на землі в рамках конституційного ладу і відповідно до закону і права(ст.20-а).

Таким чином, внесення до Основного закону ФРН поправок, доповнень і змін відбувалося з врахуванням конкретних ситуацій і мало свої особливості. Вони сприяли модернізації Основного закону, його статі стали детальнішими та змістовнішими. Проте державній владі слід і надалі мобілізувати наявні інтелектуальні сили на підготовку нового тексту Конституції, виділивши окремий розділ перегляду її положень.

Список використаних джерел:

1. Основной закон Федеративной Республики Германии от 23 мая 1949 г. (текст приводится по сборнику "Конституции

зарубежных государств: Учебное пособие/Сост. проф. В.В.Маклаков. - 4-е изд., перераб. и доп. - М.: Волтерс Клувер, 2003".URL: https://www.concourt.am/armenian/legal_resources/world_constitutions/constit/germany/german-r.htm

2. Самая важная книга Германии (2019). URL: <https://www.deutschland.de/ru/topic/politika/osnovnoi-zakon-germanii-samye-vaznye-fakty>

3. Дональд П. Коммерс, Рассел А. Миллер (2012): Конституционная юриспруденция Федеративной Республики Германии: третье издание, переработанное и дополненное . Издательство Duke University Press, 3-е издание (2-е изд. 1997 г.), ISBN 978-0822352662.

Стоян А.В.

аспірант кафедри адміністративного
та фінансового права,
*Національний університет
«Одеська юридична академія»
м. Одеса, Україна*

МЕТОДОЛОГІЧНА ОСНОВА ДОСЛІДЖЕННЯ ОЦІНКИ ДОКАЗІВ В АДМІНІСТРАТИВНОМУ ПРОЦЕСІ: МІЖДИСЦИПЛІНАРНИЙ ПІДХІД

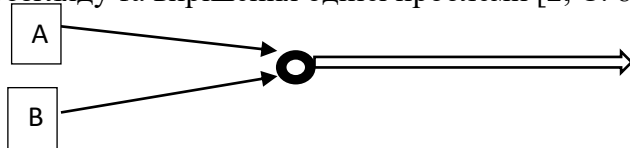
Можливість комбінування методів в рамках міждисциплінарного підходу відкриває нові горизонти для наукових досліджень. В історичному розрізі зародження та розвиток міждисциплінарності варто розподілити на 3 періоди. Перший пов'язується з епохою Просвітництва як початком взаємопроникнення методів між гуманітарними науками. Другий етап втілюють університети Америки, що стали центром аналогічних тенденцій для природничих наук у ХХ столітті. Сучасна або третя віха розвитку характеризується можливістю комбінування методів якісно різної етимології з метою дослідження явищ та процесів, зокрема у соціально-правовій сфері. Одна з відправних точок останнього періоду, який триває і досі, почалася з обговорення змішаної методології у *Journal of Mixed Methods Research* у 2007 році. Безумовно, правовий вектор міждисциплінарності протікає по одному з двох сценаріїв: юридизація методів, що наділяє їх новим пізнавально-смісловим контекстом [1, С. 76]; формування нових юридичних дисциплін (аксіологія права, правова урбаністика).

Так як тільки зріла наука з відшліфованим об'єктом, предметом та методологією може дозволити собі вихід на новий рівень – використання досягнень з інших дисциплін, то є цілком очікуваним, що юриспруденція, осмисливши нездатність вирішення багатьох проблем в рамках своєї дисципліни, повноправно скористалася можливістю

оперування міждисциплінарними підходами, принципами та методами, які, як найсучасніший мікроскоп, дозволяють з'ясувати раніше невидиму сутність явищ, проаналізувати та оцінити їх під новим кутом зору.

Професор А.С. Філіпенко у своїй статті наводить три підходи, які домінують у сучасних крос-дисциплінарних дослідженнях: мультидисциплінарність, міждисциплінарність та трансдисциплінарність. Зосередити увагу планується саме на міждисциплінарному, що входить до змісту сучасної наукової методології юриспруденції. Схематичне зображення даного підходу відображає його інтеграційну сутність двох точок зору (А та В) для розгляду та вирішення однієї проблеми [2, С. 8].

Рис. 1. Міждисциплінарний підхід до наукових досліджень

З позицій системного підходу міждисциплінарність пояснюється як взаємодія, інтеграція, поєднання та сполучення різноманітних методологічних концепцій, що забезпечують отримання якісно нових результатів, які не зводяться до компонентів окремих дисциплін та виражаються формулою $1+1=3$. Зважаючи на те, що фундаментальним методом, без якого важко уявити функціонування правової науки, є догматичний або формально-логічний, то здатність міждисциплінарності трансформувати застарілі теорії взаємовигідно доповнює його, при необхідності руйнуючи непотрібні положення, створюючи місце для оновлених догматів в позитивно-юридичному сенсі.

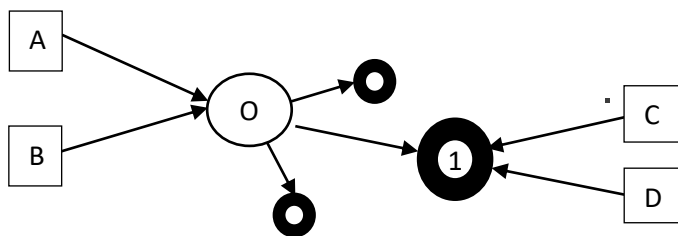
Нестрогий або горизонтальний підхід до методології, який відстоює професор М.В. Костицький ґрунтується на випадковому, не завжди доктринально-послідовному (вертикальному) комбінуванні методів, що в кінцевому підсумку вимальовується в індивідуалізований набір засобів

пізнання, які забезпечують свого автора унікальними результатами. Водночас, вибір змішаної методології не можна вважати абсолютно абстрактним, адже він перебуває у стійкому кореляційному зв'язку з об'єктом, предметом та окресленими завданнями дослідження.

Цікавим та продуктивним з позицій прикладного застосування змішаної методології, і, як наслідок, розширенням, поглибленням і отриманням нових знань є поєднання системного та синергетичного підходів з метою дослідження процесу оцінки доказів як останнього етапу адміністративного процесуального доказування, що здійснюється суддею, опираючись на стандарти доказування задля ухвалення рішення як прояву судової влади. Судова влада за обраним підходом є складовою частиною державної влади, що включає в себе велику кількість менших взаємопов'язаних елементів. В свою чергу, оцінка доказів, що розглядається як розумова діяльність суду та спрямована на справедливе вирішення адміністративної справи існує в нерозривному зв'язку з такими правовими категоріями як «суддя», «стандарти доказування» та «судове рішення». Усі вищезазначені компоненти взаємозалежні, що зайвий раз підтверджує можливість проведення дослідження з позицій синергетики, адже судова система будучи створена людиною є нелінійною та схильною до саморозвитку за рахунок точок біфуркації та позитивних зворотних сигналів – флуктацій [3, С. 99], водночас зазнає впливу зовнішніх факторів, що здатні провокувати небажані тенденції, розуміння яких дозволить передбачати, попереджувати, усувати або мінімізувати їх.

Забігаючи наперед варто зазначити, що системний підхід, як правило, протиставляється біхевіористським концепціям, однак без останніх важко уявити всебічне дослідження окремих фрагментів судової влади – «судді» та «оцінки доказів» в аспекті аналізу чинників зовнішнього впливу та вроджених особливостей людської свідомості, закономірностей розумової активності, що позначаються на поведінці суб'єкта ухвалення судового рішення.

Отже, хоча аксіоматично дослідник повинен завжди перевіряти парадигмальну сумісність обраних методологічних підходів через призму індивідуально-наукової картини світу, проте іноді відносно несумісні концепції можуть співіснувати за умови використання їх на різних рівнях дослідження складових елементів системи. Так, починаючи рух від системно-синергетичного підходу як найбільш узагальненого кута зору для окреслення ключових компонентів явища (судова влада), перейти до біхевіористських та феноменологічних методів з метою вузьконаправленого пізнання обраного складового елемента (суддя, оцінка доказів) з принципово іншого боку. Схематично таку методологічну подорож можливо зобразити наступним чином:

Рис. 2. Схеми поєднання концептуально відмінних методологій

A – системний підхід; B- синергетичний підхід; O - система, що має складові частини; 1 – досліджуваний елемент; C- біхевіористський (поведінковий) метод; D – феноменологічний метод

В результаті доктрина адміністративного процесуального права збагатиться новелістичними поглядами, наприклад, на дефініції складових частин доказування, зокрема «оцінки доказів» та «стандартів доказування» в аспекті дослідження одного явища з протилежних сторін: як частини системи та об'єкта поведінково-феноменологічної методології.

Список використаних джерел:

1. Нерсесянц В.С. Юриспруденция. Введение в курс общей теории права и государства / В. С. Нерсесянц. – М. : НОРМА–ИНФРА-М, 1998.281 с.

2. Філіпенко А.С. Міждисциплінарна методологія: базові принципи. Матеріали науково-теоретичного семінару «Міждисциплінарні дослідження: теоретико- методологічні виміри» [Електронний ресурс]. Київ: «Синтез», 2017. С.7-13
Режим доступу: [http://www.iir.edu.ua/uploads/files/tezi%20seminar%20synthesis%205%2012%202017%20final%20\(1\).pdf](http://www.iir.edu.ua/uploads/files/tezi%20seminar%20synthesis%205%2012%202017%20final%20(1).pdf)

3. Якімцов В.В. Міждисциплінарність синергетики [Електронний ресурс]. Науковий вісник Херсонського державного університету. Випуск 11. Частина 4. 2015 С.97-101.
Режим доступу: [http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/Nvkhd_u_en_2015_11\(4\)_25.pdf](http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/Nvkhd_u_en_2015_11(4)_25.pdf)

СЕКЦІЯ 5.

ПСИХОЛОГІЯ, ПЕДАГОГІКА, ОСВІТА, ФІЛОСОФІЯ ТА ФІЛОЛОГІЯ

Voloshina O.S.

methodist of the Department of Pedagogy,
Psychology and Correctional Education,
*Municipal Institution "Kirovohrad Regional Institute
of Postgraduate Pedagogical Education named
after Vasyl Sukhomlynsky"
Kropyvnytskyi, Ukraine*

DISTANCE LEARNING: PROBLEMS AND PROSPECTS

Distance learning includes in particular online communication with students, organization of conferences via Skype, Google Meet, Jitsi, Zoom, use of special learning platforms Padlet, Google Classroom, etc. Is distance learning quality? Students of the Pedagogical University noted that it was difficult for them to get rid of the habit of not having to go in pairs and communicate with teachers only online. Distance learning requires a student to have strong personal motivation, the ability to learn independently without constant support and encouragement from the teacher. Some students emphasize that it was not easy to adapt to the distance learning mode, some material is difficult to process without the help of teachers.

Difficulties arose during the tests. In particular, this applies to the fact that resources sometimes hang and show an error, with time running out [1]. In other words, the real problem with implementing full-time distance learning is not just that someone doesn't have a powerful computer or can't log in to Zoom – all of which can be solved if they want to. The problem is that the proposed modern form of education does not correlate with the basic principles and

methods of the unreformed education system. Obviously, distance learning is not a tracing of full-time learning in the classroom and requires a new structure of lesson organization – at least because attention and fatigue at the computer work completely differently. But no less obvious is the fact that modern distance education has emerged, formed and developed on the basis of the concept, which we know as the "inverted class" [2]. It is this system that instills in the child the germs of the ability to learn independently. And now is the best situation to start mastering it.

Distance education is an open learning system that involves active communication between teacher and student through modern technology and multimedia. This form of education gives the freedom to choose the place, time and pace of learning [3]. Note the main advantages of distance learning:

- accessibility to all segments of the population;
- no need to attend lectures and seminars;
- democratic relationship "teacher–student";
- complex software;
- leading educational technologies;
- individual learning process;
- flexible consultations.

Despite the rather extensive list of positive qualities of distance education, as in any other form of learning, there are several disadvantages:

- complicated identification of distance students;
- low bandwidth of the electronic network during training or examination teleconferences;
- insufficient direct contact between the personal teacher (tutor) and the distance student due to the extraordinary professional workload of domestic teachers;
- insufficient previous experience of teachers in its implementation and lack of proper methodological training for the organization [4].

The further development of distance learning requires the provision of all participants in the educational process with a reliable Internet connection and the necessary digital means of

communication to work effectively online. The second important area is the creation of quality, basic content that would allow teachers not only to use ready-made technologies, but also to build their own online learning systems. The third direction – the preparation of each teacher – both current and future – to work effectively in distance learning, ensuring the formation of the necessary methodological, information technology and other competencies. Appropriate training should also be provided for students. It is important to provide high-quality scientific and methodological support for distance learning, development of its holistic didactic theory and research of methodological aspects [5]. Online education will not replace regular education, but it has its advantages. For example, there are periods when students are sick and need to study so as not to catch up with the program. In addition, distance education helps people to open up – for example, children who are psychotropic introverts. Such children are not always active in the classroom, it is easier for them to learn remotely. The best option is blended learning. When the main assimilation of subjects takes place in the classroom, and at home distance education – as additional, which helps to better delve into the subject or topic. In addition, distance education teaches children to self-study. In today's world, distance education has long taken place, on a par with the usual. In Ukraine, quarantine will end sooner or later, and it is up to us whether we will continue to use online learning opportunities as additional, or distance education will disappear again.

References:

1. Institute of Gifted Children of the National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine. (2020). The results of the survey "Challenges of distance learning" [Electronic resource]. Access mode: <http://iod.gov.ua/news.php?readmore=427>.
2. Problems / opportunities for distance learning [Electronic resource]. Access mode: <https://nus.org.ua/view/problemy-mozhlyvosti-dystantsijnogo-navchannya/>.

3. Additional materials on distance education in Ukraine [Electronic resource]. Access mode: <http://www.osvita.org.ua/distance/>.

4. Nikolaev, IV Problems and prospects of implementing technologies of distance education in the educational process / IV Nikolaev. Nikolaev // Business Inform. - 2015. - № 5. - P. 46–51.

5. Painted, YI (2020). Distance learning: realities and prospects. Bulletin of the National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine, 2 (1). <https://doi.org/10.37472/2707-305X-2020-2-1-10-1>.

Logutina N.V.
Candidate of Pedagogical Sciences,
Lecturer of the Department
of Foreign Languages with Latin Course
and Medical Terminology,
*National Pirogov Memorial Medical University,
Vinnytsia, Ukraine*

DIFFICULTIES AND BARRIERS OF COMMUNICATION IN BUSINESS

Globalization of the world economy and politics has brought a wider transparency to national borders. Business people and managers of multinational companies, international funds and banks tend to arrange and conduct their meetings in all parts of the world, and they have to take into account the way things are perceived in these various locations. It includes different perceptions of meals, customs, traditions, cultural, greetings and even facts, which one would think were generally accepted everywhere.

To train managers we should bear in mind that management describes what is perhaps the most challenging and difficult of human endeavors. It is the process by which we attempt to attain goals beyond the reach of a single individual. It requires that we work effectively and efficiently with and through others. It is not a single skill but rather a dynamic body of knowledge with the goal of the fusion of multiple and diverse skills.

We'd like to stress a broad education preparing our students for managerial roles in business and leadership roles in society. And also we are going to dwell upon educational objectives. The educational objectives are:

- To develop competence in analysis, decision making and evaluation in both public and private organizations.
- To develop and enrich interpersonal skills.
- To develop the competence to manage within the social, economic and international environment of organizations.

- To provide access to the technical skills necessary in each of the major functional areas of organizations with specific emphasis on the core elements of people and production.

- To enhance educational opportunity through the theoretical and applied research and business consulting activities of the faculty and students.

- To encourage intellectual enquiry into the lessons and skills of the past and present so as to be able to affect the future.

- To develop and promote ethical behaviour and social responsibility in future managers.

To train managers we should remember that they must operate on a number of different premises at any time. These premises arise from their culture of origin, the culture in which they are working, and the culture of the organization which employs them.

And of course they have to communicate. Effective communication between parties in business is everything. But there are several big problems with communication:

a) Negotiators may not be talking to each other in such a way as to be understood or to talk their partner into a more constructive step.

b) If you are not hearing what the other side is saying, there is no communication.

c) One more problem is misunderstanding. Misunderstanding can be caused by cultural differences. For example: in American English the word "pavement" means – дорожное покрытие and in British English it means - тротуар. Publishers are including cultural information in their ESL texts and teachers recognize the importance of the underlying dynamics of a culture in language and communication. Such steps are laudable, but they may fall short of the mark when it comes to actually equipping learners with the cognitive skills they need in a second-culture environment.

From country to country, social taboos, politics, and religious traditions and values differ. These cultural variables need to be respected if students are to benefit from new experiences yet the commercial market today does not seem to have a universally applicable intercultural communication (IC) program or text that is

suitable for culturally divergent student populations. To compensate for the lack of IC materials, we often need to develop our own IC courses that meet local standards of acceptability. Once we (teachers, instructors) understand the basic concepts of cultural comparison we can develop appropriate learning materials [1].

What are we to start with to overcome these problems?

We raise the students, awareness that they are members of a particular culture. Once students know how to talk about their culture, they are ready to discuss values, expectations and traditions of others. Then we can speak about a high degree of intellectual objectivity.

While exploring their own culture, students come up to defining what culture is: "Culture is the total way of life of a group or society". Students also come to conclusion that cultures are formed to meet human needs.

The success stories of the most famous businessmen around the world are testimony to the fact that it is not only professional knowledge that plays an important role in their future activity, but also the ability to convince people and advocate their ideas. The power of words is not only in their meaning. That is, what a person says, but how they say it. Unfortunately, some businessmen do not pay much attention to the latter aspect. The fact is that a lack of speech culture is one of the reasons for failures in communication with business partners. Observing the rules of speech aesthetics has become a part of business etiquette in the business world. To observe these rules is to show respect for yourself and others.

So our job is to help learners by dividing the language into its components, such as sounds, syllables, stress and intonation.

Effective partnerships are rarely born out of treating everyone the same. Knowledge and understanding is essential in order to get along well with one's partners from other countries. Cultures are so varied and so different throughout the world that management has to take into account differences rather than simply assume similarities.

Список використаних джерел:

1. Кравець Р.А. Формування комунікативної компетентності майбутніх менеджерів на уроках іноземних мов//Актуальні проблеми філології та методика викладання іноземних мов у сучасному багатомовному просторі: матеріали Всеукр. науково-теоретична конф., 25 жовтня. 2020. Вінниця, 2020. р. 85-88.

Гулич М.М.
кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри порівняльної педагогіки та
методики викладання іноземних мов,
*Дрогобицький державний педагогічний університет імені
Івана Франка
м. Дрогобич, Україна*

ТОЛЕРАНТНІСТЬ ЯК КОМПОНЕНТ ПОЛІКУЛЬТУРНОЇ ОСВІТИ СТУДЕНТІВ ЗВО

Наше суспільство потребує кадрів, готових до подальшої життєдіяльності, здатних ефективно вирішувати життєві та професійні завдання в практичній площині. Це залежить в першу чергу не тільки від отриманих знань та вмінь, але і від цілого арсеналу якостей вчителя, його професійних умінь, направлених на здійснення професійних функцій, а також і від розвитку полікультурного світогляду майбутніх педагогів.

Оскільки сучасний освітній простір ЗВО вражає поліетнічністю, та полікультурністю, то цей факт відповідно зумовлює ретельний добір принципів навчання та виховання, а також концептуальних підходів до змісту, форм та методів коректної взаємодії із студентами.

Безпосередній зв'язок із формуванням полікультурності має формування толерантності як соціокультурного феномену, що є вкрай важливим для цілісної організації навчального процесу, спрямованого на розвиток полікультурної компетентності [1].

Е. Антипова, досліджуючи толерантність у контексті полікультурності, трактує даний термін як уміння краще розуміти себе та інших людей, контактувати і взаємодіяти без примусу, виявляти повагу й довіру [1, с.3]

Ми дотримуємося наступного визначення даного поняття: толерантність – це багатоаспектна та інтегрована якість особистості, що уможливорює коректну взаємодію між учасниками спілкування на основі взаєморозуміння та

взаємоприйняття один одного. Толерантність ми загалом розглядаємо як позитивну якість особистості, яка виявляється не у пасивній, неприродній покірності думкам, поглядам та діяльності інших, а у вмінні висловлювати власну думку, і водночас сприймати і розуміти іншу точку зору, навіть тоді, коли той чи інший погляд кардинально відрізняються.

Оскільки у структурі духовних цінностей важливе місце належить толерантності, то саме виховання толерантності посідає чільне місце в процесі підготовки молоді до успішної взаємодії в полікультурному суспільстві та для подолання явищ національної або етнічної зверхності і ворожості між людьми, а також для формування високих моральних принципів взаємодії у суспільстві.

Ми поділяємо думку Л. Чередник про те, що одним із визначальних освітніх орієнтирів та якостей особистості майбутніх учителів повинна бути здатність виявляти полікультурний світогляд. Отже, полікультурна освіта стає своєрідним підґрунтями для формування цілісних уявлень студентів про толерантну модель поведінки в освітньому просторі [2].

Виховання толерантності майбутніх вчителів у ЗВО передбачає створення таких умов, які б надали студенту можливість позитивно сприймати та розуміти особливості проявів полікультурного компонента.

Слушними, на наш погляд, є, виокремлені І. Залєсовою, організаційно-педагогічні умови, дотримання яких, безперечно, сприятиме формуванню толерантності майбутніх студентів. Сюди відносимо оптимальне поєднання теоретико-методичного та практичного компонентів, а також особистісно-зорієнтоване навчання у підготовці майбутніх педагогів до формування толерантності учнів, активізацію пізнавальної діяльності студентів шляхом створення ситуацій полікультурного змісту та застосування інтерактивних технологій навчання [3].

Доцільно також, на наше переконання, заохочувати процес комунікації студентів із представниками інших

культурних цінностей та формувати вміння критичного оцінювати власні поведінкові реакції щодо іншої особистості.

Отже, толерантність, як важлива якість особистості майбутнього вчителя не є вродженою чи успадкованою ознакою, її необхідно поступово сформувати, надавши можливість студентам самостійно досягнути позитивного та комплексного розуміння даного феномену.

Список використаних джерел:

1. Антипова Е. Полікультура і толерантність в системі освіти. *Психолог*. 2003. Травень 18-19. С. 2-6.

2. Чередник Л.М. Формування у майбутніх учителів готовності до толерантного виховання молодших школярів: автореф. дис. ... канд. пед. наук. Бердянськ, 2020. 18 с.

3. Залєсова І.В. Підготовка майбутніх учителі до формування міжнаціональної толерантності в учнів загальноосвітніх навчальних закладів: автореф. дис. ... канд. пед. наук. Вінниця, 2015. 20 с.

Дорошук М.Г.
аспірант кафедри педагогіки, професійної освіти
та управління освітніми закладами,
Вінницький державний
педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського
м. Київ, Україна

МЕТОДИ ФОРМУВАННЯ ПРАВОВОЇ КУЛЬТУРИ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ В УМОВАХ ПАНДЕМІЇ

Кардинальні зміни усіх сфер життєдіяльності українського суспільства, що відбуваються внаслідок поширення територією України гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2, призводять до появи низки нових галузей виробництва та обслуговування. Масштабних змін зазнає також і освітня система: перехід до дистанційного та домашнього навчання зумовлює пошук нових методів викладання для формування належного рівня знань, умінь та навиків учнів і студентів.

В умовах пандемії стратегічними напрямками розвитку стають діджиталізація, гуманізація, гуманітаризація, демократизація, самоосвіта та ін. Разом з тим, існує реальна загроза зниження рівня знань студентської молоді, її соціально-комунікативних навичок, а також рівня правової культури, що в подальшому може мати наслідком зменшення якісного рівня участі вказаних осіб у різних сферах суспільного життя.

Правова культура особистості – це обумовлений правовою культурою суспільства рівень правової зрілості особистості, який складає основу її правомірної поведінки і стимулює в необхідних умовах соціально-правову діяльність. Правова культура сприяє формуванню у громадян почуття поваги не тільки до закону, права, але і до норм моралі, традицій. Звідси випливає, що однією з основних функцій правової культури є подальше вдосконалення високих моральних якостей людини, формування в неї потреби безумовного дотримання соціальних норм і правил [1].

Проаналізувавши сукупність психолого-педагогічних, соціально-правових та юридичних джерел, можемо визначити правову культуру студентської молоді як глибоке розуміння та знання права, а також свідоме виконання його вимог відповідно до цінностей соціуму та професійної діяльності.

Правова культура студентської молоді формується в результаті правового виховання, здійснюваного як суспільними інститутами, так і закладами вищої освіти.

Про активізацію розвитку правової освіти та правової грамотності в Україні свідчать дослідження українських науковців Б. Андрусина, О. Байталюк, О. Іваній, М. Подберезького та ін. [2; 3]. Ця проблема набуває особливої актуальності і соціальної гостроти в умовах пандемії та пошуку ефективних методів передачі знань та формування соціально-корисних навичок у студентської молоді [4, с. 406].

Мета статті – визначення методичних шляхів формування правової культури студентської молоді в умовах пандемії.

Під час тривалого карантину дистанційне навчання стало невід’ємною частиною освітнього процесу в усьому світі. Але разом із перевагами, такий формат навчання має певні обмеження і ризики – навчання невіддільне від виховання, а останнє передбачає, з-поміж іншого, тісний комунікативний контакт, живу присутність у акті виховного впливу усіх суб’єктів педагогічного процесу. Зрозуміло, що саме цей недолік дистанційного спілкування між педагогом і учнями та студентами стає на заваді виховним впливам.

Використання сучасних можливостей діджитал-простору, різноманітних технологій для отримання оперативного зворотного зв’язку і забезпечення ефекту присутності, дозволяє створити не лише дидактичний віртуальний простір для передачі нових знань та формування умінь і навичок у дистанційному форматі, а й змоделювати середовище виховного впливу, де стане можливим формування особистісних якостей, цінностей, морально-етичних чеснот і культури студентства.

Така складова загальної культури особистості як правова культура може зазнавати якісних трансформацій в умовах дистанційної взаємодії між різними суб'єктами освітнього процесу. Цього висновку ми доходимо, аналізуючи роботу внутрішніх психологічних механізмів виховання – ідентифікації, наслідування, вживання в соціальну роль, конформності, емоційного обумовлення [5, с.183]. Ці механізми дозволяють:

- по-перше, добирати відповідний контент (відео, наукові та публіцистичні тексти) для академічних занять і позанавчального спілкування зі студентами, що має потужний емоційний вплив на молодь, спонукає до роздумів, до наслідування кращих зразків правової поведінки в повсякденному житті і в умовах кризових ситуацій, котрі виникають в соціумі (механізми наслідування, емоційного обумовлення);

- по-друге, формують у свідомості молодих людей образ успішного адекватного громадянина правової держави (механізми ідентифікації, наслідування, вживання в соціальну роль) – цьому сприяють онлайн-тренінги, обговорення культурних, політичних, історичних подій зі студентами та незалежними експертами, громадськими активістами, правозахисниками і т. п.;

- по-третє, участь (навіть дистанційна) у тематичних групах і онлайн-спільнотах дозволяє студентам впливати на певні події, що відбуваються в державі, оцінювати межі власної правової відповідальності через підписання різного роду петицій, звернень, листів підтримки, долучатися до збору коштів або відстежувати їх цільове використання суб'єктами соціального життя і господарювання і т.п. (тут задіюються механізми конформності і вживання в соціальну роль).

З огляду на це, а також враховуючи об'єктивні причини запровадження дистанційного освітнього процесу, специфіку онлайн-взаємодії учасників різних груп (академічних, гурткових, або об'єднаних спільними інтересами слухачів вебінарів тощо), серед методичних шляхів виховання правової

культури студентської молоді в умовах пандемії можемо виокремити:

1. залучення студентства до участі в соціальній роботі і наданні соціальних послуг для незахищених верств населення (волонтерська діяльність та психологічна підтримка з використанням інтерактивних методів і програмних продуктів);

2. «живе» спілкування студентів, викладачів, експертів у галузі права в інтернет-середовищі з використанням технологій оперативного зв'язку (Zoom, Cisco Webexs та ін.);

3. спонування до самовиховання та саморозвитку особистості шляхом онлайн-навчання (онлайн-курси, спецпроекти, інтерактивні підручники та ін.);

4. посилення підтримки студента як з боку викладачів, так і з боку адміністративних працівників ЗВО, внутрішніх психологічних служб та юридичних відділів, допомога в побудові індивідуальної освітньої траєкторії та організації навчального процесу.

Висновки. Названі шляхи формування правової культури студентської молоді в умовах пандемії не претендують на вичерпність, а потребують доповнення й конкретизації, експериментальної перевірки своєї ефективності. Саме це й стане напрямом наших подальших досліджень.

Список використаних джерел:

1. Савченко Людмила. Психологічні основи формування правової культури студентів [Електронний ресурс]. *Український електронний психолого-педагогічний ресурс : Вісник психології і педагогіки. Електронний збірник наукових праць*. URL: www.psyh.kiev.ua.

2. Байталюк О. М. Основи освітнього права та правове регулювання діяльності навчальних закладів України: навч. посіб. для учасників проекту «Правова компетентність освітян – запорука верховенства права в освіті» / О. М. Байталюк, О. Б. Німко. К., 2010.

3. Подберезський М. К. Проблема формування

національної правової культури: монографія / М. К. Подберезський, М. П. Васильєва, Я. К. Яковенко. Харків: «ЕДЕНА», 2003.

4. Дорощук М.Г. Правова культура майбутнього вчителя як чинник соціального впливу на розвиток освітньої практики. *Інтеграція освіти, науки та бізнесу в сучасному середовищі: зимові диспути: тези доп. I Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції, 6-7 лютого 2020 р.* Дніпро, 2020. Т.1. С. 405 – 409.

5. Галузяк В. М. Педагогіка: навч. посібник для студ. вищих пед. навч. закладів. Вінниця, 2007. 399 с.

Журавльова М.О.

кандидат психологічних наук

завідувач відділу психологічних та інших досліджень,
Одеський науково-дослідницький інститут судових експертиз

Міністерства юстиції України

м. Одеса, Україна

РОЗВИНЕНИЙ ЕМОЦІЙНИЙ ІНТЕЛЕКТ, ЯК ВИМОГА ДО ОСОБИ, ЩО ОПИТУЄ ДИТИНУ ПІД ЧАС ЇЇ КОНТАКТУ З ЗАКОНОМ

Відповідно до Керівних принципів Комітету міністрів Ради Європи, щодо правосуддя, дружнього до дітей, всі фахівці, які мають безпосередній контакт з дітьми, повинні бути навчені спілкуватися з ними незалежно від віку та стадії розвитку, а також з дітьми, які знаходяться в умовах особливої вразливості [1].

Згідно зі ст. 34 Конвенції Ради Європи про захист дітей від сексуальної експлуатації та сексуального насильства, яка ратифікована Законом України № 4988-VI від 20.06.2012, кожна Сторона вживає таких заходів, які можуть бути необхідні для забезпечення спеціалізації осіб, підрозділів та служб, що займаються розслідуваннями у сфері боротьби із сексуальною експлуатацією та сексуальним насильством стосовно дітей, або забезпечує навчання відповідних працівників для цих цілей. Зазначено, що такі підрозділи або служби забезпечуються відповідним фінансуванням. Згідно зі ст. 35 вказаної Конвенції необхідним є забезпечення проведення опитувань дитини у спеціально обладнаному та прилаштованому для цих цілей приміщенні, особою, спеціально підготовленою для цих цілей [2].

Водночас за результатами аналізу допитів за участю неповнолітніх, що проводяться в Україні, вбачається тотальна недостатність в органах досудового розслідування, в судах та інших структурах, що стикаються з опитуваннями дітей, кваліфікованих фахівців, підготовлених до проведення

відповідних опитувань. Безумовно, процес опитування (допиту) дитини є особливим та потребує спеціальної підготовки.

Джерелами інформації для аналізу допиту дітей були такі:

1) відеозаписи допитів за участю неповнолітніх, що направлялися слідчими органами для проведення психологічної експертизи відеозаписів слідчих дій до Одеського науково-дослідного інституту судових експертиз Міністерства юстиції України;

2) безпосередня участь авторки доповіді в якості спеціаліста-психолога, що супроводжував допит дітей слідчими, прокурорами та суддями.

За результатами аналізу встановлюється, що однією з головних вимог до особи, що проводить опитування, є розвинений емоційний інтелект. Особливо це стосується випадків, коли виникає необхідність опитування дитини, постраждалої від сексуального насилля.

Опитувачу дитини необхідно не лише мати природню здатність до емпатії, але й мати змогу проявляти емпатійні здібності, вміло володіти своїми емоційними проявами, відчувати всі коливання міжособистісної тканини взаємодії з дитиною, тобто мати розвинений емоційний інтелект (EQ).

Безумовно, є загальний алгоритм дій під час опитування неповнолітніх, але практика демонструє, що кожна дитина потребує окремого, дуже ретельно підбраного підходу. Водночас іноді він народжується саме «тут і зараз». Необхідно бути готовим до того, що допит дитини, обов'язково, буде проходити не за сценарієм.

Під час навчання майбутніх слідчих, їх орієнтують на наявність плану допиту, на ретельну підготовку до нього, але практика засвідчує, що якісне опитування дитини найчастіше ніяк не корелює із заздалегідь окресленим планом дій. Наприклад, з теорії допиту відомо, що його процес повинен складатися з 3 головних частин: вступної, основної та завершальної. Водночас іноді трапляється так, що зайвою стає не лише фраза або запитання, а і ціла частина допиту. І цю

«зайвість» слідчому необхідно відчутти та «обробити». Так, під час допиту дівчинки 14 років, яка постраждала від розпусних дій злочинця, дитина відразу розпочала гірко плакати. Матір дитини не змогла проявити необхідну (доречну) в цьому випадку батьківську турботу, почала активно запитувати: «Ну, чого ти плачеш? Не потрібно плакати!». Водночас, така батьківська тактика «заспокійливого впливу» є хибною. Коли з'являються емоції, найліпше, що може зробити батько – їх прийняти. Як не можна заспокоїти сніжну лавину словами «Стій!», так само не є можливим заспокоїти когось словами «Не плач!». Коли під час допиту в дитини з'являється бурхлива емоційна реакція, «підтримуючі» та «супроводжуючі» дорослі (офіційний представник, психолог, слідчий тощо) повинні знати головні шляхи реагування.

По-перше, пам'ятати, що емоція – це не жах, це природня реакція, до якої необхідно ставитися з «сумним розумінням» та високою готовністю до прояву сигналів співчуття, зокрема до фізичного контакту, але через обов'язкове погодження з дитиною. Найгірше, що можуть зробити в час прояву емоції дорослі – налякатися та почати активно заспокоювати.

Наша неготовність прийняття емоцій має, вірогідно, культурне коріння радянського минулого, де «хлопчики не плакали» та непотрібно було «соромити батьків» проявами емоцій. Такі відлуння минулого, нажаль, часто роблять із дорослих емоційно незграбних та метушливих або черствих та холодних. Але дитині під час опитування потрібно лише терпіння, розуміння та теплота. Тобто у випадку прояву емоцій слідчий (або інший опитувач) повинен виконати алгоритм дій, реалізувати який йому допоможе EQ:

1. Звернути увагу на емоцію, зупинивши мовлення (але поки що не слідчу дію) та здійснивши підтримку поглядом і виразом обличчя, що будуть сигналізувати малечі: «я чую твою емоцію», «я намагаюсь розуміти твій біль», «я переживаю гіркоту того, що ти відчуваєш». Підкреслюємо саме таке формулювання: «я переживаю гіркоту того, що ти відчуваєш», яке не містить в собі звернення до фактів, що сталися, а

відображає лише ставлення до почуттів дитини. Іноді дитина може заплакати не через пережите насилля, як вважає опитувач, а, наприклад, через свою брехню та сором. Але цінність підтримки й проявляється в тому, що ми співчуваємо емоціям, а не подіям, що сталися.

2. Через те, що справжні емоції дитини – це безцінний матеріал для наступного аналізу відеозапису експертами-психологами, які будуть досліджувати умови проведення допиту, наявність впливу на дитину, природність її пантомімічних проявів, самостійність відтворення подій тощо. Саме тому переривання допиту залишає «за кадром» дуже важливі психологічні факти. Безумовно, дитині потрібно зробити пропозицію перерви, але практика засвідчує, що цією пропозицію неповнолітні використовують не так часто. Дитина, наприклад, може вказати: «Не потрібно перерви. Я зараз заспокоюсь», або зробити хвилинну паузу, що не потребує зупинки відеозйомки.

Невисокий рівень емоційного інтелекту опитувача є причиною появи найрозповсюдженіших помилок. Наприклад, помилка надмірного формалізму – це виконання професійних обов'язків без урахування вікових особливостей допитуваного. Так, досить часто, слідчому (або судді) важко вийти з ролі «карателя» та спілкуватися з неповнолітнім допитуваним у рольовій позиції чуйного та дружнього дорослого.

Інша помилка може проявитися у надмірній активності у встановленні первинного контакту, коли під час допиту не враховуються (не відчуються) індивідуальні особливості дитини. Так, сором'язливому та інтровертованому підлітку дуже важливо звикнути до самого процесу допиту. В буквальному сенсі звикнути до приміщення, до людей, що знаходяться в ньому, до стільця, на якому він сидить. У контакт з таким підлітком необхідно входити обережно, розпочинаючи від невербальних сигналів його підтримки (поглядом, посмішкою тощо). Помилка порушення фізичних меж так само часто з'являється під час допиту. Цікаво те, що неї частіше припускаються емпатійні, чутливі опитувачі, які намагаються

втішити або підбадьорити дитину, торкаючись її (гладять по спині, торкаються плеча тощо). Водночас торкнутися людини без її дозволу на це – є неприпустимим механізмом впливу на її поведінку та емоційний стан. Якщо у допитувача виникає бажання фізичного контакту, єдиною правильною реакцією на такий свій поклик буде вербалізація свого бажання.

Тобто вбачається, що сучасна система підготовки в Україні відповідних фахівців, що у своїй праці стикаються з опитуваннями дітей, потребує включення спеціалізованих програм з розвитку емоційного інтелекту майбутніх опитувачів/допитувачів неповнолітніх свідків/постраждалих та, можливо, системи відбору таких фахівців, що мають більші природні задатки EQ.

Список використаних джерел:

1. Керівні принципи Комітету міністрів Ради Європи, щодо правосуддя дружнього до дітей [Електронний ресурс]. – Видавництво Ради Європи, 2010. – 94 с.– Режим доступу: <https://rm.coe.int/16804c2188>.

2. Конвенція Ради Європи про захист дітей від сексуальної експлуатації та сексуального насильства [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_927#Text.

Остапчук В.В.
аспірантка кафедри теорії та
технології соціальної роботи,
*Національний педагогічний університет імені
М.П.Драгоманова
м. Київ, Україна*

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ВИВЧЕННЯ ОСОБЛИВОСТЕЙ САМОРОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ СТУДЕНТІВ В УМОВАХ ПОЗНАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Саморозвиток особистості активно досліджується в сучасній психолого-педагогічній науці. Є різні концепції і моделі аналізу структури і сутності саморозвитку людини на різних вікових етапах і в процесі різних видів його діяльності.

Саморозвиток є однією з цілей навчальної діяльності, особистість під час навчання повинна не стільки отримати знання, скільки навчитися самостійно їх вирішувати у процесі вирішення професійних питань: «Протягом навчальних курсів ... встановлюється система роботи з самоосвіти і самовихованню професійно значущих якостей особистості»

Проблема саморозвитку особистості має тривалу історію свого вивчення у різних науках про людину: філософії, психології, педагогіці а ін. У філософії поняття «саморозвиток» трактується як перехід на більш високий ступінь організації і є властивістю як організму, так і суспільства, виховувати саму себе [1].

У педагогічних дослідженнях найбільш близьким до поняття «саморозвитку» є категорії «самовдосконалення», «самовиховання». В умовах запровадження інновацій у сфері освіти, у першу чергу, в умовах гуманізації освітньо-виховного процесу, посилюється роль психологічного підходу до розуміння змістової складової зазначеного процесу. Поняття «саморозвиток» і близькі до нього поняття стають все більш персоніфікованими. Домінуючими стає вплив таких напрямів у педагогічній діяльності, як педагогіка співробітництва та

педагогіка співтворчості. Визнання задекларованим раніше індивідуальним підходом до учнів необхідного інтересу до особистості учня з боку педагога та власної особистості додає нового змісту педагогічній діяльності [2; 3].

У сучасній педагогіці дія педагога розглядається як спонукання особистості до саморозвитку: «діяльність педагога ... створює об'єктивну ситуацію, при якій можливі розвиток і саморозвиток особистості». Виходячи з цього, можна припустити, що освітнє середовище спрямоване, насамперед, на формування готовності студентів до саморозвитку і є його кінцевою метою: «Викладання створює умови до самоорганізації, яка спрямовує особистість на саморозвиток» [4].

Отже, вмотивована мета самовизначення, визначена у позанавчальній діяльності свідчить про сформованість внутрішньої установки самостійно й усвідомлено планувати, регулювати, реалізовувати перспективу свого розвитку: професійного, життєвого, особистісного.

Список використаних джерел:

1. Саморозвиток особистості у філософській рефлексії та соціальній практиці : моногр. / В. О. Лозовой, Л. М. Сідак. - Х. : Право, 2006. - 256 с. - Бібліогр.: с. 228-254. - укр.

2. Болдырев Н. И. Основы подготовки студентов педагогического вуза к воспитательной работе. Подготовка студентов к воспитательной работе. Минск, 1999. С. 5-23.

3. Бойчук П.М. Економічне виховання студентів педагогічних училищ: Автореф. дис... канд. пед. наук: 13.00.01 / П.М. Бойчук ; Ін-т педагогіки АПН України. — К., 1999. — 19 с.

4. Шашенко С.Ю. Соціальне становлення студентської молоді у позааудиторний час у вищих навчальних закладах [Текст] : дис... канд. пед. наук: 13.00.05 / Шашенко Світлана Юріївна ; Національний педагогічний ун-т ім. М.П.Драгоманова. - К., 2003. - 256 с.

СЕКЦІЯ 6.

РОЗВИТОК ПРОДУКТИВНИХ СИЛ І РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА

Дребот О.І.

академік, доктор економічних наук, професор,
Інститут агроекології і природокористування НААН
м. Київ

Тарнавський В.А.

аспірант,
Інститут агроекології і природокористування НААН
м. Київ

ВПЛИВ ФІСКАЛЬНОГО РЕГУЛЮВАННЯ НА РОЗВИТОК ГРОМАД В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ

Функціонування та розвиток громади, як складової національної економіки, є неможливим без зваженого фіскального регулювання земельних відносин. Збільшуючи або зменшуючи податкове навантаження на власників земельних ділянок та землекористувачів орган місцевого самоврядування може безпосередньо впливати на землекористування. Змінюючи плату за землю дуже важливо віднайти баланс між бажанням збільшити доходи місцевого бюджету та збереженням інвестиційної привабливості громади.

Фактично податкове навантаження залежить від двох факторів – бази оподаткування (нормативної грошової оцінки) та ставок оподаткування (встановлюються рішенням місцевої влади) [1,2].

Згідно Податкового кодексу України, плата за землю – це обов'язковий платіж у складі податку на майно, що справляється у формі земельного податку або орендної плати за земельні ділянки комунальної та державної власності [3].

Процес інвестування у власність, будь-то новий торговий центр, промисловий завод чи житлова забудова, неминуче мають планові та економічні наслідки для місцевої громади. Аналіз фіскального впливу прагне поєднати планування та місцеву економіку шляхом оцінки державних витрат та доходів, що виникають в результаті інвестицій у власність.

Фіскальний вплив розвитку - це вплив нових інвестицій, нового будівництва, нової зайнятості, нового населення, нового числа учнів та інших змін на урядовий бюджет. Коли починається новий бізнес, будуються нові будинки, а нові люди переходять у громаду, органи місцевого самоврядування отримують додатковий дохід. Власники бізнесу та домовласники платять нові податки на майно. Нові мешканці платять нові місцеві податки на прибуток та податки на автомобілі. Нові люди та компанії платять більше зборів, штрафів та зборів. Однак ці нові люди та підприємства також створюють нові витрати. Для нового бізнесу та житлового будівництва можуть знадобитися нові дороги, каналізація, поліція та пожежна охорона. Нові мешканці можуть вимагати нових парків. Більші затори можуть вимагати більшої кількості доріг, світлофорів та поліцейських патрулів. Більша кількість дітей у школах може потребувати більше вчителів і навіть нових шкільних будівель.

Таким чином, аналіз фіскального впливу дозволяє порівняти нові доходи з новими витратами. Якщо нові доходи перевищують нові витрати, фіскальний вплив вважається позитивним. Місцева влада може більше ніж задовольнити нові запити на послуги та можливо навіть забезпечити зниження податку для існуючих платників податків. Однак, якщо нові доходи не відповідають новим витратам, фіскальний вплив є негативним. Місцева влада повинна підвищити податки, щоб задовольнити нові запити на послуги та зменшити кількість або якість існуючих послуг.

Аналіз фіскального впливу може бути використаний на двох рівнях:

- На макрорівні аналізувати зростання, оскільки він зачіпає цілу юрисдикцію, наприклад округ чи місто. Ця модель на рівні юрисдикції дозволяє розглянути альтернативні сценарії розвитку шляхом зосередження уваги на моделях землекористування, темпах зростання, витратах на послуги та капітальних витратах.
- На мікрорівні визначити вплив конкретних проектів на загальну громаду. Наприклад, громада може проаналізувати ціни та коефіцієнти поглинання проекту, щоб визначити його граничні витрати до надання дозволу на будівництво, відхилення або зміни зонування.

Проведення аналізу фіскального регулювання вносить реалістичне відчуття витрат на зростання в обговорення планування, забезпечує об'єктивне відображення ймовірних результатів для всіх зацікавлених сторін, так званих, стейкхолдерів. Більше того, аналіз допомагає тим, хто приймає рішення, пов'язувати планування з місцевим річним бюджетом. Наприклад, лідери громад знатимуть, чи виконаний проект надасть більше податкових грошей на муніципальні потреби чи місто може зменшити податки на майно.

У абстрактному розумінні аналіз фіскального впливу має тенденцію до усунення міфів та допомагає мінімізувати емоційність, яка може супроводжувати публічні дебати. З одного боку, аналіз може показати, що не всі темпи зростання громади є позитивними на сьогоднішній день. З іншого боку, це може показати, що такий проект, як ринкове житло, не перевантажує існуючі школи

Таким чином, аналіз фіскального впливу забезпечує інформацію, необхідну для прийняття справедливого рішення. Завдяки даним, щоби були зібрані в рамках аналізу фіскального впливу, громада краще підготовлена до вивчення своїх довгострокових потреб. Результати надзвичайно допомагають у створенні плану капітальних поліпшень та зростанні прозорості платіжної спроможності громади. Більше того, знання, отримані в результаті аналізу фіскального впливу, є

фундаментальними для підготовки рейтингу облігацій та пакету подання.

Одночасно кілька факторів обмежують застосування аналізу фіскального впливу, серед яких:

1. Потреба у певному навчанні для застосування певної техніки та інтерпретації результатів. У багатьох менших громадах, які найчастіше не мають професійного досвіду планування.

2. Корисно лише тоді, коли є чіткі наслідки для громади.

3. Наявність політичних факторів.

4. Відсутність врахування соціальних та екологічних факторів. Деякі аналітики стверджують, що слід не просто дивитись лише на фіскальні наслідки розвитку, а й на наслідки, пов'язані з навколишнім середовищем, трафіком та характером громади. Процес оцінювання може бути дорогим та трудомістким.

Щоб усунути ці обмеження, кілька дослідників воліють розглядати заяви про вплив на навколишнє середовище, дослідження вартості послуг та більш інтегровані економетричні моделі.

Аналіз фіскального впливу допомагає громадам краще зрозуміти свої цінності. Таким чином, для успішного функціонування в умовах децентралізації слід удосконалити фіскальне регулювання землекористування, як ключового фактору збереження і відтворення потенціалу та продовольчої безпеки регіонів за ринкових умов, зорієнтувати державні програми підтримки аграрного сектору на середній та малий бізнес, диференціювати податкове навантаження, врегулювати питання бази оподаткування.

Список використаних джерел:

1. Державна служба з питань геодезії картографії та кадастру. *Офіційний сайт*. URL: <https://land.gov.ua>

3. Податковий кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI (із змінами та доповненнями). *Відомості Верховної Ради*

України (ВВР)- Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2011, № 13-14, № 15-16, № 17, ст.112. Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>

2. Про оцінку земель: Закон України від 11.12.2003 р. № 1378-IV. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1378-15>

СЕКЦІЯ 7.

СОЦІОЛОГІЯ

Поляріна Є.С.

аспірант кафедри економіка підприємства,
Донбаська державна машинобудівна академія
м. Краматорськ, Україна

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД ПОДОЛАННЯ КРИЗОВИЩ ЯВИЩ ВНУТРІШНЬОГО ПЕРЕМІЩЕННЯ

В умовах вимушеного внутрішнього переміщення тривалістю в шість років, держава виконує низьку зобов'язань та має європейсько-орієнтовану позицію подолання кризових явищ. Європейська міжурядова організація Рада Європи підтримує Україну на шляху відновлення прав внутрішньо переміщених осіб, верховенства права, демократії. Адже дотримання правових позицій Верховного суду, Європейської соціальної хартії, інші стандарти Ради Європи (РЄ) щодо захисту соціальних прав є ключовим чинником сталої демократії в Україні.

Огляд, вивчення та фіксація передового досвіду іноземних спікерів країн Європи пов'язаних з ВПО займає головну позицію в українському суспільстві.

В ситуації вимушеного переміщення актуальним є потреба спрямувати державну політику у відповідності з європейськими стандартами прав людини, гуманітарних складових. Основна концепція реакції на прояви переміщення це громадянська відповідальність.

Зробимо аналіз гарантій європейської спільноти, спрямованих на запобігання примусовому переміщенню,

пом'якшення наслідків та припинення. Гарантії, колом охоплення яких є фази переміщення, захист від переміщення, захист під час переміщення та права громадян, зупинимось фазою пост переміщення, коли стає можливим повернення або інші довгострокові рішення (табл. 1).

Окремі Резолюції Парламентської Асамблеї Ради Європи стосовно захисту прав людини в умовах конфлікту в Україні:

Резолюція ПАРЄ 2132 (2016) Політичні наслідки російської агресії в Україні; Резолюція ПАРЄ 2133 (2016); Засоби правового захисту від порушень прав людини на українських територіях, що знаходяться поза контролем української влади, 12 жовтня 2016 р; Резолюція ПАРЄ 2198 (2018) Гуманітарні наслідки війни в Україні, 23 січня 2018 р; Резолюція ПАРЄ 2214 (2018) Гуманітарні потреби і права внутрішньо переміщених осіб в Європі. Необхідні елементи державного регулювання за оглядом міжнародних та європейських стандартів для ВПО у стислому вигляді: прийняття та узгодження поняття ВПО; для визначення застосовності законів та програм для ВПО повинно описуватися фактичні обставини окремого цивільного громадянина; ознака внутрішнього переміщення є переміщення в межах визнаних державних кордонів; ВПО *sur place* повинні мати можливість зареєструватись за умови підтвердження обставин; захист від дискримінації та захист вразливих груп населення. Захист від свавільного переміщення займає особливу щабель проблематики, бо цивільні особи мають бути захищені (табл. 2).

Таблиця 1

Аналіз гарантій європейської спільноти для ВПО

Нормативна основа для вирішення питань ВПО	Фази переміщення	Довгострокові рішення
Керівні принципи [1] ООН щодо внутрішнього переміщення (Керівні принципи), представлені Комісії ООН з прав людини у 1998 році	Розділ 2. Принципи, що стосуються захисту від переміщення. Розділ 3. Принципи, що стосуються захисту під час переміщення. Розділ 4. Принцип, що стосується гуманитарної допомоги	Розділ 5. Принципи, що стосуються повернення, переселення та реінтеграції.
Універсальний [2] періодичний огляд ООН Ради з прав людини, проекти проміжних докладів	К питанню про захист прав дитини. Відносно захисту прав жінок. Відносно питання про визнання статусу біженця. Відносно боротьби зі всіма формами дискримінації.	Злочини проти особистих прав і свобод людини за статтею 161 Кримінального кодексу України.
Рада Європи – міжнародна організація, виникла в 1949 р.	Вдосконалення національного законодавства України стосовно захисту прав людини ВПО, 2019 р.	Перелік документів РЄ, які стосуються прав ВПО. Перелік національних нормативно-правових актів щодо внутрішнього переміщення.
Принципи Пін'єйру	Принцип 5 (3) Заборона державам робити мірою покарання, методом війни примусового виселення, знесення будинків і знищення господарських районів; заборона конфіскації / експропріації землі Принцип 6.2 Процесуальні гарантії від свавільного або незаконного втручання в її приватне життя і від посягання на недоторканість житла.	Принцип 5 (1) Права на захист від переміщення.

Джерело: систематизовано автором згідно проведення дослідження

Перелік обставини спонукаючих до недобровільного переміщення

- нав'язування громадянства РФ на окупованих територіях Криму, в Донецькій та Луганських областях;
- заклик до військової служби у ряди російської армії/примусове залучення до лав бойовиків;
- втрата інститутів судочинства;
- втрата свободи слова та свободи мирних зібрань;
- втрата національної ідентичності;
- втрата житла/неможливі житлові умови;
- втрата бізнесу/безробіття, відсутність доходів, вилучення майна;
- втрата доступу до соціальних послуг;
- втрата доступу до освітніх послуг;
- втрата відкритості політичних поглядів;

Джерело: складено автором за Рекомендацією Парламентської Ради Європи 1877 (2009)

Стосовно стандартів РЄ міжнародне визначення ВПО стосується осіб, які не перетинали міжнародно визначених кордонів держави. РЄ прийняла поняття ВПО, яке передбачене Керівними принципами.

ПАРЄ підкреслює відмінність між захистом біженців і внутрішньо переміщених осіб, вказуючи на особливу вразливість ВПО. У Рекомендації [3] 1877 (2009) Комітету міністрів РЄ висловлюється занепокоєння з приводу того, що не було довготривалих рішень для ВПО в Європі, переселенці продовжують жити в злиднях, йде боротьба за права та свободу. Асамблея акцентує на те, що усі категорії ВПО є вразливі, потребують допомоги від держави в вигляді адресної підтримки. Надання ВПО спеціальних прав та додаткових пільг не повинно розцінюватися як дискримінація до решти населення країни, оскільки ВПО опиняються в уразливому становищі.

Слід відокремити потребу у спостереженні за перебігом наведеної вище проблематики, шляхом механізму моніторингових груп, охоплюючи при цьому регіональні спостереження на виході отримуючи тематичні звіти для подальшого удосконалення секторів реінтеграції із питань внутрішньої міграції.

Список використаних джерел:

1. Керівні принципи з питань внутрішнього переміщення. веб-сайт. URL: <https://www.ohchr.org/Documents/Issues/IDPersons/GPUkrainian.pdf> (дата звернення: 08.12.2020).
2. Проект проміжного доповіді. веб-сайт. URL: https://lib.ohchr.org/HRBodies/UPR/Documents/Session2/UA/Ukraine_Implementation.pdf (дата звернення: 08.12.2020).
3. Рекомендація Парламентської Ради Європи 1877 (2009) «Забуті люди Європи: захист прав людини, осіб, переміщених на тривалий час» 110 с. веб-сайт. URL: <https://rm.coe.int/internal-displacement-and-constitutional-jurisprudence-ukr/1680a05159> (дата звернення: 09.12.2020).

СЕКЦІЯ 8.

ТУРИЗМ

Єрко І.В.

кандидат географічних наук, доцент кафедри туризму та готельного господарства географічного факультету, Волинський національний університет імені Лесі Українки, м. Луцьк, Україна

Мельник Н.В.

кандидат географічних наук доцент кафедри туризму факультету туризму та міжнародних комунікацій, ДВНЗ «Ужгородський національний університет», м. Ужгород, Україна

Качаровський Р.Є.

магістр географії, інженер II категорії навчальної лабораторії краєзнавчих атласів кафедри фізичної географії географічний факультет Волинський національний університет імені Лесі Українки, м. Луцьк, Україна

Павлушенко О.Г.

заступник директора з навчально виховної роботи, вчитель історії Купельської ЗОШ І-ІІ ст. с. Купель, Рокитнівської селищної ради Сарненського району, Рівненської області, Україна

РЕКРЕАЦІЙНА АТРАКТИВНІСТЬ ІСТОРИКО-КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ ЛОКАЧИНСЬКОЇ ТГ ВОЛИНСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Досліджено особливості формування територіальних громад (ТГ) у Волинській області. Визначено основні історико-

культурні ресурси. Зосереджено увагу на об'єктах історії та культури, археології, архітектури та містобудування та монументального мистецтва. Визначено проблемні питання розвитку історико-культурної спадщини ТГ та запропоновано шляхи їх вирішення.

Ключові слова: туризм, рекреаційний потенціал, історико-культурна спадщина, пам'ятки архітектури, пам'ятки археології, пам'ятки історії, Локачинська ТГ, Волинська область.

На теренах України з 2015 року завдяки Закону України «Про добровільне об'єднання територіальних громад» [1] почалася трансформація адміністративно-територіальної системи та державного управління, з'явилися територіальні громади (ТГ), утворені шляхом об'єднання населених пунктів, враховуючи природні, історико-культурні та соціально-економічні особливості. Завдяки процесу децентралізації у відання місцевого самоврядування перейшли ряд сфер життя громад, зокрема і культурна та туризм.

Завдяки передачі місцевому самоврядуванню повноважень та фінансових ресурсів відкрилась можливість самостійного господарювання на території громади, але питання наповнення бюджету постає досить гостро. Одним з шляхів його вирішення є розвиток історико-культурної ресурсної бази своєї громади, що дозволить залучити її об'єкти до галузі туризму та рекреації, поглибити освітній процес, посилити патріотичне виховання молоді, відродити історичну минувшину.

Самобутність та різноманітність спадщини історії та культури обумовлює високу туристичну атрактивність громад, створює передумови для розвитку культурно-пізнавального туризму територіальної громади.

У Волинській області півсотні громад, близько 30 % складають селищні громади, серед них Локачинська, утворена 25.10.2020 р. До її складу станом на 01.10.2020 р. увійшли 13 сільських рад, одне селище (Локачі) та 28 сіл: Бермешів, Білопіль, Бубнів, Дорогиничі, Залужне, Замличі, Защитів,

Заячиці, Козлів, Колпитів, Конюхи, Коритниця, Креш, Крушиничі, Кути, Линів, Марковичі, Міжгір'я, Низькі Цевеличі, Новий Загорів, Привітне, П'ятикори, Роговичі, Старий Загорів, Твориничі, Хорів, Цевеличі. Її площа 352,6 км², населення 13 384 ос., з них 3 775 ос. – міське, а 9 609 ос. – сільське. [2; 3]. Густота населення становить – 37,9 ос/км². Центр громади – смт Локачі [2; 3–4].

Управління культури, питань релігії та національностей Волинської ОДА [5] інформує, що на території Локачинської ТГ є 46 об'єктів історико-культурної спадщини, зокрема пам'ятки: 29 (63 %) історії та культури, вісім (17 %) археології, вісім (17 %) архітектури та містобудування. Функціонує один осередок (3 %) художніх народних промислів.

До пам'яток архітектури та містобудування Локачинської ТГ належать: Покровська церква (дер.), 1825 р. у с. Дорогиничі; Церква нерукотворного Спаса (мур.) 1900 р. у с. Колпитів; Михайлівська церква (дер.) 1873 р. у с. Линів; Миколаївська церква (дер.), 1912 р., каплиця церкви Преображення (мур.) XVIII ст. і Преображенська церква (мур.), 1890 р. смт Локачі; Церква Різдва Богородиці (мур.) середина XVIII ст. у с. Старий Загорів та Онуфріївська церква (дер.) 1876 р. у Хорів [3–5; 6].

Пам'ятки археології представлені поселеннями передскіфського періоду (IX/VIII ст.–перша половина XVII ст. до н. е.), пшеворської культури (I ст. до н. е.), зубрицької та вельбарської культури (III–IV ст.), селищем давньоруського періоду (IX–XIV ст.) у с. Линів; городищем (дитинець і окольне місто) XI–XII ст. у смт Локачі; курганом невизначеного часу у с. Привітне та могильником давньоруського періоду (IX–XIV ст.) у с. Старий Загорів [5–6; 3].

Візитівкою громади є осередки народних промислів – саме ткацтва у с. Старий Загорів [3; 5; 6].

Рекреаційна атрактивність історико-культурної спадщини Локачинської ТГ має ряд проблемних питань, зокрема: актуальним є необхідність у: проведенні відновлювально-

реставраційних робіт більшості об'єктів спадщини; в ефективній промоції на туристичних виставках, фестивалях і салонах, всеукраїнського та міжнародного масштабу; включенні культурних та історичних об'єктів у туристичні та екскурсійні маршрути громади; поданні пропозицій про залучення найбільш конкурентоздатних об'єктів до туристично-рекреаційних об'єктів Волинської області; популяризації серед широких верств населення регіону, для зростання популярності внутрішнього та міжнародного туризму [3;6].

Це, в середньостроковій перспективі, призведе до поживлення туристичної діяльності у громаді – сприятиме збільшенню туристичних потоків туристів, зокрема іноземних, розширенню мережі туристичної та соціальної інфраструктури, відкриє можливості до створення нових туристичних проектів, що в кінцевому варіанті істотно підвищить доходи громад та вирішить ряд наболілих соціально-економічних питань.

Висновки. Забезпечення збереження, реставрації, відродження та функціонування історико-культурної спадщини Локачинської ТГ сприятиме прогресивному розвитку туризму та рекреації в громаді, поглибить культурні зв'язки між регіонами державами, стане стимулом для модернізації інфраструктури туризму та рекреації, що дасть змогу вирішити соціально-економічні проблеми місцевого населення.

Список використаних джерел:

1. Про добровільне об'єднання територіальних громад. Закон України. №157-VIII від 15.02.2015 р. URL <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/157-19#Text>
2. Децентралізація влади URL: <http://decentralization.gov.ua/region/item>. (дата звернення: 18.03.2021).
3. Локачинська об'єднана територіальна громада URL: <https://rada.info/rada/> (дата звернення: 16.03.2021).
4. Локачинська районна державна адміністрація URL: <http://locadm.gov.ua/>

5. Управління культури, питань релігії та національностей Волинської ОДА URL: <https://voladm.gov.ua/category/upravlinnya-kulturi-z-pitan-religiy-ta-nacionalnostey/1/> (дата звернення: 18.03.2021).

6. Карпюк З. К., Качаровський Р. Є., Антипюк О. В. Туристська привабливість Локачинського району Волинської області *Тенденції розвитку туристичної індустрії в умовах глобалізації* мат. Міжнар. наук.-практ. конф. зб. наук. пр. Ужгород, 2017. С. 29-32.

*Матеріали VIII-ої Міжнародної науково-практичної конференції
(07 квітня 2021 р., м. Марсель (Франція), дистанційно)*

СУЧАСНІ АСПЕКТИ МОДЕРНІЗАЦІЇ НАУКИ В УКРАЇНІ: СТАН, ПРОБЛЕМИ, ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ

Підписано до друку 05 квітня 2021 р. Формат 60х90/8. Папір офсетний.
Друк офсетний. Гарнітура Times New Roman.
Ум. друк. арк. 8,2. Наклад 100 прим.

*ФОП КАНДИБА Т.П. Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
Державного реєстру видавців серія ДК № №5263 від 20.12.2016р.*

Надруковано рекламним агентством
«GoToPrint» Адреса, Україна, Київська обл., м. Київ, вул. Льва Толстого, 63
тел.+38073 996 46 57, +.38050 771 27 31, e-mail: gotoprint@gmail.com